

ГОВЬ-АЛТАЙ АЙМГИЙН УС ЦАГ УУР ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН 2025 ОНЫ ЖИЛИЙН ЭЦСИЙН АЖЛЫН ТАЙЛАН

2025.12.01

АЛТАЙ ХОТ

Тус төв нь Говь-Алтай аймгийн нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд “Ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээ, мэдээлэл үйлчилгээний ажлыг батлагдсан хөтөлбөр, заавар, журмын дагуу гүйцэтгэх, мэдээ, мэдээллээр аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийг хангах” эрхэм зорилгын хүрээнд Ус цаг уур орчны хяналт шинжилгээний ажлын тасралтгүй байдал, технологийн мөрдөлтийг хэрэгжүүлэх, салбар нэгжийг мэргэжил арга зүйгээр хангах, ажиллагсдын мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх, ажиллах орчин нөхцөлийг сайжруулах, Ус, цаг уур, байгаль орчны мэдээ, мэдээллийг хэрэглэгчдэд үнэн зөв, түргэн шуурхай хүргэх, байгаль цаг агаарын болзошгүй аюул, гамшгаас аж ахуйн нэгж, байгууллага, ард иргэдийг сэрэмжлүүлэх, Ус цаг уур, орчны мэдээллээр нийгмийн хэрэгцээг хангах үүргээ амжилттай хэрэгжүүлэн ажиллалаа.

НЭГ. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН АЖИЛ

2025 онд Цаг уур, орчны технологийн хэлтэс, Мэдээлэл үйлчилгээний хэлтэс, Захиргаа аж ахуйн хэлтэс гэсэн бүтэц зохион байгуулалттайгаар 78 орон тоотойгоор үйл ажиллагаа явуулж байгаад ЦУОШГазрын даргын 2025 оны 08 дугаар сарын 04-ний А/162 тушаалаар бүтэц орон тоо өрчлөгдөж 76 орон тоотой ажиллаж байна.

2025 онд Ус цаг уур орчны шинжилгээний төвийн даргын “А” тушаал 33, “Б” тушаал 48 гарсан ба тушаалаар үндсэн үйл ажиллагаа, ажилчдын нийгмийн асуудал, Ээлжийн амралт олгох, Цалин хөлс тогтоох, Ажилд томилох чөлөөлөх гэх мэт олон талт асуудлыг шийдвэрлэсэн байна.

2025 онд ирсэн өргөдөл гомдлын мэдээгээр 36 өргөдөл ирснээс 11 хүн ажилд орох өргөдөл бичгээр ирүүлсэн байна. Өргөдлийг хүлээн авч төвийн зөвлөлийн болон нийт ажилчдын хурлаар тухай бүр нь шийдвэрлэсэн.

Өргөдлийг 3-7 хоногт багтаан шийдвэрлэж хэвшсэн. Өргөдлийн эзлэх хувиар авч үзвэл:

Чөлөө хүссэн өргөдөл 11-30,6%

Ажилд орох өргөдөл 11- 30,6%

Ажлаас гарах 3-8,3%

Санал 0-0%

Бусад 11-30,6%

Хугацаа хэтэрсэн шийдвэрлээгүй өргөдөл байхгүй

ИРСЭН БИЧИГ: Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, Цаг уур орчны шинжилгээний газар, аймгийн ИТХ, Засаг даргын тамгын газар, болон бусад аж ахуй нэгж албан байгууллагуудаас цахим болон цаасаар 155 бичиг бүртгэгдсэнээс хариутай бичиг 50,

Хариутай бичгийн биелэлтийг холбогдох хэлтсийн дарга, инженерүүдээр гаргуулан албан бичиг болон цахим шуудангаар хүргүүлэн ажилласан.

ЯВСАН БИЧИГ: Тус төвөөс 205 албан бичгийг баталгаажуулан байгууллагын тасралтгүй үйл ажиллагааг ханган Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, Цаг уур орчны шинжилгээний газар, аймгийн ИТХ, Засаг даргын тамгын газар, албан байгууллагууд болон аж ахуй нэгж, ард иргэдэд хандан гаргасан албан бичгийг тухай бүрд холбогдох газарт хүргэж үйлчилсэн.

АРХИВ: Байнга, түр, устгах хэргийн бүртгэлүүдийг үйлдэж байгууллагын даргаар батлуулсан.

Байгууллагын хөтлөх хэргийн нэрийн жагсаалтыг Баримт бичиг нягтлан шалгах комиссын хурлаар хэлэлцэн батлуулж, архивын өрөөн дэх бичиг баримтыг цэгцлэн байрлуулсан. Санхүүгийн баримт хүлээн авч архивласан.

Байгууллагын архив, албан хэрэг хөтлөлтийн ажилд М⁸ 5140:2021 стандарт, Хүний нөөцийн систем НК программ ашиглан цахим системд бүрэн шилжин ажиллаж байна.

Архивын цаасан баримтыг ажилчдаас 2025 оны 1 дүгээр улиралд багтаан хуулийн хугацаанд хүлээн авч байгууллагын удирдлагын баримт бичгийг архивлан байнга, түр, устгах хэргийн жагсаалт үйлдэн архивт хүлээн авч ашиглуулан хадгалж байна.

2022 оны 05 дугаар сарын 23-ны өдрийн А/12 тушаалаар Баримт бичиг нягтлан шалгах комиссыг шинэчлэн батлуулж 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй комисс ажиллаж байна.

Байгууллагын удирдлагын архивт: 2010 оноос өмнөх байнга хадгалах хадгаламжийн нэгжийг 2 удаа аймгийн архивын тасагт шилжүүлэн акт үйлдэн хүлээлгэн өгсөн.

2010-2016 оны байнга хадгалах 38 ширхэг баримтыг аймгийн төрийн архивын тасаг 2025 онд шилжүүлэн хүлээлгэн өгсөн.

Байгууллагын архивт байгаа 2017-2024 оны байнга хадгалах хадгаламжийн 57 нэгж, 1974-2024 оны 514 түр хадгалах хадгаламжийн нэгжийг архив албан хэрэг хөтлөлтийн нийтлэг журмын дагуу баримтыг нүүрлэн дотоод товьёг баталгааны хуудас бичиж үдэж хайрцаглан байгууллагын архивт хадгалан ашиглуулж байна.

Устгах хэргийн 1980-2019 оны 59 баримтыг баримт бичиг нягтлан шалгах комиссын хурлаар хэлэлцэн жагсаалтыг аймгийн архивын тасагт хянуулахаар шилжүүлсэн.

2024 оны байнга хадгалах баримт 8, түр хадгалах баримт 27 нийт 23 нэр төрлийн баримтыг 2025 онд хүлээн авч архивласан.

Байнга, түр хадгалах хадгаламжид нийт 571 баримтыг хадгалан ашиглуулж байна.

Архив албан хэрэг хөтлөлтийн улсын үзлэг 2025 оны 10 дугаар сарын 01-10-ны хооронд тус аймагт зохион байгуулагдсан. Улсын үзлэг угтаж аймгийн төрийн архивын хэлтсээс урьдчилсан үзлэг шалгалт хийж 91,7% тай үнэлэгдсэн.

нийтдээ 15 удаа цаг агаарын мэдээ мэдээллээр ханган ажилласан. Мөн аймгийн онцгой комиссын хуралд 16 удаа сууж шаардлагатай тухай бүр аймгийн онцгой комиссын гишүүд болоод улсын онцгой комиссыг цаг агаарын мэдээ мэдээллийг танилцуулан ажилласан.

САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

2025 оны жилийн эцсийн санхүүгийн үйл ажиллагааг Нягтлан бодох бүртгэлийн Олон Улсын стандарт Монгол улсын төсвийн тухай, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, бусад холбогдох хууль тогтоомж, дүрэм журамд нийцүүлэн хуулийн дагуу, шуурхай чирэгдэлгүй байх зарчмыг баримтлан ажиллаж ирлээ.

Нягтлан бодох бүртгэлийг санхүүгийн ипюиз программ ашиглан гүйцэтгэж байгаа бөгөөд гүйлгээ гарсан тухай бүр бүртгэлийг хийж хөтлөгдвөл зохих бүртгэл, журнал, анхан шатны маягтууд бүрэн хөтлөгдөж байна.

Сар бүрийн төсвийн гүйцэтгэлийн мэдээ, өглөг авлагын мэдээг хуулийн хугацаанд үнэн зөв гаргаж баталгаажуулан ЦУОШГ-ын төсвийн мэргэжилтэнд цахимаар мэдээллэж ажилласан.

2024 оны санхүүгийн тайланг хуулийн хугацаанд үнэн зөв бэлтгэж Говь-Алтай аймгийн Төрийн аудитын газраар тайлагналын аудит хийлгэн “Өөрчлөлтгүй” санал дүгнэлт авсан. Холбогдох баримт бичгүүдийг бүрэн бүрдүүлж санхүүгийн тайланг 2025 оны 02 сарын 14-ны өдөр ЦУОШГ-ын ерөнхий нягтланд нэгтгүүлж мөн Сангийн яамны цахим тайланд шивж оруулан баталгаажуулсан. 2025 оны жилийн эцсээр 3,213,416,000 төгрөгийн санхүүжилт авч төсвийн хуваарийн дагуу зориулалтаар нь зарцуулсан төлөвлөгөөнөөс хэтрүүлсэн зардал байхгүй. Төсвийн тухай хууль, Төрийн хэмнэлтийн хуулийг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэн ажиллаж байна. Сар бүрийн төсвийн гүйцэтгэлийн мэдээ, өглөг авлагын мэдээг дараа сарын ажлын эхний өдөрт багтаан үнэн зөв гаргаж төрийн сангийн мэргэжилтнээр хянуулж баталгаажуулан ЦУОШГ-ын төсвийн мэргэжилтэнд цахимаар дамжуулсан.

2026 төсвийн төсөл 2027-2028 оны төсвийн төсөөллийг тооцоо судалгаан дээр тулгуурлан үндэслэлтэй боловсруулж 2025 оны 04 дугаар сарын 23 өдрийн 83 тоот албан тоотойр ЦУОШГ-т цахимаар болон цаасаар хүргүүлсэн. 2026 оны төсвийн төсөл 2025 оны төсвөөс 22,4%-ийн өсөлттэй боловсруулагдсан байна. 2026 онд өндөр насны тэтгэвэртээ

гарах хүсэлтээ ирүүлсэн 3 албан хаагчийн холбогдох материалыг бүрдүүлж явуулсан. Төсвийн төслийг иж бүрнээр нь шилэн дансны цахим сайтаар мэдээлсэн.

2026 оны төсвийн төсөлд Бугат, Аж богд өртөөний барилга, Тонхил өртөөний их засвар, Баянтоорой өртөөний дулааны шугмын их засварын мэдээллийг Сангийн яамны Икр5://риЫюте51теп1до^.тп/ цахим программд оруулсан. 2025 онд Баянтоорой цаг уурын өртөөнд 7,000,000 төгрөгөөр дулааны шугмын засвар хийлгэж төвийн халаалтанд холбуулсан.

ЗГ-ын 2021 оны 388 дугаар тогтоол, Төрийн хэмнэлтийн хуулиудтай уялдуулан тэвчиж болох зардлуудыг багасгах, гаргахгүй байх тал дээр анхааран ажиллаж, хэмнэлттэй зардлаас хүрэлцэхгүй байгаа зардалд гүйлгэн зарцуулах хүсэлтийг сар бүр ЦУОШГ-т хүргүүлж төсвийн хуваарьт өөрчлөлт хийлгэхээр явуулсан боловч төсвийн хүндрэлтэй байдлаас болж 12 сард шийдвэрлүүлсэн. Нийт төсвийн 82%-ийг цалин хөлс, 10%-ийг ажил олгогчоос төлөх нийгмийн даатгалын шимтгэл, 4%-ийг тогтмол зардал, 1%-ийг тэтгэвэрт гарахад олгох тэтгэмжийн зардал, 3%-ийг бусад урсгал зардал эзэлж байна.

2025 оны жилийн эцсийн шилэн дансны цахим хуудсанд байршуулбал зохих нийтдээ 171 мэдээллийг хугацаандаа оруулсан, хугацаа хоцроосон мэдээлэл, оруулаагүй мэдээлэл байхгүй. Шилэн дансны 1 дүгээр улирлын мэдээг 2025 оны 04 дүгээр сарын 03 өдөр, 2 дугаар улирлын мэдээг 2025 оны 7сарын 3 өдөр, 3 дугаар улирлын мэдээг 2025 оны 10 дугаар сарын 5 өдөр тус тус цахимаар хугацаанд нь илгээсэн.

2024 оны санхүүгийн тайлан, Аудитын дүгнэлтийг тухай бүр, сар бүрийн төсвийн гүйцэтгэлийн мэдээллүүдийг төсвийн ил тод байдлын самбараар мэдээлсэн. 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар 3,212,816,000 төгрөгийн санхүүжилт авч төсвийн хуваарийн дагуу зориулалтаар нь зарцуулсан, төлөвлөгөөнөөс хэтрүүлсэн зардал байхгүй. Зардлын зүйлээр харуулбал: /хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр/

№	ҮЗҮҮЛЭЛТ	ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	ГҮЙЦЭТГЭЛ	ҮЛДЭГДЭЛ
1	Үндсэн цалин	1,259,260,900	1,259,260,900	-
2	Нэмэгдэл	1,022,900,900	1,022,900,900	-
3	Унаа, хоолны хөнгөлөлт	261,360,700	261,360,700	-
4	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	342,956,100	342,956,100	-
5	Гэрэл цахилгаан	9,278,800	9,278,800	-
6	Түлш, халаалт	42,112,100	42,112,100	-
7	Цэвэр, бохир ус	818,300	818,300	-
8	Бичиг хэрэг	1,245,400	1,245,400	-
9	Тээвэр (шатахуун)	9,413,700	9,413,700	-
10	Шуудан холбоо, интернетийн төлбөр	7,447,100	7,447,100	-

11	Ном, хэвлэл	70,000	70,000	-
12	Хог хаягдал хортон мэдрэгч устгал	359,100	359,100	-
13	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, аж ахуйн эд зүйлс	459,100	459,100	-
14	Нормын хувцас зөөлөн эдлэл	1,108,800	1,108,800	-
15	Багаж, техник, хэрэгсэл	6,124,600	6,124,600	-
16	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэгсэл	765,200	765,200	-
17	Урсгал засвар	15,355,400	15,355,400	-
18	Дотоод албан томилолт	11,016,300	11,016,300	-
19	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	3,430,500	3,430,500	-
29	Даатгалын үйлчилгээ	1,075,100	1,075,100	-
21	Тээврийн хэрэгслийн татвар	492,700	492,700	-
22	Тээврийн хэрэгслийн оношилгоо	157,700	157,700	-
23	Мэдээлэл технологийн үйлчилгээ	1,950,100	1,950,100	-
24	Газрын төлбөр	1,626,900	1,626,900	-
25	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	1,836,000	1,836,000	-
26	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	1,789,000	1,789,000	-
27	Тэтгэвэрт гарахад нь олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж	51,118,300	51,118,300	-
28	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	3,213,416,000	3,213,416,000	-
29	Т өсвөөс санхүүжих	3,212,816,000	3,212,816,000	-
30	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	600,000	4,795,900	-

ЗГ-ын 2025 оны 12 дугаар сарын 25-ий өдрийн 238 дугаар тогтоолыг үндэслэн төвийн даргын тушаалаар албан хаагчдын цалин хөлсийг 2025 оны 01 дүгээр сараас шинэчлэн баталсаны дагуу “Төрийн албан хаагчдын цалингийн нэгдсэн систем”-ээр цалинг тооцоолон сар бүрийн 25-ны дотор олгож байна. Албан хаагчдад мэргэшлийн зэргийн нэмэгдэлд 47,864,319, төрийн албан хаасны нэмэгдэлд 154,270,624, ажил хавсарсаны нэмэгдэлд 21,662,400, хоол унааны нэмэгдэлд 208,100,000, нисэхэд үйлчилсний нэмэгдэлд 6,453,600, тасралтгүй ажиллагааны нэмэгдэлд 33,136,200, шөнийн цагийн нэмэгдэлд 67,605,551 ,илүү цагаар болон нийтээр амрах баяр ёслолын үед ажилласан нэмэгдэлд 177,265,965 төгрөг, орон нутгийн нэмэгдэлд 359,250,216 төгрөгийн нэмэгдэл хөлсүүдийг тооцон олгосон. 2025 оны 1,2,3,4 дүгээр улирлын ажлын үзүүлэлтээрээ салбартаа 1-5-р

байр эзэлсэн 23 албан хаагчид сар бүр ур чадварын нэмэгдлийг 103,798,302 төгрөгийг, 75 албан хаагчдад үр дүнгийн урамшуулалд 144,217,000 төгрөгийг тус тус зарцуулсан.

2025 оны жилийн эцсийн байдлаар цаг агаарын мэдээний лавлагааны төлбөр 799,900, шинжилгээний төлбөрт 4,016,000 нийт 4,795,900 төгрөгийг зохих журмын дагуу үндсэн дансанд төвлөрүүлж ЦУОШГ-т 2025 оны 11 сарын 03-ны 177 албан тоотоор хүргүүлсэн.

Цаг агаарын урьдчилсан төлөв, цаг агаарт зориудаар нөлөөлөх үйл ажиллагаанд зориулан өмнөх жилүүдэд авсан дэмжлэгийн зарцуулалт, энэ онд шаардлагатай байгаа зардлын тооцоо судалгааг гаргаж танилцуулан аймгийн удирдлагуудад хүсэлт тавьж ажилласнаар аймгийн Засаг даргын 2025.04.01-ны өдрийн А/127 дугаар захирамжаар 13,5 сая төгрөгийн дэмжлэгийг авч “Алтай бороо-1” экспедицийн үйл ажиллагаа томилолт 3,500,000, шатахуун 4,000,000, старлинк интернэт 1,300,000, урсгал засвар 4,700,000 төгрөгийг тус тус зарцуулсан байна.

ЗДТГ-ын Санхүү, төрийн сангийн хэлтэст нэмэлт санхүүжилтийн зарцуулах эрхийн хүсэлтийг 1 удаа албан бичгээр хүргүүлж эрх нээлгэсэн.

2024 оны санхүүгийн тайлан, Аудитын дүгнэлт, 2025 оны төсвийн хуваарь, төсөвт орсон өөрчлөлтүүдийг тухай бүр, сар бүрийн төсвийн гүйцэтгэлийн мэдээллүүдийг төсвийн ил тод байдлын самбараар мэдээлсэн.

Нийгмийн даатгалын тайланг сар бүр цахимаар илгээж нийгмийн даатгалын байцаагчаар баталгаажуулсан. 2025 оны 1 улирлын Цалин хөдөлмөрийн хөлс, тэдгээртэй адилтгах орлогоос суутгасан татварын тайлан, Суутгагчийн хувь хүнд олгосон орлогоос суутгасан албан татварын тайлангуудыг цахимаар гаргаж татварын хэлтэст 2025 оны 04 сарын 20нд илгээсэн 2 дугаар улирлын тайланг 2025 оны 07 дугаар сарын 20-нд, 3 дугаар улирлын тайланг 2025 оны 10 дугаар сарын 20 тус тус илгээн баталгаажуулсан.

ипюиз санхүүгийн тайланг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлж сар бүр бараа материалын тайланг дансны төрөл тус бүрээр, үндсэн хөрөнгийн тайланг жилийн эцсээр гаргуулж баталгаажуулсан.

Шатахууны тооцоог жолоочтой тухай бүр нь хийж тооцоог бодон анхан шатны баримтуудыг бүрдүүлсэн. 2025 оны жилийн эцсээр албаны Мицibuши Л-200 маркийн автомашин нийтдээ 3747 км явж 562 л шатахуун зарцуулсан байна. УАЗ фургон маркийн автомашин нийтдээ 6320 км явж 1084.5 л шатахуун зарцуулсан байна. Тээврийн хэрэгслүүдийн техникийн паспортыг бүрэн хөтөлсөн. Тээврийн хэрэгслийн судалгааг ЗГХЭГ, БОАЖЯ, ЦУОШГ, аймгийн ЗДТГ-т гаргаж хүргүүлсэн.

Эд хөрөнгө ашиглалтын байдалд хяналт тавьж эд хариуцагч хооронд хөрөнгө шилжсэн тухай бүр бүртгэлийг хийж байна.

Төвийн даргын 2025.12.04-ны өдрийн А/33 дугаар тушаалаар жилийн эцсийн эд хөрөнгийн тооллого хийх комиссыг томилуулан эд хөрөнгийг нүд үзэн тоолж, мөн хөдөө сумдаас ирүүлсэн тооллогын материалыг бүртгэлд байгаа хөрөнгөтэй тулган шалгаж дүнг

баталгаажуулсан. Тооллогын дүнг өмч хамгаалах зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэж илтгэх хуудсаар төвийн даргад танилцуулсан. Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газрын мэргэжилтэнүүд ирж Төрийн өмчийг эзэмшүүлэх гэрээ сунгалт хийж байгууллагын өмч хамгаалахын тайлан мэдээлэлтэй танилцаж 87%-иар дүгнэсэн.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн улсын үзлэг тооллогыг байгууллага дээрээ зохион байгуулж тооллогын цахим программд хөрөнгийн мэдээллүүдийг шивж оруулан тайланг бэлтгэж хяналтын тооллого хийлгэх бэлтгэл ажлыг ханган ажиллаж байна.

ЦУОШГ болон бусад харилцагч байгууллагуудаас шаардсан судалгаа, албан бичгүүдийн хариуг заасан хугацаанд явуулсан.

ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН АЖИЛ

Ус цаг уур орчны шинжилгээний төв нь батлагдсан 78-76 орон тоогоор 2025 онд ажиллалаа.

Төрийн албан хаагчийн хүний нөөцийн нэгдсэн программ [Ийрз://Игт.с5с.до^>.тп](#) ХНУМТ ЦАХИМ СИСТЕМ/ системд төрийн албан хаагчийн хувийн мэдээлэл, цалин хөлсний мэдээлэл, ажлын байрны мэдээлэл, бусад мэдээллүүдийг оруулсан. Тус байгууллагын 76 албан хаагчийн мэдээлэл бүрэн шивэгдэж төрийн албаны цалингийн нэгдсэн системд татагдсан. Шаардлагатай албан хаагчдын мэдээллийг тухайн сард нь шинэчилж засварласнаар төрийн албаны цалингийн нэгдсэн системд албан хаагчдын цалин хөлсийг бодох боломжийг бүрдүүлж ажилласан.

2025 онд “Төрийн албан хаагчийн улсын нэгдсэн тоо бүртгэл хөтлөх, мэдээлэл авах журам”-ын дагуу байгууллагын ажилтнуудын мэдээллийн үнэн зөв, бүрэн гүйцэд байдлыг хариуцан тайлант хугацаанд БАТАЛГААЖУУЛАЛТ хийж дуусгалаа.

Жирэмсэн, амаржсаны болон хүүхэд асрах чөлөөг Эрдэнэ сумын цаг уурын харуулын техникч З.Жаргалмаа, Б.Мөнхнасан нар авсан байна.

Цалинтай чөлөөг 3 албан хаагчид дотоод журмын дагуу тушаалаар олгосон байна. 1-5 өдрийн чөлөөг чөлөөний хуудсаар төвийн дарга, хэлтсийн дарга нар олгосон.

АРГА ХЭМЭЭ АВСАН ТУХАЙ:

2025 онд нийт ажилтанд зарлах хэлбэрээр нээлттэй сануулах сахилгын шийтгэлийг И.Нарангарав, Ч.Үенч нарт тооцсон байна.

АЖИЛЧДЫН ЭЭЛЖИЙН АМРАЛТ:

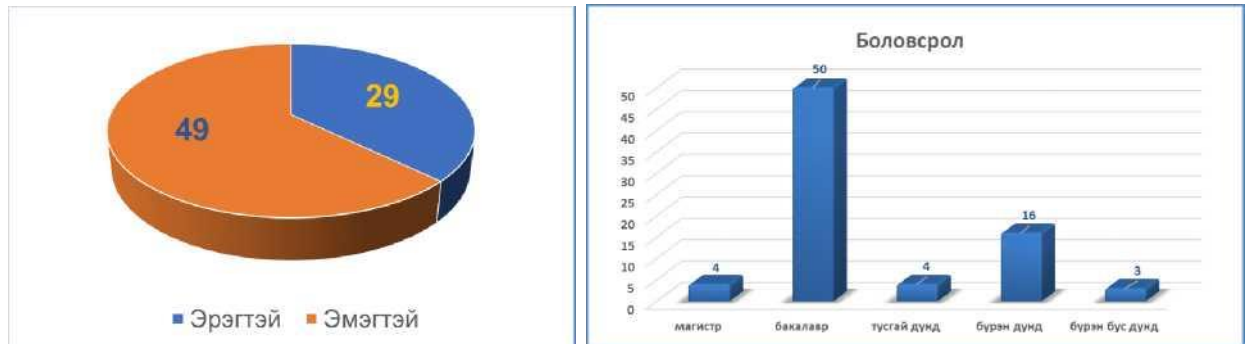
2025 оны ээлжийн амралтын хуваарийг 01 дүгээр сарын 31-ний өдрийн А/03 тушаалаар батлан хуваарийн дагуу ээлжийн амралтыг 78 албан хаагчид биеэр эдэлсэн байна.

СУДАЛГАА:

Цаг уур орчны шинжилгээний газрын Захиргаа аудитын хэлтсээс ирүүлсэн ажилчдын судалгааг нийт ажилчдаар гаргаж ЕТР сүлжээгээр Хүний нөөц Энхчимэгт хүргүүллээ.

Мөн аймгийн төвийн болон сумдын салбарын ажилчдын цалингийн судалгаа, Зэрэг дэв нийгмийн баталгааны судалгааг ЦУОШГазар болон албан байгууллагад холбогдох газарт хүргүүлсэн.

Нийт 78 ажилтнаас төвд 34, хөдөө орон нутагт 44 ажилтан ажиллаж байна. Үүнээс хүйсийн ангиллаар нь авч үзвэл

Зураг: УЦУОШТ-ийн ажилчдын Боловсрол болон хүйсийн мэдээлэл

ШАГНАЛ:

Ч.Батмөнх, З.Оюун нарыг Монгол улсын Засгийн газрын шагнал хөдөлмөрийн хүндэт медалиар, Ц.Сувд-Эрдэнэ, Л.Нямдорж, Б.Бямбажав нарыг Байгаль орчны тэргүүний ажилтан, Г.Гэрэлчулуун, Б.Чанцалдулам нарыг БОУАӨЯ-ны хүндэт жуух бичгээр, Б.Энхтайван, Д.Өнөрзаяа, Г.Болормаа нарыг аймгийн ИТХ-ын жуух бичгээр, Д.Оюунболд, Б.Баасандорж, Д.Сарантуяа нарыг аймгийн Засаг даргын жуух бичгээр шагнуулахаар тус тус тодорхойлж уламжилсан.

Аймгийн ИТХ-ийн жуух бичгээр 1, Засаг даргын жуух бичгээр 3 хүн тус тус шагнагдсан.

Ус цаг уур орчны шинжилгээний төвийн дарга Н.Алтантуяа Цаг уур орчны технологийн хэлтсийн дарга Т.Дэлгэрмаа, Мэдээлэл үйлчилгээний хэлтсийн дарга Ч.Ариунбаяр, Захиргаа санхүү аж ахуйн хэлтсийн дарга Б.Гэрэлбаатар нар ХАСХОМ-ын мэдээг хуулийн хугацаанд тайлагнаж баталгааны маягтыг Ус Цаг Уур Орчны Шинжилгээний Төвийн хүний нөөцийн мэргэжилтэн болон ЦУОШГазрын мэргэжилтэнд хянуулан хуулийн хугацаанд бүрэн баталгаажуулж ажиллалаа.

БОЛОВСОН ХҮЧНИЙ МЭДЛЭГ ЧАДВАРЫГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ АЖИЛ, СУРГАЛТ СЕМИНАР

Цаг Уур Орчны Шинжилгээний Газрын даргын баталсан сургалтын хөтөлбөрийг үндэслэн Говь-Алтай аймгийн Ус цаг уур орчны шинжилгээний төвийн 2025 оны сургалтын төлөвлөгөөг боловсруулан баталж ажиллалаа.

Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын харьяа 22 төв, дэргэдэх 3 байгууллагын удирдлагууд Монгол Улсын 318 суманд ажилладаг 1900 албан хаагчдаа төлөөлөн ирж энэ оноос эхлэх хуулийн, бодлогын болон технологийн шинэчлэл, бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөр, Хяналт шинжилгээний арга зүй, төхөөрөмжийн

тохируулга зэрэг удирдах албан тушаалтны сургалт, семинарт 04 сарын 07-11-ний хооронд болж тус төвийн дарга Н.Алтантуяа Улаанбаатар хотод зохион байгуулсан сургалтад оролцож ажлаа дүгнүүлэн 2024 оны ТЭРГҮҮНИЙ ТУНАДАС "НЭМЭГДҮҮЛЭХ ЭКСПЕДИЦ-ээр шалгарч Алтай - бороо" экспедицийн хамт олон шагнагдлаа.

Улаанбаатар хотод 2025 оны 04 дүгээр сарын 07-11-ний өдрүүдэд зохион байгуулагдсан Иргэний агаарын тээврийн нислэгт цаг агаарын бодит ажиглалтын мэдээгээр үйлчилдэг инженер, техникчдэд зориулсан давтан сургалтад техникч Ц.Саранцэцэг сууж гэрчилгээ авсан.

Монгол улсын засгийн газрын 2019 оны 313 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангах зорилгоор Шинжлэх ухаан, технологийн их сургуулийн харьяа "Тэсэлгээний сургалт, судалгааны төв"-тэй хамтран Цаг агаарт зориудаар нөлөөлөх экспедицүүдийн холбогдох албан хаагчдад "Тэсрэх материалтай харьцах" эрх олгох цахим сургалтыг 2025 оны 04 дугаар сарын 07-08-ны өдрүүдэд зохион байгуулагдан аймгаасаа "Алтай-Бороо-1" экспедицийн Ерөнхий инженер С.Мөнхбат, техникч жолооч Н.Баярсайхан нар хамрагдсан, Мөн 2025 оны 05 дугаар сарын 10-ны өдөр зохион байгуулагдан аймгаасаа "Алтай-Бороо-3" экспедицийн Ерөнхий инженер Б.Батбаатар хамрагдаж "ЭРХИЙН ҮНЭМЛЭХ"- тэй болсон.

ХААЦУ хариуцсан ерөнхий технологич инженер М.Гүнбилэг 2025 оны 4 дүгээр сарын 2-3-ны өдрийн хооронд Улаанбаатар хотод Стандарт хэмжил зүйн газарт "Цаг уурын багаж, хэмжих хэрэгсэлд үзлэг үйлчилгээ хийх" анхан шатны 2 өдрийн танхимын сургалтанд хамрагдсан.

УЦУОШТөвийн хэлтсийн дарга Т.Дэлгэрмаа, хөдөө аж ахуйн цаг уур хариуцсан ерөнхий технологич М.Гүнбилэг нар 2025 оны 4 дүгээр сарын 28-30-ны өдрүүдэд Улаанбаатар хотод Стандарт хэмжил зүйн газар, Байгаль орчин, хэмжил зүйн төв лабораториос зохион байгуулсан 3 өдрийн танхимын сургалтанд хамрагдаж "Цаг уурын багаж, хэмжих хэрэгсэлд үзлэг үйлчилгээ хийх" эрхийн үнэмлэх авсан.

2025 оны 02 сарын 14-ний өдөр Аймгийн стандарт хэмжил зүйн газрын мэргэжилтэн Г.Ариунсанаа Монгол бичиг, Архив албан хэрэг хөтлөлтийн стандарт сэдэвт сургалт хийж тус төвийн 30 албан хаагч хамрагдсан.

Үндэсний бичиг үсгийн өдрийг тохиолдуулан төрийн албан хаагчдын дунд зохион байгуулсан "Цахим монгол бичгийн уралдаан"-д М.Гүнбилэг амжилттай оролцсон.

Монгол бичгийн "АХА" тэмцээнд инженер Гүнбилэг, Болормаа, Хоролмаа нар 2025-05-09-нд амжилттай оролцсон.

Байгууллагын "Монгол бичиг"-ийн орон тооны бус зөвлөлөөс Засаг даргын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, аймгийн 2025 оны хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө, Засаг даргатай байгуулсан байгууллагын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний 5.16 дахь заалтын хүрээнд "УГИЙН БИЧИГ, УДМЫН ХЭЛХЭЭ" хөдөлгөөнд тус төвийн албан хаагчид нэгдэж "УГИЙН БИЧИГ ХӨТЛӨХ" арга зүйн сургалтыг Соёл урлагийн газрын мэргэжилтэн

Д.Элбэгзаяаг урьж сургалт хичээл орсон. Уг сургалтад төвийн болоод сумдын 47 албан хаагч хамрагдлаа.

Орон нутгийн синоптик инженерүүдийн чадавхжуулах давтан сургалт 2025 оны 10 дугаар сарын 06-13-ны өдрүүдэд цахимаар болж төвийн 4 синоптик инженер хамрагдсан.

2025 оны 10, 11 сард 2 үе шаттайгаар “Улаанбаатар хот болон 21 аймгийн төвд мэдээллийн технологид суурилсан агаарын чанарын хяналтын нэгдсэн системийг бий болгох” төслийн хүрээнд “Агаарын чанарыг хянах автомат суурин багажид гарсан гэмтлийг оношлох, шалгах, засвар үйлчилгээ хийхэд чадавхыг сайжруулах, агаарын чанарын дүн мэдээг боловсруулах” сургалтад БОШЛ-ийн технологич инженер Д.Сарантуяа, инженер Ц.Болормаа нар хамрагдлаа.

Жил бүрийн 3 дугаар сарын 22-ыг Дэлхийн Усны өдөр, 23-ыг Дэлхийн Цаг уурын өдөр болгон тодорхой сэдвийн хүрээнд тэмдэглэн өнгөрүүлдэг уламжлалтай. Энэ жил усны өдрийг “Мөнх цас мөсөн голыг хадгалах, хамгаалах нь”, цаг уурын өдрийг “эртнээс сэрэмжүүлэх тогтолцоонд учрах саад бэрхшээлийг хамтдаа шийдэцгээе” уриан дор тэмдэглэн өнгөрүүлэхээр зарласан. Үүнтэй холбоотойгоор манай төв нь сумдын цаг уурын өртөө харуулын техникчдийн ажиглалт хэмжилт хийхэд гарч байгаа алдаа дутагдал, тулгамдаж байгаа асуудлуудын талаар болон заавар журмын өөрчлөлт, шинэчлэл болон сүүлийн үед хийгдсэн судалгааны ажлуудын үр дүнг танилцуулах зорилгоор сургалт хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан. Сургалт хэлэлцүүлэг зохион байгуулахдаа аймгаас баримталж байгаа бодлого шийдвэрүүдийг хэрэгжүүлэх зорилгоор дараах ажлуудыг зохион байгуулан ажилласан. Үүнд:

- ^ “80+” хөтлбөрийн хүрээнд өртөө харуулын техникчид болон төвийн инженер техникчид нийт 50 албан хаагчийг нэгдсэн эмнэлэг дээр эрт илрүүлэгт хамруулж оношлогоо, шинжилгээ хийлгэлээ.
- ^ Аяганы соёлыг түгээн дэлгэрүүлэх, хэрэгжүүлэх бодлого чиглэлтэй уялдуулан семинар, сургалтын арга хэмжээнд 1 удаагийн аяганаас татгалзан бүх албан хаагчид аяганы уут, аягатайгаа оролцлоо. Үндэсний өв соёлоо түгээн дэлгэрүүлж албан хаагчид үндэсний Монгол хувцастайгаа сургалт семинарт оролцлоо.

^ Сургалт семинарт Хөдөлмөр халамж үйлчилгэний газрын мэргэжилтэн А.Манзшир болон Соёл урлаг, аялал жуулчлал, залуучуудын газрын хэлтсийн дарга А.Сарантуяа нар оролцож мэдээлэл хийлээ.

^ 3 сарын 22-нд албан хаагчдын дунд гар бөмбөг, дартсын нөхөрсөг тэмцээн зохион байгууллаа.

^ 3 сарын 23-нд сургалт семинарыг цаг уурын ажиглалт хэмжилт хийхэд гарч байгаа алдаа дутагдал, тулгамдаж байгаа асуудлуудын талаар болон заавар журмын өөрчлөлт, шинэчлэл сүүлийн үед хийгдсэн судалгааны ажлуудын үр дүнг төвийн инженерүүд танилцуулан сургалт хийлээ.

Зураг: Сургалт, хэлэлцүүлэгт оролцсон албан хаагчид

Цаг уур орчны технологийн хэлтсээс инженер, техникчид болон сумдын өртөө, харуулын техникчдэд “Хэлтсийн 2024 оны ажлын товч тайлан болон 2025 онд хийх ажлууд, анхаарах асуудлуудын талаар”, “Багаж хэмжих хэрэгсэлд үзлэг үйлчилгээ хийх болон Цаг уур, ХААЦУ-ын салбаруудад гарч байгаа алдаа үл тохирол”-ын талаар нийт 4 удаа цахим сургалтыг зохион байгууллаа.

УЦУСМХ-н УАӨНСХ-ийн технологич инженер Гантулга 5 сарын 30, 6 сарын 2-нд ЦД-1 дэвтрийг цахим байдлаар ашиглаж хөтлөх, шивэх, боловсруулах сургалт зохион байгуулахад 6 өртөөний дарга, ахлах техникч, техникч нартай хамрагдсан. 6 өртөөнд туршилтаар 3 сар ашиглахаар туршилтын хугацаа 6 сарын 1-нээс Т8^А цахим дэвтэр эхлэв.

Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсын Дехрадун хотноо Ази Номхон далайн орнуудын сансрын шинжлэх ухаан, технологийн боловсролын төв байгууллагаас зохион байгуулж буй “Зайнаас тандан судлах, газарзүйн мэдээллийн систем” чиглэлийн 28 дахь удаагийн сургалтад 2024 оны 07 сарын 01-нээс 2025 оны 03 дугаар сарын 31-ний хооронд Синоптик инженер Ц.Сувд-Эрдэнэ суралцаж төгссөн.

Монголын мэдээллийн технологид суурилсан Агаарын чанарын нэгдсэн менежментийн төслийн хүрээнд 2025 оны 9 сард БНСУ-д төвийн дарга Н.Алтантуяа суралцсан.

Төвийн дарга Н.Алтантуяа Удирдлагын академийн “Удирдах ажилтны ур чадвар, манлайлал” №20919 гэрчилгээ, Удирдлагын академийн “Төрийн захиргааны Ахлах түшмэлийн мэргэшүүлэх багц” сургалтад хамрагдаж “№А5049 сертификат авсан байна.

Дархан уул аймгийн ХААИС-ын цаг уурын ангид П.Ариунчимэг, Д.Бат-Эрдэнэ, Б.Ганчимэг, У.Энхдөлгөөн нар эчнээгээр бакалаврын сургалтад сууж байгаа.

2025 оны 02 сарын 14-ний өдөр Аймгийн стандарт хэмжил зүйн газрын мэргэжилтэн Г.Ариунсанаа Монгол бичиг, Архив албан хэрэг хөтлөлтийн стандартын талаар мөн Аймгийн засаг даргын тамгын газрын хуулийн хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн Лхагважав 2025 онд мөрдөгдөж эхлэх хуулиудын талаар тус тус сургалтыг хийж байгууллагын албан хаагчид бүрэн хамрагдсан.

Төрийн албаны зөвлөлийн хүний нөөцийн удирдлага, аудитын газрын референт Г.Галбаярыг ХНУМТ системд Албан тушаалын тодорхойлолтыг цахимд оруулах арга зүйн мэдээлэл 2025.03.25-нд хүний нөөцийн мэргэжилтэн Л.Мөнхзаяа хамрагдсан.

2025 03 сарын 13 нд гэр бүлийн зөвлөл байгууллага дээр Б.Мөнхзаяа Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил хамгааллын газрын Гэр бүлийн хөгжил хариуцсан ахлах мэргэжилтэнг урин сургалт хичээллүүлж албан хаагчид бүрэн хамрагдсан.

Аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа 163 төрийн байгууллагын архив, албан хэрэг хөтлөлт хариуцсан ажилтан, Бичиг хэргийн эрхлэгч нарыг чадавхжуулах сургалтыг 04 дүгээр сарын 24, 25-ны өдрүүдэд амжилттай зохион байгуулж тус төвийн бичиг хэргийн ажилтан Л.Мөнхзаяа сертификат гардан авлаа.

Албан хаагчдаа хиймэл оюун ухаан, цахим засаглалын орчинд ажиллах чадавхыг нэмэгдүүлэх зорилгоор 2025.04.21-ний өдөр “Дрон кодчиллол арга 8ТКЕАМ чадварыг эзэмшүүлэх арга зүй” сургалтад хамруулсан.

2025 оны 04 дүгээр сарын 30-ны өдөр Төрийн байгууллагуудын хүний нөөцийн ажилтнуудад харилцан мэдлэг арга зүй түгээх туршлага солилцох сургалтад Л.Мөнхзаяа оролцсон.

Завхан аймагт 3 дугаар сарын 19-нд Говь-Алтай, Завхан, Архангай, Увс, Ховд, Баянхонгор аймгуудыг хамарсан уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах, дасан зохицох үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний төсөлтэй танилцах туршлага солилцох салбар формд инженер Б.Энхтайван, М.Гүнбилэг нар хамрагдлаа.

2025 оны 05 дугаар сарын 26 өдөр төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газрын сургалт, 2025 оны 06 дугаар сарын 09 өдөр Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газраас 2026 оны төрийн өмчийн тооллого болон 2024 оны өмчийг эзэмшүүлэх гэрээ сунгах талаарх сургалтад байгууллагын өмч хамгаалах зөвлөлийн дарга нарийн бичиг нягтлан

бодогч нар, 2025 оны 10 дүгээр сарын 13,14 өдөр Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газраас шинэ программын талаарх сургалтад нягтлан, нярав нар хамрагдсан.

Аймгийн Прокурорын газрын мэргэжилтэн Түвшинтөр 2025 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр Гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх болон хууль тогтоолуудаар байгууллагын нийт албан хаагчдад сургалт хийсэн.

ХОЁР: ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ТЕХНОЛОГИЙН ХЭЛТСИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Тус хэлтэс нь УЦУОШТ-ийн хэмжээнд

- > Ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний улсын сүлжээний нэгжүүдийг арга зүй, технологийн удирдлагаар хангаж, тэдний тасралтгүй хэвийн ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх, хяналт шинжилгээнд ашиглаж буй хэмжих хэрэгсэл, багаж төхөөрөмжийн үзлэг үйлчилгээ, шалгалт тохируулгыг тогтмол хийж хэмжлийн нэгдмэл байдлыг хангах
- > Хүрээлэн буй орчны чанарын төлөв байдлыг үнэлэх, орчны хяналт шинжилгээний үйл ажиллагааг мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангах
- > Ус цаг уур, орчны мэдээллийн архив, мэдээллийн дэд сангийн ажлыг зохион байгуулах, эрхлэх, уур амьсгал, ус цаг уур, орчны мэдээллийн нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлж, мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, мэдээний бүрэн бүтэн, нээлттэй байдал, хадгалалт, хамгаалалтыг зохион байгуулах, хэрэглэгчдийг цахим болон цаасан суурьтай мэдээллээр үйлчлэх

зорилгын хүрээнд Ус цаг уур орчны хяналт шинжилгээний ажлын тасралтгүй байдал, технологийн мөрдөлтийг хэрэгжүүлэх, салбар нэгжийг мэргэжил арга зүйгээр хангах, ажиллагсдын мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх, ус цаг уур, орчны мэдээллээр нийгмийн хэрэгцээг хангах үүргээ амжилттай хэрэгжүүлэн ажиллалаа.

Цаг уур, орчны технологийн хэлтсийн 2025 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд 5 зорилт, 26 арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхээр төлөвлөн төвийн даргаар батлуулан ажиллаж байна.

Цаг уур, орчны шинжилгээний улсын сүлжээний 6 өртөө, 14 харуул, 5 усны харуул болон БОШЛ-д хийгдэх анхан шатны хяналт шинжилгээ, судалгааг ЦУОШГ-ын даргын

баталсан хөтөлбөрийн дагуу бүрэн хийж гүйцэтгэсэн. Багаж хэмжих хэрэгсэл, дэвтэр хүснэгт, хүний буруутай үйл ажиллагааны улмаас тасарсан мэдээ байхгүй. Шинжилгээний бүх төрлийн мэдээ, тайлан хяналтын хугацаандаа техник, шүүмж шалгалт хийгдэн бүрэн дамжсан.

Мөн хэлтсийн инженер техникчдийн 2025 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг хянаж хүн тус бүрээр хянаж батлуулан мөрдөн ажилласан.

2025 оны 9 сарын 16-аас төвийн бүтэц зохион байгуулалт өөрчлөгдөн орон тоо цомхотголд орж хэлтэс татан буугдаж инженер техникчид ажил үүргээ хэвийн гүйцэтгэн ажиллаж байна.

2.1. БАГАЖ ХЭМЖИЛ ЗҮЙН ТАЛААР ХИЙСЭН АЖИЛ

Ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний тухай, Хэмжлийн нэгдмэл байдлыг хангах тухай Монгол улсын хуулиудын заалтыг хэрэгжүүлэх, Ус цаг уурын улсын сүлжээний өртөө, харуулуудын шинжилгээний хөтөлбөрт ажлыг тоо чанарын хувьд бүрэн биелүүлэхэд хэрэглэж буй багаж хэмжих хэрэгслийн хэвийн тасралтгүй ажиллагаа, хэмжлийн нэгдмэл байдлыг хангахын тулд шалгалт, тохируулга, баталгаажуулалтын ажлыг журмын дагуу хийж гүйцэтгэлээ.

ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН АЖИЛ

Говь-Алтай аймгийн Ус Цаг уур, орчны шинжилгээний төвийн 2025 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд багаж хэмжил зүйн чиглэлээр 1 зорилт, 6 арга хэмжээ хэрэгжүүлэхээр төлөвлөн ЦУОШГ-ын дарга болон төвийн даргаар батлуулан хэрэгжилтийг ханган ажиллалаа.

Мөн БОХЗТЛ-ийн захирал, УЦУОШТ-ийн даргаар батлуулсан графикт заагдсан баталгаажуулалтын болон шалгалт тохируулгын нийт 61 заалт бүхий ажлаас хянан баталгаажуулалтын 20, шалгалт тохируулгын 41 ажлыг баталгаажуулалтын журмын дагуу төлөвлөж гүйцэтгэсэн.

The image contains two tables from an official report. The left table, titled 'ХАМГААГАХ АЖИЛ' (Protective Work), lists various types of work such as 'Хүний буруутай үйл ажиллагааны улмаас тасарсан мэдээг хянаж батлуулах' (Monitoring and approval of information severed due to human error) and 'Хөтөлбөрийн дагуу багаж хэмжих хэрэгслийн хяналт' (Monitoring of measuring instruments according to the schedule). The right table, titled 'УРЬЦ ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ' (Forecast of Implementation Results), is a detailed grid with columns for 'Төрөл' (Type), 'Мөр' (No.), 'Мэдээ' (Info), 'Төлөв' (Status), 'Хяналтын хугацаа' (Monitoring period), 'Хяналтын байр' (Monitoring location), 'Хяналтын ажилтан' (Monitoring staff), 'Хяналтын ажил' (Monitoring work), 'Хяналтын үр дүн' (Monitoring result), 'Хяналтын тэмдэг' (Monitoring mark), 'Хяналтын өдөр' (Monitoring date), 'Хяналтын цаг' (Monitoring time), 'Хяналтын байр' (Monitoring location), 'Хяналтын ажилтан' (Monitoring staff), 'Хяналтын ажил' (Monitoring work), 'Хяналтын үр дүн' (Monitoring result), 'Хяналтын тэмдэг' (Monitoring mark), 'Хяналтын өдөр' (Monitoring date), 'Хяналтын цаг' (Monitoring time).

Зураг: 2025 оны төлөвлөгөө, график батлагдсан байдал

Өртөө, харуулд ашиглагдаж байгаа хэмжих хэрэгслийн судалгааг шинэчлэн гаргаж 2025 онд шаардлагатай хэмжих хэрэгсэл, автомат станцын мэдрүүр, сэлбэг, дагалдах хэрэгслийн судалгааг гарган ЦУОШГ-ийн мэргэжилтэн Н.Энхмаад хүргүүлсэн.

Говь-Алтай аймгийн УЦУОШТөвд байгаа мөнгөн усны багажийн судалгааг 2025 оны 4-р сарын 14-нд гаргаж БОХЗТЛ-т хүргүүлсэн.

Баян-Уул, Бигэр сумдад шинээр суурилуулсан автомат станцын талаарх мэдээллийг улсын сүлжээнд бүртгэж оруулсан.

№	Говь-Алтай	УЦУОШТөв	Льбы	Хрп "с"» 1»жж.кС1"Н	192.144.5.12	20200441222
45	Говь-Алтай	Баян-Уул	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
46	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
47	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
48	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
49	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
50	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
51	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
52	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
53	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
54	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
55	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
56	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
57	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
58	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
59	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21
60	Говь-Алтай	Бигэр	№1	2025.05.29	192.144.5.11	2025.05.29.09.21

Зураг: Бигэр, Баян-Уул сумдад суурилуулсан автомат станцын мэдээллийг улсын сүлжээнд бүртгэж оруулсан байдал

Аймгийн хэмжээнд ашиглаж байгаа АМ8 330 2 ш, АМ8 310 9 ш, нийт 11 автомат станцын мэдрүүр, төлөвийн мэдээлэл, 2025 оны засвар үйлчилгээний мэдээллийг ИКр://192.168.100.13/сиггеПмеа1Иег/НМ^Т8Мем_ама_зетсе_гед^!ег_сеп!ег.аар цахим хуудсанд тухай бүр нь тогтмол шинэчлэн байршуулж байна.

Цаг Уур, Орчны Шинжилгээний Газар
Ус, цаг уур, орчны ажиглалтын мэдээ дамжуулах систем

Цаг уурын автомат станцад засвар, үйлчилгээ хгшсэн бүртгэл

Он: 2025 / Сар: 01 / Ок

Дугаар	Нэвтрэх нэр	Аймгийн нэр	Станцын нэр	Станцын индекс	Үйлчилгээ хийсэн огноо	Автомат станцын үйлчилгээ	Гүйцэтгэсэн засвар үйлчилгээ	Үйлчилгээ хийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар	Төхөөрмөгийн	Мэдээлэл дамжуулсан хугацаа	Мэдээ устгах
1	а11111111	Говь-Алтай	Шарга	803	2025-01-11	НОАУШ	Сенсор (ад аягн)	Агаарын чийг төслөрүүрийг мэдрүүрийг А15А5А НМР110 А15А00 83411055 дугаартай мэдрүүрээр сольж суурилуулах цагийн хөндөгөөр хийв	192.168.5.56	2025-01-23 10:49	Устгах
2	а111277	Говь-Алтай	Цэцэг	801	2025-01-23	АИ8310	Програм шинэчилсэн	Сүлжээний тохиргоо хийж Мексик Ойын аюул программ шинээр суулгав	192.168.5.56	2025-01-23 10:42	Устгах

Түндэст цэс рүү шилжих | Гаргах

Цаг уурын автомат станцад засвар, үйлчилгээ хийсэн бүртгэл

Он: 201 V Сар: 02 / Ок

Дугаар	Нэвтрэх нэр	Аймгийн нэр	Станцын нэр	Станцын индекс	Үйлчилгээ хийсэн огноо	Автомат станцын үйлчилгээ	Гүйцэтгэсэн засвар үйлчилгээ	Үйлчилгээ хийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар	Төхөөрмөгийн	Мэдээлэл дамжуулсан хугацаа	Мэдээ устгах
1	а14ш277	Говь-Алтай	Тоорой	325	2025-02-24	АИ8310	Програм шинэчилсэн	Автомат станцын Мексик сартай программд алдаа өгч мэхэлтэй орж ирэхгүй байсан тул Цитатунгер программар хөндөгөөр ват дайныг шинэчлэн суулгав	192.168.5.56	2025-02-25 09:52	Устгах

Түндэст цэс рүү шилжих | Гаргах

Цаг уурын автомат станцад засвар, үйлчилгээ хийсэн бүртгэл

Он: 2025 V Сар: 08 / Ок

Дугаар	Нэвтрэх нэр	Аймгийн нэр	Станцын нэр	Станцын индекс	Үйлчилгээ хийсэн огноо	Автомат станцын үйлчилгээ	Гүйцэтгэсэн засвар үйлчилгээ	Үйлчилгээ хийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар	Төхөөрмөгийн	Мэдээлэл дамжуулсан хугацаа	Мэдээ устгах
1	а11ш277	Говь-Алтай	Ажбогд	324	2025-03-18	АИ8310	Эвдрэл гарсан	2025 оны 3 дугаар сарын 18-ны шөнө 02 цаг 02минутлаас автоматын мэдээ дэлгэцэд орж ирэхгүй болсон Шенийн имл сүлжээний кабели 2 газар тасарсан байсныг тогтоож залгасан Мон ажлын МЕТСАТ программийг шинээр суулгав	192.168.5.56	2025-03-19 09:53	Устгах

Түндэст цэс рүү шилжих | Гаргах

Цаг уурын автомат станцад засвар, үйлчилгээ хийсэн бүртгэл

Он: 2025 V Сар: 04 / Ок

Дугаар	Нэвтрэх нэр	Аймгийн нэр	Станцын нэр	Станцын индекс	Үйлчилгээ хийсэн огноо	Автомат станцын үйлчилгээ	Гүйцэтгэсэн засвар үйлчилгээ	Үйлчилгээ хийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар	Төхөөрмөгийн	Мэдээлэл дамжуулсан хугацаа	Мэдээ устгах
1	а11ш277	Говь-Алтай	Гуулин	605	2025-04-08	НСАУЦК	Бусад	Дата логгерийн паг тааруулав	192.168.5.39	2025-04-14 08:52	Устгах
2	а11ш277	Говь-Алтай	Эрдэнэ	604	2025-04-11	А5V5310	Эвдрэл гарсан	4 сарын 10-11 нд шилжих шене салхи секундн 28-34м с зарим үед44мс хүрч хүчтэй салхины гэмшигт үзэгдэл болсны улмаас автомат станцад эвдрэл гарсан Мексик Сал Ойын аюул программ хангамж ажилтахгүй болсон Уг программийг С1ггаV1еиe программар хөндөгөөр ишлэгдэхийг хийж дахин суулгаж эвдэ-файлын тохиргоо хийж хэвийн ажиллагааг хангасан ба V1E1 автаны	192.168.5.39	2025-04-14 08:48	Устгах
3	а1ш277	Говь-Алтай	Алтан	277	2025-04-16	А5V5310	Сенсор(ад аягн)болсон	Байсаныг А15А5А АС155 мэдрүүрээр сольж тохиргоо хийж усарч суурьлуулах хэвийн ажиллагаанд оруулав 2025 оны 4 сарын 16-ны 16цаг 50 минутаас мэдээлэл дамжиж эхэлсээ	192.168.5.39	2025-04-16 18:06	Устгах

Түндэст цэс рүү шилжих | Гаргах

Цаг уурын автомат станцад засвар, үйлчилгээ хийсэн бүртгэл

Он: 2025 V Сар: 07 / Ок

Дугаар	Нэвтрэх нэр	Аймгийн нэр	Станцын нэр	Станцын индекс	Үйлчилгээ хийсэн огноо	Автомат станцын үйлчилгээ	Гүйцэтгэсэн засвар үйлчилгээ	Үйлчилгээ хийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар	Төхөөрмөгийн	Мэдээлэл дамжуулсан хугацаа	Мэдээ устгах
1	а11ш277	Говь-Алтай	Бигэр	592	2025-07-01	Алгам	Програм шинэчилсэн	Автомат станцын логгерт шинэ 310г130.аИ1е үншуулан тохиргоо хийв.	192.168.5.30	2025-07-01 15:04	Устгах
2	а11ш277	Говь-Алтай	Бутат	268	2025-07-03	АИ8310	Гөлөөлөгөөт байсан	автомат станцын газардуултыг сайжруулан гадаас нэг.ыг хөдөөт хийв.	192.168.5.16	2025-07-0808:37	Устгах
3	а1ш277	Говь-Алтай	Цогт	800	2025-07-25	АИ75310	Бртад	2025 оны 07 сарын 24-нийн 13 цагаас 25-ны 09 цагийн хооронд той тасраад иржээ	192.168.5.17	2025-07-2516:06	Устгах

Түндэст цэс рүү шилжих | Гаргах

Цаг Уур, Орчны Шинжилгээний Газар
Ус, цаг уур, орчны ажиглалтын мэдээ дамжуулалтын систем

Цаг уурын автомат станцад засвар, үйлчилгээ хийсэн бүртгэл

Ом 2025 - Сар 06 - 06

Дугаар	Нэвтрэх нэр	Аймагийн нэр	Станцын нэр	Станцын индекс	Үйлчилгээ хийсэн огноо	Автомат станцын төрөл	Гүйцэтгэсэн засвар үйлчилгээ	Үйлчилгээ хийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар	Төхөөрөмжийн хэмт	Мэдээлэл дамжуулсан хугацаа	Мэдээ устгах
1	аАмн277	Говь-Алтай	Жаргалан	593	2025-06-09	НЛАУЦК	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Датгерийн цаг тааруулам.	192.168.5.30	2025-06-16 11:30	Устгах
2	аАмн277	Говь-Алтай	Тайшар	598	2025-06-09	НЛАУЦК	Бусад	Датгерийн цаг тааруулам.	192.168.5.30	2025-06-16 11:31	Устгах
3	аАмн277	Говь-Алтай	Хөвсгөл	262	2025-06-10	АWS330	Сенсор (эд анги) солисон	Системн мэдрүүр систем түг хурим мэдээлэл 2024 оны 10 сарын мэдээгүй болж байсан тул системн VAINALA WAA121 W3714387, WAA 153 W3324177 дутаарай чиглэл, судалм мэдрүүр олжж тохиоро хийж угтарч суурилуулсан. Автомат станцын ажиллагаа хэвийн болсон.	192.168.5.30	2025-06-16 11:56	Устгах
4	аАмн277	Говь-Алтай	Хөвсгөл	263	2025-06-10	АWS330	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын RTB220 марийн X1950006 сериаль дугаартай агаарын даралтын, НМ141НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.30	2025-06-16 11:38	Устгах
5	аАмн277	Говь-Алтай	Товчоо	266	2025-06-11	АWS330	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын RTB220 марийн X1950006 сериаль дугаартай агаарын даралтын, НМ141НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.30	2025-06-16 12:10	Устгах
6	аАмн277	Говь-Алтай	Луга	268	2025-06-12	АWS330	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын RTB220 марийн X1950006 сериаль дугаартай агаарын даралтын, НМ141НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.30	2025-06-16 11:59	Устгах
7	аАмн277	Говь-Алтай	Төгрөг	597	2025-06-12	НЛАУЦК	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын НМ141НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.30	2025-06-16 12:08	Устгах
8	аАмн277	Говь-Алтай	Цэнэ	601	2025-06-13	АWS330	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын RTB220 марийн X1950006 сериаль дугаартай агаарын даралтын, НМ141НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж. Log I.L.2.3 бичлэг компьютерт орж ирэхгүй байсан туу W.P.1 ажилтай тохиоро хийж хэвийн ажиллагаа хийж.	192.168.5.30	2025-06-16 12:02	Устгах
9	аАмн277	Говь-Алтай	Ажбогд	324	2025-06-23	АWS330	Сенсор (эд анги) солисон	Сүлжээний ажилса болон системн сонилж MacSant Observation програмд авч файл уншуулам тохиоро хийж.	192.168.5.30	2025-06-27 15:48	Устгах
10	аАмн277	Говь-Алтай	Товчоо	266	2025-06-27	АWS330	Сенсор (эд анги) солисон	Системн сонилж MacSant Observation програмд авч файл уншуулам тохиоро хийж.	192.168.5.30	2025-06-27 15:49	Устгах

Цаг уурын автомат станцад засвар, үйлчилгээ хийсэн бүртгэл

Ом 2025 V Сар 10B м | 06

Дугаар	Нэвтрэх нэр	Аймаг	Станцын нэр	Станцын индекс	Үйлчилгээ хийсэн огноо	Автомат станцын төрөл	Гүйцэтгэсэн засвар үйлчилгээ	Үйлчилгээ хийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар	Төхөөрөмжийн хэмт	Мэдээлэл дамжуулсан хугацаа	Мэдээ устгах
1	ай.т1277	Говь-Алтай	Цэцэг	801	2025-08-25	А5V830	Програм шинжилсэн	"И.ИИИ.И мийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар" Метса программа 5 дээдэлэл орж ирэхгүй айсан тул сүлжээний тохиоро хийж дахин суулгаж хэвдй ажиллагаанд оруулам	192.168.5.29	2025-08-25 16:16	Устгах

Цаг уурын автомат станцад засвар, үйлчилгээ хийсэн бүртгэл

Ом 2025 - Сар 09 - 09

Бүц нэр	Нэр	Станцын нэр	Станцын индекс	Үйлчилгээ хийсэн огноо	Автомат станцын төрөл	Гүйцэтгэсэн засвар үйлчилгээ	Үйлчилгээ хийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар	Төхөөрөмжийн хэмт	Мэдээлэл дамжуулсан хугацаа	Мэдээ устгах	
1	аАмн277	Говь-Алтай	Алтай	277	2025-09-23	А№8310	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Автомат станцын нарын паплаг судлалын нийлбэр паплаг оо.тон ойсон паплагийн 139584, 139448 эсвэл	192.168.5.50	2025-09-30 16:23	Устгах
2	аАмн1277	Алтай	Шарга	603	2025-09-23	НЛАУЦК	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Шалгалтын багатай харьцуулсан тооллол хийж ээлжит үзлэлхиргоо болон паг тааруулам	192.168.5.50	2025-09-30 16:24	Устгах
3	аАмн277	А.ттан	Баян-Уул	591	2025-09-24	А№8310	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Сумын Засаг даргын тамгийн газрын шинэ байрнд автомат станцын ажлын компьютерийг эвчж байрлуулам	192.168.5.50	2025-09-30 16:27	Устгах
4	аАмн277	А.ттан	Жаргалан	595	2025-09-25	НЛАУЦК	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын НМ141 НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.50	2025-09-30 16:29	Устгах
5	аАмн277	А.ттан	Тайшир	596	2025-09-26	НЛАУЦК	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын НМ141 НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.50	2025-09-30 16:30	Устгах
6	аАмн277	Алтай	Гуулми	605	2025-09-27	НСАУЦХ	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын НМ141 НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.50	2025-09-30 16:30	Устгах
7	аАмн277	Алтай	Дэлгэр	594	2025-09-28	НЛАУЦК	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын НМ141 НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.50	2025-09-30 16:31	Устгах
8	аАмн277	Говь-Алтай	111.111.1.1	603	2025-09-30	НЛАУЦК	Эвдрэл гарсан	Датгерийн цаг тааруулам	192.168.5.50	2025-09-30 16:32	Устгах

Цаг уурын автомат станцад засвар, үйлчилгээ хийсэн бүртгэл

Ом 2025 V Сар 10 V 06

Цаг уурын автомат станцад засвар, үйлчилгээ хийсэн бүртгэл

Ом 2025 - Сар 11 - 06

Дугаар	Нэвтрэх нэр	Аймагийн нэр	Станцын нэр	Станцын индекс	Үйлчилгээ хийсэн огноо	Автомат станцын төрөл	Гүйцэтгэсэн засвар үйлчилгээ	Үйлчилгээ хийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар	Төхөөрөмжийн хэмт	Мэдээлэл дамжуулсан хугацаа	Мэдээ устгах
1	аАмн277	Говь-Алтай	Тоорой	325	2025-11-04	АWS330	Сенсор (эд анги) солисон	Автомат станцын батарий сонилж суурилуулсан.	192.168.5.40	2025-11-04 11:38	Устгах
2	аАмн277	Говь-Алтай	Цэцэг	601	2025-11-24	АWS330	Эвдрэл гарсан	Хүчтэй салхины улмаас WiFi антенний тохиоро харагдаж байсанг UltraViewed програмд авч, хэвдй ажиллагаанд оруулам.	192.168.5.75	2025-11-27 15:52	Устгах

Цаг уурын автомат станцад засвар, үйлчилгээ хийсэн бүртгэл

Ом 2025 V Сар 12 - 06

Дугаар	Нэвтрэх нэр	Аймагийн нэр	Станцын нэр	Станцын индекс	Үйлчилгээ хийсэн огноо	Автомат станцын төрөл	Гүйцэтгэсэн засвар үйлчилгээ	Үйлчилгээ хийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар	Төхөөрөмжийн хэмт	Мэдээлэл дамжуулсан хугацаа	Мэдээ устгах
1	аАмн277	Говь-Алтай	Алтай	277	2025-12-01	АWS330	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Автомат станцын ажилсаг засвар болон ойсон шалгалтын параметруудтай мэдрэхийн тохиорог багтаажуудалтын гэрээлэгчийн дагуу эелтэр хэвдй Нийлбэр шалгалтын 139584 дугаартай параметруудтай мэдрэмж 14.53μV/Wm2, ойсон шалгалтын 139448 дугаартай параметруудтай мэдрэмж 16.67μV/Wm2 болж өөрчлөгөж байна.	192.168.5.75	2025-12-01 10:26	Устгах

Ом 2025 V Сар 12 - 06

Дугаар	Нэвтрэх нэр	Аймагийн нэр	Станцын нэр	Станцын индекс	Үйлчилгээ хийсэн огноо	Автомат станцын төрөл	Гүйцэтгэсэн засвар үйлчилгээ	Үйлчилгээ хийсэн дэлгэрэнгүй тайлбар	Төхөөрөмжийн хэмт	Мэдээлэл дамжуулсан хугацаа	Мэдээ устгах
1	аАмн11277	Алтай	Эрдэнэ	6М	2025-10-08	А1А8310	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын RTB220 марийн X1950006 сериаль дугаартай агаарын даралтын, НМ141НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.40	2025-11-03 17:25	Устгах
2	аАмн277	Алтай	Эрдэнэ	БСИ	2025-10-09	А№8310	Сенсор (эд анги) СО.ТИССОН	2025 оны 04 дүгээр сард олон хүчтэй салхины аюултай үзэгдлийг улмаас салхины мэдээлэл орж ирэхгүй байсан тул датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.40	2025-11-03 17:27	Устгах
3	аАмн277	Говь-Алтай	Цог	600	2025-10-10	АИОЮ	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын RTB220 марийн X1950006 сериаль дугаартай агаарын даралтын, НМ141НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.40	2025-11-03 17:28	Устгах
4	а.1.1.1.1	Алтай	Тоорой	325	2025-10-11	А№8310	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын RTB220 марийн X1950006 сериаль дугаартай агаарын даралтын, НМ141НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.40	2025-11-03 17:29	Устгах
5	аАмн1277	Алтай	Ажоогд	324	2025-10-11	А№8310	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын RTB220 марийн X1950006 сериаль дугаартай агаарын даралтын, НМ141НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.40	2025-11-03 17:30	Устгах
6	аАмн1277	Алтай	Халхун	598	2025-10-12	НЛАУЦК	Төлөвлөгөөт үйлчилгээ	Ажлын шалгалтын НМ141 НМР46 марийн 1335317 К0750017 сериаль дугаартай агаарын чийг, температурын багажуудтай харьцуулсан тооллол хийж, датгерийн цаг тааруулам хэвийн үйлчилгээ хийж.	192.168.5.40	2025-11-03 17:30	Устгах

Зураг: Цаг уурын автомат станцын хэвийн ажиллагааг ханган засвар үйлчилгээ хийсэн бүртгэл

Мөн аймгийн өртөө, харуулуудын хэмжил зүйн ажлын сарын тайланг цахимаар хүлээн авч бүртгэл хөтлөн улирал бүр хэмжил зүйн ажлын дүнг гаргаж төвийн зөвлөлд танилцуулан ажилласан.

№	Мөнх харуулын нэр	Тамхи ашигласны хэмжээ (тонн)	Ажлын үр дүн				Салбарын үр дүн				Тайлбар
			Хүлээн авч	Бүртгэл	Хөтлөн	Улирал бүр	Хүлээн авч	Бүртгэл	Хөтлөн	Улирал бүр	
1	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
2	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
3	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
4	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
5	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
6	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
7	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
8	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
9	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
10	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
11	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
12	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
13	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
14	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
15	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
16	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
17	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
18	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
19	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
20	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	

№	Мөнх харуулын нэр	Тамхи ашигласны хэмжээ (тонн)	Ажлын үр дүн				Салбарын үр дүн				Тайлбар
			Хүлээн авч	Бүртгэл	Хөтлөн	Улирал бүр	Хүлээн авч	Бүртгэл	Хөтлөн	Улирал бүр	
1	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
2	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
3	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
4	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
5	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
6	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
7	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
8	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
9	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
10	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
11	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
12	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
13	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
14	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
15	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
16	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
17	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
18	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
19	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	
20	Автомат	100	100	100	100	100	100	100	100	Тайлбар дээрхгүй	

Зураг: Өртөө, харуулуудын хэмжил зүй, хэмжлийн технологи мөрдөлтийг дүгнэсэн байдал

Автомат станцтай салбаруудын сар бүрийн 5, 15, 25-ны өдрийн стандарт багаж, автомат станцын харьцуулсан тоололтыг хүснэгтээр дараа сарын 5-ны дотор хүлээн авч бүртгэл хөтлөн ажилласан.

2. ХЭМЖИХ ХЭРЭГСЭЛД ХИЙСЭН ХЯНАН БАТАЛГААЖУУЛАЛТ, ТОХИРУУЛГА, ЗАСВАР ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ АЖИЛ

АЖЛЫН ШАЛГАЛТЫН БАГАЖ БАТАЛГААЖУУЛАЛТ

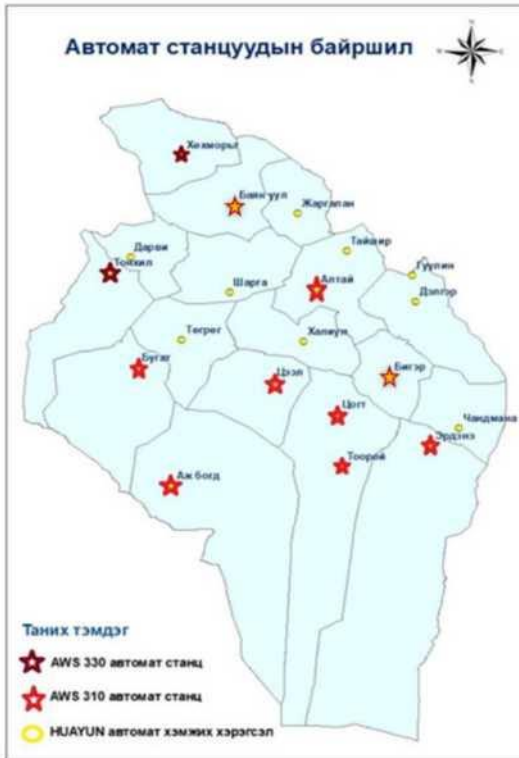
Ажлын шалгалтын РТВ220 маркийн Х1950006 серийн дугаартай агаарын даралтын, НМ141/НМР46 маркийн ^335317/К0750017 серийн дугаартай агаарын чийг, температурын шалгалтын багажуудыг БОХЗТЛ-д калибровка хийлгэж баталгаажуулалтад хамруулан 2025 оны 01 дүгээр сарын 13,14-ны РТВ220 багажид Г-2025/02, НМР46 багажид АӨ-2025/43 тоот баталгаажуулалтын гэрчилгээ авсан.

Зураг: Ажлын шалгалтын багажуудын баталгаажуулалтын гэрчилгээ, хавсралт

Эдгээр ажлын шалгалтын багажууд хэвийн ажиллаж байна. Ямар нэгэн эвдрэл гэмтэл гараагүй.

АВТОМАТ СТАНЦЫН БАТАЛГААЖУУЛАЛТ

2025 онд төвийн хэмжээнд AM8310K, AM8330, AM8310 маркийн цаг уурын 11 автомат станц ажиллаж байгаагаас баталгаажуулалтын график төлөвлөгөөнд тусгагдан баталгаажуулалтад хамрагдах 9 цаг уурын автомат станцын мэдрүүрүүдийн заалтыг ажлын шалгалтын чийг температурын НМР46 болон агаарын даралтын РТВ220 багажтай харьцуулан шалгаж баталгаажуулалтын гэрчилгээг авсан.

Бигэр, Баян-Уул харуулд КЕМ төслийн хүрээнд олгосон автомат станц AM8 310-ыг амжилттай угсарч суурилуулан улсын сүлжээнд мэдээллийг ашиглан, хэвийн

Зураг: Цогт харуулын AM3 310 автомат

ажиллагааг ханган ажиллаж байна.

станцын харьцуулсан тоололт хийж логгерын цаг тааруулж, тохиргоо хийж байгаа байдал

Тус төвд ашиглагдаж байгаа автомат станцуудын агаарын даралт, чийг температурын мэдрүүрийн хэмжлийн үзүүлэлтүүд нь Дэлхийн цаг уурын байгууллагаас тавигддаг хэмжлийн нарийвчлалын шаардлагыг хангаж байгаа бөгөөд “Хэмжил зүйн” тухай Монгол улсын хуулийн 10.1, 10.3, 10.4, 10.5-р заалт, зүүн Азийн 2-р бүсийн төвд хадгалагдаж байгаа эталон хэмжих хэрэгслээс нэгж дамжуулсан эталонтой харьцуулсан

хэмжилтийн үр дүнд үндэслэн хэмжил зүйн мэргэжлийн байгууллага БОХЗТЛ-оос баталгаажуулалтын гэрчилгээг тус бүрд нь олгосон.

Өртөө, харуулуудын автомат станцын мэдээлэл 1од1,1од 2, 1од 3 файлыг сар бүрийн

05-нд хүлээн авч уур амьсгалын боловсруулалт хариуцсан инженер, мэдээллийн дэд сан хариуцсан инженерүүд техник шүүмж шалгалт хийж мэдээллийн дэд санд шилжүүлэн нэгтгэж байна.

Хүснэгт: Автомат станцуудыг баталгаажуулсан байдал

№	Өртөө харуулын нэр	Автомат станцын марк	Шалгалтын багажийн марк, Серийн №	Харьцуулан шалгасан мэдрүүрийн марк, Серийн №	Харьцуулан шалгалт хийсэн огноо	Хянан баталгаажуулалт хийсэн лаборатори	Гэрчилгээний дугаар
1	Алтай	АШЗ310*	РТВ220, Х1950006 НМ141/НМР49*3351 170 К0750017	BAKO-1*М* Н1920100 HMP45* *3520019 HMP45* *3520019	2025.10.15	БОХЗТЛ	A-2025/71
2	Ажбогд	АЖ 310		BAKO-1*М* *5130038 HMP155 K0650001 HMP155 K0650001	2025.10.11	БОХЗТЛ	A-2025/68
3	Бугат	АЖ 310		BAKO-1*М* K0250093 HMP155 K1950003 HMP155 K1950003	2025.06.12	БОХЗТЛ	A-2025/10
4	Тоорой	АЖ 310		BAKO-1*М* K1630054 HMP155 K195007 HMP155 K195007	2025.10.11	БОХЗТЛ	A-2025/67
5	Тонхил	AM3330		BAKO-1*М* H205002 HMP155 H205002 HMP155 H205002	2025.06.12	БОХЗТЛ	A-2025/12
6	Хөх морьт	AM3330		BAKO-1*М* 04450088 HMP155 H242*K HMP155 H242*K	2025.06.10	БОХЗТЛ	A-2025/13
7	Цагт	АЖ 310		BAKO-1*М* K0250082 HMP155 K0650004 HMP155 K0650004	2025.09.27	БОХЗТЛ	A-2025/66
8	Цэрл	АЖ 310		BAKO-1*М* K0250079 HMP155 K0650002 HMP155 K0650002	2025.06.13	БОХЗТЛ	A-2025/11
9	Эрдэнэ	АЖ 310В		BAKO-1*М* *3550004 HMP155 *0170091	2025.08.09	БОХЗТЛ	A-2025/61

БОХЗТЛ-ийн захирлын 2025 оны 06 дугаар сарын 12-ны 40 дугаар албан тоотын дагуу Алтай өртөөний нарны цацраг судлалын автомат станцын нийлбэр цацраг болон ойсон цацрагийн пиранометрүүдийг 2025 оны 09 дүгээр сарын 01-нд хураан авч албан тоотын хамт баталгаажуулалтад явуулсан.

Зураг: Пиранометрүүдийг тээвэрлэлтэд бэлгэж баталгаажуулалтад явуулсан байдал

2025 оны 09 дүгээр сарын 12-нд баталгаажуулалтад орж баталгаажуулалтын гэрчилгээг авч 09 дүгээр сарын 23-нд буцаан авч ажиглалтын талбайд угсарч суурилуулсан мэдрэмжийн тохиргоог баталгаажуулалтын гэрчилгээний дагуу шинэчлэн хийлээ.

Зураг: Пиранометруудийг талбайд байрлуулж угсарч суурилуулсан байдал

Баталгаажуулалтын гэрчилгээний мэдээлэл				
Төлөөлөгчийн нэр	Хийгээгч байгууллагын нэр	Хийгээгч байгууллагын хувиар	Гэрчилгээний дугаар	Гэрчилгээний өгөгдлийн өдөр
Хүндийн үйлчилгээний байр	Улаанбаатар хотын Засаг захиргаа	100%	123456789	2025.09.12

Зураг: Пиранометруудийн баталгаажуулалтын гэрчилгээ, хавсралт ЦАГ УУРЫН ХАРУУЛЫН НИАҮИ^А АВТОМАТ ХЭМЖИХ ХЭРЭГСЛИЙН БАТАЛГААЖУУЛАЛТ

Төвийн хэмжээнд **НИАҮИ^А** автомат хэмжих хэрэгсэл 9 цаг уурын харуулд ажиллан агаарын чийг, температур, хөрсний температурын хэмжилтийг хийж байна.

2025 оны баталгаажуулалтын төлөвлөгөөний дагуу 9 харуулын **НИАҮИ^А** автомат хэмжих хэрэгслийн агаарын чийг, температур, хөрсний температурын мэдрүүрийг ажлын

шалгалтын багажтай харьцуулсан тоололт хийж журмын дагуу БОХЗТЛ-оос баталгаажуулалтын гэрчилгээг авсан.

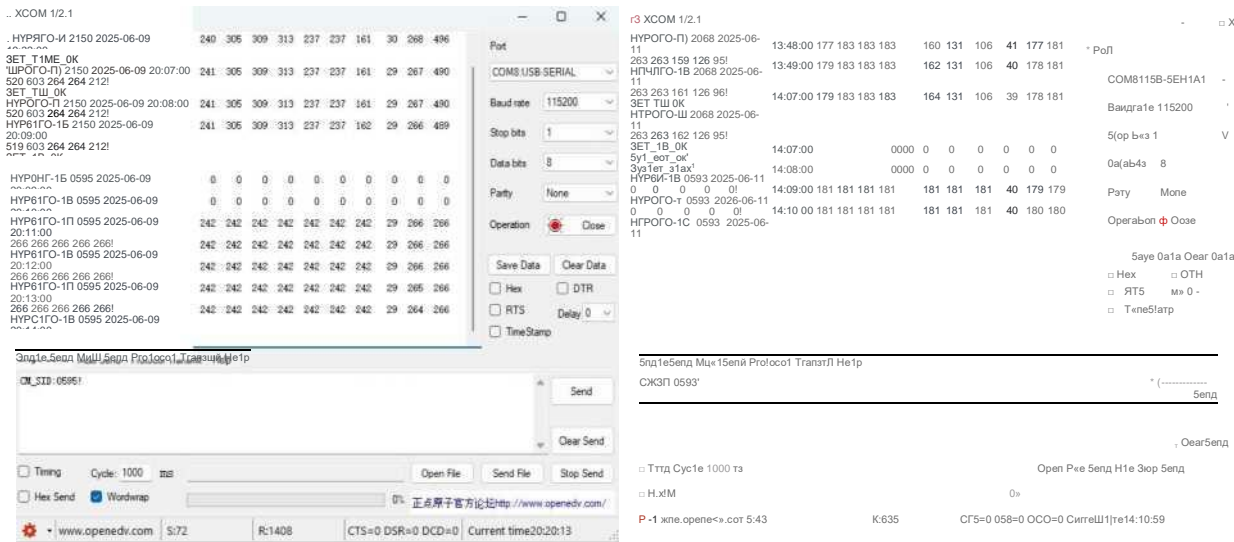
УГО ГОВЬ-АЛТАЙ АЙМГИЙН УС, ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН 2025 ОНЫ ХАГАС ЖИЛИЙН АЖЛЫН ТАЙЛАН

Хүснэгт: ниАҮи^А автомат хэмжих хэрэгслийг баталгаажуулсан байдал

№	Харуулын нэрс	Шалгалтын багажийн марк, Серийн №	Харьцуулан шалгасан мэдрүүрийн марк, Серийн №			Харьцуулан шалгалт хийсэн огноо	Хянан баталгаажуулалт хийсэн лаборатори	Гэрчилгээний дугаар
			Даталогерын марк,сериаль дугаар	Чийг, температурын мэдрүүрийн марк, сериаль дугаар	Хөрсний температурын мэдрүүрийн марк, сериаль дугаар			
1	Гуулин	РТВ220, X1950006 НМ141/НМР46^3351 170 K0750017	ниАҮи ^А 8^: НУР^А-2058	НМР110 83411017	М8-ТР03	2025.09.26	БОХЗТЛ	A-2025/65
2	Дарви		ниАҮи ^А 8^: НУР^А-2068	Ү^А-800	М8-ТР03	2025.06.11	БОХЗТЛ	A-2025/16
3	Дэлгэр		ниАҮи ^А 8^: НУР^А-2133	НМР110 83411056	М8-ТР03	2025.09.27	БОХЗТЛ	A-2025/66
4	Жаргалан		ниАҮи ^А 8^: НУР^А-2150	Ү^А-800	М8-ТР03	2025.09.24	БОХЗТЛ	A-2025/63
5	Халиун		ниАҮи ^А 8^: НУР^А-2080	Ү^А-800	М8-ТР03	2025.10.12	БОХЗТЛ	A-2025/69
6	Тайшир		ниАҮи ^А 8^: НУР^А-2066	НМР110 83411056	М8-ТР03	2025.09.26	БОХЗТЛ	A-2025/64
7	Төгрөг		ниАҮи ^А 8^: НУР^А-2074	Ү^А-800	М8-ТР03	2025.06.12	БОХЗТЛ	A-2025/15
8	Чандмань		ниАҮи ^А 8^: НУР^А-2051	Ү^А-800	М8-ТР03	2025.06.17	БОХЗТЛ	A-2025/14
9	Шарга		ниАҮи ^А 8^: НУР^А-2012	Ү^А-800	М8-ТР03	2025.09.24	БОХЗТЛ	A-2025/62

Харуулуудын **НиАҮи^Б** автомат хэмжих хэрэгслийн харьцуулсан тоололт хийх бүртээ логгерийн цагийг байнга тохируулан шалгаж явсан. Мөн сар бүрийн 30, 31-нд мемори картыг сольж сарын эх мэдээг авч хэвшсэн. Харуулын техникчид өөрсдөө мэдээгээ

хуулж, картаа сольж чаддаг болсон. Бүх харуулд карт уншигч авч өгсөн.

Зураг: Дарив, Жаргалан харуулуудын НиАҮи^А дата логгерийн цаг тааруулсан байдал

XCOM 72.1

НҮРӨЮ-П 2074 2025-06-12 13:27:00	195	210	210	210	194	164	131	35	193	465
465 465 192 192 98!										
НҮРӨЛЫВ 2074 2025-06-12 13:28:00	197	210	210	210	194	165	131	34	196	465
465 465 192 192 98!										
SET_TIME_OK										
НҮРЯЛЫБ 2074 2025-06-12 14:08:00	197	210	210	210	194	165	131	33	196	465
465 465 192 192 98!										
SET_TIME_OK										
SET_TIME_OK										
НҮРСЮ-1В 2074 2025-06-12 14:09:00	198	210	210	210	194	165	131	33	197	465
465 465 192 192 98!										
SET_TIME_OK										
5ya_cot_ok!										
5ya1et_51ar!										
НҮРОП1-1П 0597 2025-06-12 14:09:00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0 0 0 0 0!										
НҮРӨЮ-1Б 0597 2025-06-12 14:10:00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0 0 0 0 0!										
НҮРСКВ-1В 0597 2025-06-12 14:11:00	197	197	197	197	197	197	197	33	195	195
195 195 195 195 195!										

Port: COM8:USB-SERIAL
 Baud rate: 115200
 Stop bits: 1
 Data bits: 8
 Parity: None
 Operation: [Close]

5aye 0a1a C1ear Oa1a
 Hex OTH
 HT5 Oe1ay 0
 Tшre51arп

5нд
 5ear 5нд

5«нд1е 5нд Мил! 5енс! Ргоюо! Транзгл Нe1p
 CM_51Б:0597!

Тиганд Суc1e: 1000 шз
 НeхЗeна O
 * тт.opeнecы.cот] 5:102

Open H1e 5енс! A1e 51op 5нд
 *»

K861 CT5=0 O5K=0 OCO=01 CиггeрF111e14:12:14

Зураг: Гуулин харуулын НиАҮи^ дата логгерийн цагийн тохиргоо хийж харьцуулсан тооллолт хийж мэдрүүрүүдийг байрлуулсан байдал

Зураг: Дэлгэр харуулын ниАҮи^ дата логгерийн цаг тааруулж тохиргоо хийсэн байдал

ТЕХНОЛОГИЙН ШИНЭЧЛЭЛ, АВТОМАТ СТАНЦЫН ҮЗЛЭГ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Алтай өртөөний АМ8 310 автомат станцын салхины мэдрүүрт гэмтэл гарч 2024 оны 10 сараас мэдээлэл орж ирэхгүй байсан. Хуучин САМ8620 автомат станцын мэдрүүртэй байсан бөгөөд 2025 оны 04 сарын 16-нд тус мэдрүүрийг ^А18АЬА ШАС155 мэдрүүрээр сольж ^8P 431 модуль нэмж тохиргоо хийн угсарч суурилуулан хэвийн ажиллагаанд

оруулсан. 2025 оны 04 сарын 16-ны 16цаг 50 минутаас салхины мэдээлэл дамжиж эхэлсэн.

Одоо хэвийн ажиллаж байна.

Зураг: ^A18A^A MAC155 салхины мэдрүүр болон ^8P 431 модуль сольж угсарсан байдал

Зураг: ^A18A^A MAC155 салхины мэдрүүр сольж угсарч байгаа байдал

Монгол Улсын Засгийн газар, ХБНГУ-ын Засгийн газрын санхүүгийн хамтын ажиллагааны хэлэлцээрийн хүрээнд Германы Сэргээн босголт, зээлийн банк (КШ)- аар дамжуулан Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яамны хэрэгжүүлж буй "Биологийн олон янз байдлыг хамгаалах, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох 11,111 төсөл"-ийн санхүүжилтээр нийлүүлсэн Финланд улсад үйлдвэрлэсэн **^A18A^A** маркийн AM8 310В цаг уурын автомат станцыг цаг уурын харуулын ажиглалтын талбайд угсарч суурилуулах ажлыг 2025 оны 05 дугаар сарын 19-22-ны өдрүүдэд Баян-Уул суманд, 05 дугаар сарын 25-28-ны өдрүүдэд Бигэр суманд тус тус хийж гүйцэтгэсэн. Автомат станц угсарч суурилуулах ажлыг багаж, хэмжил зүй хариуцсан ерөнхий инженер Т.Дэлгэрмаа, мэдээллийн дэд сан хариуцсан ерөнхий технологич инженер Б.Энхжаргал, ХААЦУ хариуцсан ерөнхий

технологич инженер М.Гүнбилэг, Алтай өртөөний ахлах техникч Г.Гэрэлчулуун, ус судлалын ахлах техникч Б.Баасандорж, нярав-жолооч Б.Бат-Эрдэнэ, Баян-уул сумын цаг уурын техникч Г.Нандин-Эрдэнэ, Бигэр сумын цаг уурын техникч С.Мөнх-Эрдэнэ нар хийж гүйцэтгэлээ.

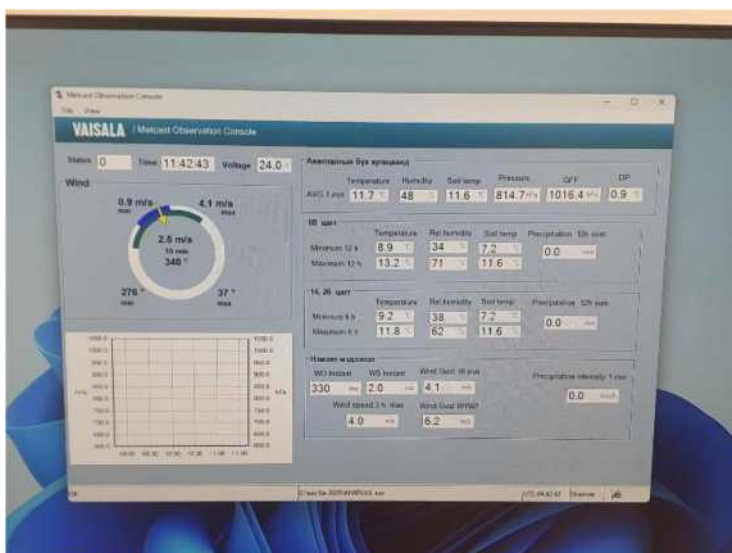
AM8 310 цаг уурын автомат станцыг суурилуулснаар агаарын чийг, температур, даралт, хөрсний гадаргын температур, салхины зүг, хурд, хур тунадасны хэмжээг автоматаар хэмжиж хадгалах болон хэмжлийн нарийвчлал, хэмжлийн тоо, чанарын үзүүлэлт эрс сайжрах технологийн дэвшлийг нэвтрүүлэх чухал ач холбогдолтой болж хувь хүнээс шалтгаалсан хэмжлийн субъектив алдаа арилах нөхцөлийг бүрдүүлж байгаа юм.

Шинээр суурилуулсан автомат станцууд нь ультра соник ММТ 700 салхины зүг, хурдны мэдрүүртэй урт долгионоор салхины зүг, хурдаа хэмждэг нарийвчлал өндөр, цанталт мөстөлт үүссэн ч салхи хэмжих боломжтой ба хатуу тунадас буюу цас орсон тохиолдолд хур тунадасны хэмжээг тодорхойлох KC13-SEC02 хур тунадасны мэдрүүртэйгээрээ бусад өртөө, харуулд суурилуулсан станцуудаас онцлог, давуу талтай юм.

Баян-уул сумын цаг уурын ажиглалтын талбай сумын ЗДТГ-ын байрнаас /харуулын байр/ 800м зайтай байсан тул бид мэдээ дамжуулах сүлжээний асуудлыг ШеBeат M5 ^A ге1|33 антенн суурилуулан шийдвэрлэсэн нь мөн технологийн шинэчлэл, оновчтой шийдэл болсон.

Зураг: ЗДТГ-ын байрны дээвэр дээр ME^ антенн суурилуулсан байдал

Зураг: AM3 310 автомат станцын ажлын компьютер, MeTСаз! программ хангамжийн тохиргоо хийн ажилд оруулсан байдал

Зураг. Баян-Уул сумын автомат станцыг угсарч бэлэн болгосон байдал

Бигэр сумын Засаг даргын тамгын газрын зүгээс станцын аюулгүй, тогтвортой ажиллагааг хангах үүднээс 30,0 сая төгрөгийн автомат станцын байр бариулах ажлыг хийж гүйцэтгэн хамтран ажиллалаа.

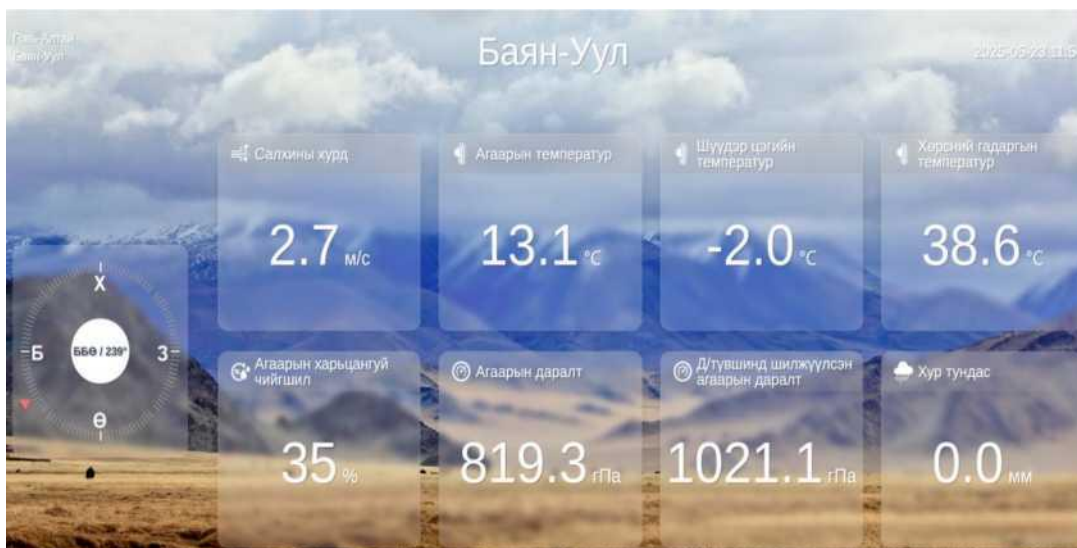

Зураг: Бигэр харуулын автомат станцын байр

Зураг: Бигэр харуулын автомат станцыг угсарч бэлэн болгосон байдал:

Мөн хэрэглэгч хүссэн үедээ Баян-Уул, Бигэр сумдын цаг агаарын бодит мэдээллийг авах боломжийг бүрдүүлэн СРК8 модем суурилуулан минут тутамд 24 цаг тасралтгүй хэмжсэн үр дүнг [Ы1р://119.40.97.105:8080/1^emea1Иег](http://119.40.97.105:8080/1^emea1Иег) цахим хуудсаар дамжуулан хэрэглэгчид хүссэн үедээ хүлээн авах боломжтой боллоо.

Зураг: Mea1KerP1a1рогт-д мэдээлэл байршсан байдал

Байршил: Биеэр | Станц: 44302 Биеэр | Огноо: 2025-05-29

Маягийн дундаж 41992 2025-05-29

Цай	Салхины чөлөөт	Салхины хурд	Агаарын даралт	Агаарын температур	Хөрсний гадаргын температур	Хур тундас	Мойшил
05:00	289	0.6	817.3	9.9	9.4	0	28
05:03	187	0.2	817.3	10	9.4	0	28
05:06	195	0.1	817.3	10.1	9.3	0	26
05:09	208	0.6	817.3	10.2	9.3	0	25
05:04	224	1	817.3	10.3	9.3	0	26
05:05	228	0.9	817.4	10.3	9.3	0	26
05:08	239	1.4	817.4	10.4	9.2	0	25
05:07	244	1.7	817.4	10.5	9.2	0	26
05:08	243	2	817.4	10.5	9.2	0	27
05:09	247	2	817.4	10.5	9.2	0	26
05:10	241	2.3	817.4	10.8	9.2	0	26
05:11	242	3	817.4	10.5	9.2	0	26
05:12	241	1.9	817.4	10.5	9.1	0	26
05:13	238	2.1	817.4	10.5	9.1	0	26
05:14	242	1.7	817.4	10.8	9.1	0	26
05:15	239	1.6	817.4	10.8	9.1	0	25
Дундаж	235.5	1.0	816.9	10.9	9.3	0.0	27.9
Хамгийн их	380	18.2	888	24.9	19	0	41
Хамгийн баг	1	0.1	812	9.9	4.3	0	9

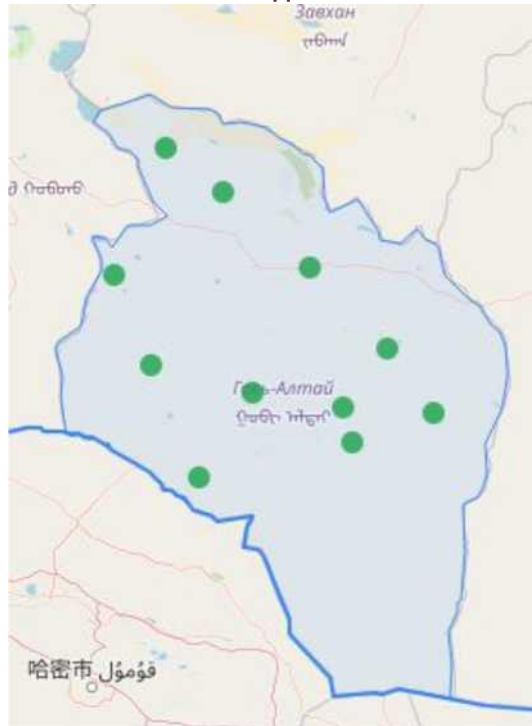
Зураг: Мэдээ дамжуулж байгаа байдал

Зураг: Mea1KerP1a1рогт-д мэдээлэл байршсан байдал

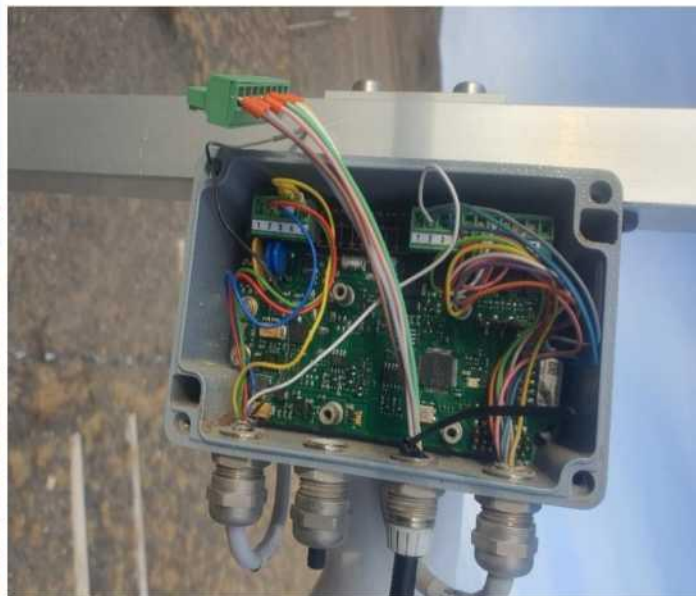

Зураг: Баян-Уул, Бигэр сумдын АМ3 310В автомат станц угсарч суурилуулсаны дараах байдал

Зураг: MeaTБег p1aНЪгт цахим хуудсанд дамжиж байгаа автомат станцуудын 1 минутын мэдээ.

2025 оны 4 дүгээр сард Эрдэнэ суманд болсон хүчтэй салхины онц аюултай үзэгдлийн улмаас Эрдэнэ харуулын АМ8 310 автомат станцын салхины мэдээлэл орж ирэхгүй болсон байсан. Энэ гэмтлийг олж илрүүлэх болон автомат станцыг хэвийн ажиллагаанд оруулж бүрэн мэдээлэлтэй болгох зорилгоор 2025 оны 10 сарын 8,9-нд Эрдэнэ суманд ажиллаж автомат станцын матчийг буулган салхины мэдрүүрийн холболтын кабель болон логгерт гарсан алдааг хөөж засан салхины мэдээллийг хэвийн болгож үзлэг үйлчилгээ тохироо хийсэн. Хүчтэй салхины улмаас матчийн дээд талд холболтын кабель тасарч тохиргоо алдагдсан байсан.

Зураг: салхины мэдрүүрийн холболт хийж шалгаж байгаа байдал

Цаг	Салхины чиг хаяг	Салхины үзэг	Агаарын даралт	Агаарын температур	Карсоний гадаргын температур	Уур тунадас	Шалхины
09:00	-	-	-	-	-	-	-
09:01	-	-	-	-	-	-	-
09:02	-	-	-	-	-	-	-
09:03	-	-	-	-	-	-	-
09:04	-	-	-	-	-	-	-
09:05	-	-	-	-	-	-	-
09:06	348	8.3	757.8	8.7	8.8	0	48
09:07	348	8	757.8	9	8.2	0	44
09:08	348	8	757.8	4.8	8.8	0	48
09:09	348	8	757.8	4.8	8.7	0	48
09:10	348	8	757.8	4.8	8.8	0	48
09:11	348	8.1	757.8	4.7	8.7	0	48
09:12	348	8	757.8	4.6	8.8	0	48
09:13	348	8	757.8	4.6	8.8	0	48
09:14	348	8	757.8	4.5	8.8	0	48
09:15	348	8	757.8	4.5	8.8	0	48
Дүнгийн	232.5	4.9	756.7	8.7	8.8	0	52.7
Карсоний	156	14.8	758	7.8	8.5	1.4	48
Карсоний	1	8	755.8	-	-	0	38

Зураг: 2025 оны 10 дугаар сарын 09-ны 09 цаг 36 минутаас салхины мэдээлэл дамжиж эхэлсэн

2025 оны шалгалт тохируулгын ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ бүх автомат станцуудын газардуулгыг хэмжиж сайжруулах ажил зохион байгуулахаар зорилт тавьсан байсан. Тус зорилтын хүрээнд баталгаажуулалт хийж явах бүртээ газардуулгыг хэмжиж өндөр эсэргүүцэлтэй автомат станцуудад зэс гадас нэмж холбон эсэргүүцлийг буулгах арга хэмжээг авсан. Хөрөнгө мөнгө, санхүүтэй холбоотойгоор хийдэх ажил байсан тул бүрэн сольж чадаагүй. Гэхдээ ирэх жилийн төлөвлөгөөнд тусган хийхээр төлөвлөж төвийн дарга болон нягтланд танилцуулан саналаа хүргүүлсэн.

Зураг: Бугат, Хөхморьт өртөөдийн автомат станцын газардуулгын эсэргүүцэл хэмжсэн байдал

2026 онд Цогт, Цээл, Ажбогд, Тоорой өртөөний автомат станцуудад шинээр газардуулга хийх тооцоо судалгааг гарган төвийн дарга болон сумдын ЗДТГ-т танилцуулсан. Санхүүгийн асуудал шийдэгдвэл хийж дуусгахаар төлөвлөж байна.

Зураг: Алтай, Тонхил өртөөдийн автомат станцын газардуулгын эсэргүүцэл хэмжсэн байдал

СУДАЛГАА ШИНЖИЛГЭЭНИЙ АЖИЛ:

ЦУОШГ-ын даргын 2025 оны 01 дүгээр сарын 10-ны А/10 дугаар тушаалын дагуу цасны нягтыг ургамлын /цахилгаан/ жингээр тодорхойлох туршилт, судалгааны ажлыг Говь-Алтай аймгийн УЦУОШТ-ийн ЦУОТХ-ийн дарга Т.Дэлгэрмаа, Мэдээллийн дэд сан

хариуцсан технологич инженер Б.Энхжаргал, жолооч Н.Баярсайхан нар хамтран хийж гүйцэтгэлээ.

Туршилт, судалгааг хийхдээ ВС-43 маркийн цасны жин болон $\Lambda\Lambda 3000Y$ цахилгаан жинг ашиглан цасны нягтыг тодорхойлон харьцуулсан хэмжилт хийж үр дүнг тоолох, аргачлалыг туршиж үзлээ.

Зорилго: Ургамлын дээж хэмждэг нарийвчлал өндөртэй цахилгаан жинг ашиглан цасны нягт тодорхойлох туршилт, судалгаа хийх.

Нягтын физик утга:

Нэгж эзэлхүүн дэх бодисын массыг бодисын нягт гэнэ. $\rho = \frac{m}{V}$ гр $V_{см^3}$

Дээрх томъёоноос бид орсон цасны **масс** болон **эзэлхүүнийг** тодорхойлох шаардлагатай болсон. Иймд:

1. Массыг тодорхойлохыг тулд ВС-43 маркийн цасны жин болон $\Lambda\Lambda 3000Y$ цахилгаан жинг ашиглан харьцуулсан хэмжилтүүдийг хийсэн.

Зураг: ВС-43 маркийн цасны жин /5 гр нарийвчлалтай/

ВС-43 маркийн цасны жин	
>	Бортого
>	Морин жин
>	Хүрз
Бортого	
^	60см өндөр
^	50см ² хөндлөн огтлолтой
Морин жин	
^	Нарийвчлал - 5гр
^	Хэмжих хязгаар - 1500 гр

$\Lambda\Lambda 3000Y$ цахилгаан жин

- > Нарийвчлал - 0,1 гр
- > Хэмжих хязгаар - 3000гр
- > Ажиллах орчны температур 5оС - 35оС
- > Цахилгаан тэжээлийн хүчдэл-6^

Зураг: Ургамлын цахилгаан жин

2. Эзэлхүүнийг тодорхойлохын тулд ВС-43 маркийн цасны жингийн 5см диаметрэй 60см өндөртэй бортого ашигласан. Цаг уурын ажиглалт, хэмжлийн технологийн 14-р зааврын 2.9.3-ын 191 дугаарт цасны эзэлхүүнийг тооцоолох талаар заасан байгаа.

$$V = u_{22k} = 5^b$$

8 - бортогоны хөндлөн огтлолын талбай (50см²)

$$5 = n\pi^2 = 3.14 * 16 = 50.24 \text{ см}^2$$

3. Хэмжлийг аль болох янз бүрийн орчин нөхцөлд олон аргаар туршиж үзэх зорилтуудыг тавьсан.

Туршилт, хэмжилт - 1: 1 дүгээр сарын 23-нд аймгийн төвөөс 4 зүгт 30-35км газар явж 1 метр тутамд 10 давталтаар нийт 40 удаагийн давталтаар хэмжилт хийсэн. Нийт 100 км зам туулж 1 цэг дээр 2 цаг 30-минутаас 3 цагийг зарцуулж туршилт, хэмжилт хийсэн ба 4 цэгт 10 орчим цаг зарцуулсан.

Эхний туршилт судалгаагаар цасны жинг тооцоолохдоо 3 аргаар хэмжилтийг хийж дүнг харьцуулсан. Үүнд:

1. Бортготой цасны массыг морин жингээр тодорхойлох
2. Бортготой цасны массыг цахилгаан жингээр тодорхойлох
3. Бортготой цасаа уутанд юулж ууттай цасны массыг тодорхойлох

Харьцуулсан тоололт хийх бэлтгэл ажил:

1. Хэмжилтэнд явахаас өмнө хоосон бортгоны жин болон хоосон уутны массыг тооцоолсон.

2. Цасны жингийн “0”-ын байрыг тодорхойлов. 5.7 хуваарь дээр “0”-ын байрыг тодорхойлсон.

Эхний туршилт хэмжилт хийсэн тухай:

Нэгдүгээр цэг: Аймгийн төвөөс баруун зүгт 30км явж цасны нягтыг цасны жин болон цахилгаан жингээр 1 метр тутамд 10 давталтаар тодорхойлсон.

Зураг: Хэмжилт хийсэн 1-р цэгийн орчны байдал. 9 балл цастай. Цасны зузаан 5-15см байв.

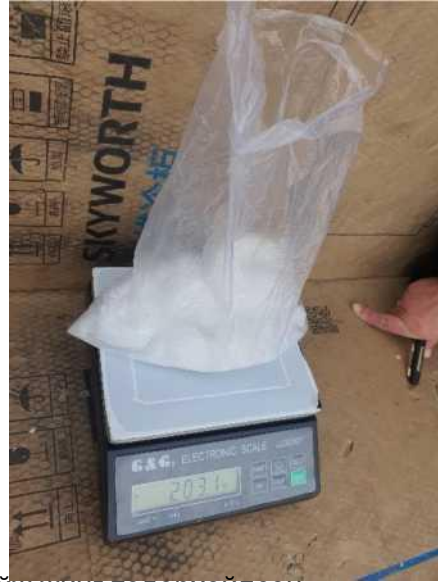
1. Цасны зузааныг тодорхойлов. Цасны зузааныг бортого болон зөөврийн рейкээр тодорхойлсон.

2. Цасны морин жингээр хэмжилт хийж цасны массыг тодорхойлов.

3. Бортоготой цасаа цахилгаан жин дээр тавьж жинг тодорхойлов.

4. Бортогоноос цасыг гялгар уутанд хийж жинг тодорхойлсон.

Хэмжилтийн үр дүн-1: / Тооцоолол хийсэн Exce1 файлыг хавсаргасан /

№	Цасны морин жингээр тодорхойлсон утга						Цахилгаан жингээр тодорхойлсон утга						Зөрөө					
	Бортгоны хуваарь /ы/	Жингийн хуваарь /т/	Цасны масс т=т1'5д	Эзэлхүүн Λ=50б	Нягт а=т1М	Бортгоны хуваарь /ы/	Хоосон Бортгоны жин /т/	Цахилгаан жингээр тодорхойлсон цасны жин /г2/	Цасны масс т=(т2-т1)д	Эзэлхүүн Λ=50б	Ууттай цасны жин /д/	Цасны масс (ууттай цасны жингээс-уутны жин 2.7) д	Нягт а=т/у (шүүд хэмжсэн)	Нягт а=т/у (ууталж хэмжсэн)	массын зөрөө	Ууталж хэмжсэн нягтын зөрөө	Морин жин болон цахилгаан жингээр тодорхойлсон нягтын зөрөө	
1	15	46	230	750	0.31	15	1572.7	1826	253.3	750	239	236.3	0.34	0.32	17.00	0.02	-0.03	
2	13	43	215	650	0.33	13	1572.7	1782.9	210.2	650	203	200.3	0.32	0.31	9.90	0.02	0.01	
3	10	33	165	500	0.33	10	1572.7	1779.7	207	500	202.9	200.2	0.41	0.40	6.80	0.01	-0.08	
4	7	29	145	350	0.41	7	1572.7	1719.4	146.7	350	142.8	140.1	0.42	0.40	6.60	0.02	0.00	
5	10	34	170	500	0.34	10	1572.7	1718.5	145.8	500	140.3	137.6	0.29	0.28	8.20	0.02	0.05	
6	10	37	185	500	0.37	10	1572.7	1723.6	150.9	500	144.9	142.2	0.30	0.28	8.70	0.02	0.07	
7	7	22	110	350	0.31	7	1572.7	1684.1	111.4	350	106.1	103.4	0.32	0.30	8.00	0.02	0.00	
8	5	11	55	250	0.22	5	1572.7	1650.4	77.7	250	76.5	73.8	0.31	0.30	3.90	0.02	-0.09	
9	6	21	105	300	0.35	6	1572.7	1693.2	120.5	300	118.6	115.9	0.40	0.39	4.60	0.02	-0.05	
10	15	53	265	750	0.35	15	1572.7	1822.2	249.5	750	247.2	244.5	0.33	0.33	5.00	0.01	0.02	
11	16	58	290	800	0.36	16	1572.7	1851.5	278.8	800	276	273.3	0.35	0.34	5.50	0.01	0.01	
12	17	62	310	850	0.36	17	1572.7	1898.7	326	850	325.1	322.4	0.38	0.38	3.60	0.00	-0.02	
13	13	33	165	650	0.25	13	1572.7	1756.6	183.9	650	182.4	179.7	0.28	0.28	4.20	0.01	-0.03	
14	14	33	165	700	0.38	14	1572.7	1824.8	252.1	700	250	247.3	0.36	0.35	4.80	0.01	0.02	
15	14	48	240	700	0.34	14	1572.7	1822.7	250	700	244.9	242.2	0.36	0.35	7.80	0.01	-0.01	
16	13	46	230	650	0.35	13	1572.7	1817.2	244.5	650	238.7	236	0.38	0.36	8.50	0.01	-0.02	
17	17	58	290	850	0.34	17	1572.7	1881	308.3	850	300.7	298	0.36	0.35	10.30	0.01	-0.02	
18	17	61	305	850	0.36	17	1572.7	1867.8	295.1	850	287.2	284.5	0.35	0.33	10.60	0.01	0.01	
19	11	42	210	550	0.38	11	1572.7	1759.3	186.6	550	173.7	171	0.34	0.31	15.60	0.03	0.04	
20	9	28	140	450	0.31	9	1572.7	1734.3	161.6	450	154.9	152.2	0.36	0.34	9.40	0.02	-0.05	
21	11	32	160	550	0.29	11	1572.7	1743.9	171.2	550	164.9	162.2	0.31	0.29	9.00	0.02	-0.02	
22	5	9	45	250	0.18	5	1572.7	1646.7	74	250	68.8	66.1	0.30	0.26	7.90	0.03	-0.12	
23	5	13	65	250	0.26	5	1572.7	1644.4	71.7	250	64.9	62.2	0.29	0.25	9.50	0.04	-0.03	
24	5	9	45	250	0.18	5	1572.7	1649.4	76.7	250	70	67.3	0.31	0.27	9.40	0.04	-0.13	
25	12	11	55	600	0.09	12	1572.7	1672.1	98.4	600	88.9	86.2	0.17	0.14	13.20	0.02	-0.07	
26	8	11	55	400	0.14	8	1572.7	1698.1	125.4	400	118.1	115.4	0.31	0.29	10.60	0.02	-0.18	
27	10	18	90	500	0.18	10	1572.7	1710.4	137.7	500	131.7	129	0.28	0.26	8.70	0.02	-0.10	
28	10	21	105	500	0.21	10	1572.7	1688.8	116.1	500	111.7	109	0.23	0.22	7.10	0.01	-0.02	
29	9	21	105	450	0.23	9	1572.7	1697.8	125.1	450	120.3	117.6	0.28	0.26	7.50	0.02	-0.04	
30	7	13	65	350	0.19	7	1572.7	1665.2	92.5	350	87.3	84.6	0.26	0.24	7.90	0.02	-0.08	
31	17	54	270	850	0.32	17	1572.7	1848.8	276.1	850	271.1	268.4	0.32	0.32	7.70	0.01	-0.01	
32	10	31	155	500	0.31	10	1572.7	1722.1	149.4	500	145	142.3	0.30	0.28	7.10	0.01	0.01	
33	9	24	120	450	0.27	9	1572.7	1701	128.3	450	125.1	122.4	0.29	0.27	5.90	0.01	-0.02	
34	7	12	60	350	0.17	7	1572.7	1662.7	90	350	87.2	84.5	0.26	0.24	5.50	0.02	-0.09	
35	8	12	60	400	0.15	8	1572.7	1687.1	114.4	400	112.1	109.4	0.29	0.27	5.00	0.01	-0.14	
36	6	17	85	300	0.28	6	1572.7	1692.4	119.7	300	120.2	117.5	0.40	0.39	2.20	0.01	-0.12	
37	7	12	60	350	0.17	7	1572.7	1669	96.3	350	94.5	91.8	0.28	0.26	4.50	0.01	-0.10	
38	10	25	125	500	0.25	10	1572.7	1715	142.3	500	138.7	136	0.28	0.27	6.30	0.01	-0.03	
39	10	22	110	500	0.22	10	1572.7	1728.1	155.4	500	155.1	152.4	0.31	0.30	3.00	0.01	-0.09	
40	8	22	110	400	0.28	8	1572.7	1697.2	124.5	400	124.7	122	0.31	0.31	2.50	0.01	-0.06	
															0.32	0.30	4.97	0.01

Дүгнэлт-1:

1. Цасны жин болон цахилгаан жингээр 3 аргаар цасны нягтыг тодорхойлоход цасны нягт 0,28-0,32 гр/см³ байна.
2. Цахилгаан жинг ажиллуулахдаа хөдөлгөөнгүй байлгах үүднээс хатуу тавцан модон дээр байрлуулан хэжилт хийх болон жингийн хуваарь өөрчлөгдөхгүй болтол хүлээж байгаад зөв тоололт авах хамгийн чухал асуудал байна.
3. Цахилгаан жингээр хээрийн нөхцөлд хэмжилт хийхэд салхины болон орчны нөлөөлөл маш их байсан тул салхины нөлөөг багасгаж хэмжилт хийхийг эрхэмлэх.
4. Хэмжилт хийж байгаа хүнээс шалтгаалан жингийн хуваарийг буруу авах, хуваарь өөрчлөгдөж байхад тоололт авах зэргээс шалтгаалах алдаа их гарах талтай байна.

5. Бортгоноос цасыг юүлэхгүйгээр хэмжих нь зөв шийдэл гэж үзлээ. Уут болон бусад саванд хийж хэмжих нь алдааг нэмэгдүүлэх юм байна гэж үзлээ.
6. Цасны жингийн бортого нь тодорхой диаметртай эзэлхүүнийг тооцоолж болох тул цаашид цахилгаан жингээр нягт тодорхойлохдоо бортого ашиглах нь зүйтэй гэж үзэж байна.

Туршилт, хэмжилт - 2: 1 дүгээр сарын 31-нд аймгийн төвөөс баруун зүгт 25км, хойд зүгт 35км зайтай газар явж 1 метр тутамд 10 давталтаар нийт 20 удаагийн давталтаар хэмжилт хийсэн. Нийт 60 км зам туулж 8 цагийг зарцуулж туршилт, хэмжилт хийсэн.

Энэ удаагийн туршилт хэмжилтээр бортготой цасаа уутлахгүйгээр салхитай цаг агаар тогтворгүй нөхцөл байдалтай байх үеийг сонгож туршилт хэмжилтээ хийсэн. Алтай өртөөний 17 цагийн мэдээ: 44277 32699 62705 11102 21196 37755 40289 53009 81848 333 91208=

Туршилт хэмжилт хийх цэг дээр ирэх үед салхины хурд 5-7м/с орчим салхитай, агаарын температур -15,3°C хүйтэн байсан. Цахилгаан жинг ^200 машины кабин дотор болон гадаа газарт байрлуулан хэмжилтүүдийг авсан. Тоололт авахад цахилгаан жингийн хуваарь тогтохгүй маш их савалгаатай байсан. 1 удаа хэмжилт хийхэд 5-7 минут хүлээж байж тоололтуудыг авсан. Мөн шуурч хатуурсан цасыг сонгож хэмжилтүүдээ хийлээ.

Зураг: Цахилгаан жинг байрлуулсан байдал

Хэмжилтийн үр дүн-2: / Тооцоолол хийсэн Ехсе1 файлыг хавсаргасан /

Цасны жин ВС 43 /Морин жингээр тодорхойлсон утга/						
№	Бортгоны хуваарь /Ь/	Жингийн хуваарь /л/	Жингийн хуваарь /л/	Цасны масс $t=t_1-t_2$	Эзэлхүүн $V=50b$	Нягт $\rho=t/V$
1	13	75	1	90	650	0.14
2	11	91	3	170	550	0.31
3	10	67	1	50	500	0.10
4	13	80	2	115	650	0.18
5	13	85	2	140	650	0.22
6	10	86	2	145	500	0.29
7	10	84	2	135	500	0.27
8	10	84	2	135	500	0.27
9	11	84	2	135	550	0.25
10	11	88	3	155	550	0.28
11	15	10	4	225	750	0.30
12	12	81	2	120	600	0.20
13	14	10	4	235	700	0.34
14	16	10	4	235	800	0.29
15	14	97	4	200	700	0.29
16	16	10	4	245	800	0.31
17	18	11	5	290	900	0.32
18	16	10	4	220	800	0.28
19	16	10	5	255	800	0.32
20	13	92	3	175	650	0.27
дундаж				173.5		0.26

Цахилгаан жингээр тодорхойлсон утга								
№	Бортгоны хуваарь /Ь/	Хоосон бортгоны жин /л/	Цахилгаан жингээр тодорхойлсон цасны жин /л2/	Цасны масс $t=(t_2-t_1)d$	Эзэлхүүн $V=50b$	Нягт $\rho=t/V$	массын зөрөө	Нягтын зөрөө
1	13	1572.7	1713.5	140.8	650	0.22	-50.80	-0.08
2	11	1572.7	1714.8	142.1	550	0.26	27.90	0.05
3	10	1572.7	1676.8	104.1	500	0.21	-54.10	-0.11
4	13	1572.7	1713.6	140.9	650	0.22	-25.90	-0.04
5	13	1572.7	1746.2	173.5	650	0.27	-33.50	-0.05
6	10	1572.7	1704.6	131.9	500	0.26	13.10	0.03
7	10	1572.7	1698.9	126.2	500	0.25	8.80	0.02
8	10	1572.7	1707.3	134.6	500	0.27	0.40	0.00
9	11	1572.7	1727.4	154.7	550	0.28	-19.70	-0.04
10	11	1572.7	1720.9	148.2	550	0.27	6.80	0.01
11	15	1572.7	1772.2	199.5	750	0.27	25.50	0.03
12	12	1572.7	1731.1	158.4	600	0.26	-38.40	-0.06
13	14	1572.7	1822.4	249.7	700	0.36	-14.70	-0.02
14	16	1572.7	1807.5	234.8	800	0.29	0.20	0.00
15	14	1572.7	1797.3	224.6	700	0.32	-24.60	-0.04
16	16	1572.7	1812.8	240.1	800	0.30	4.90	0.01
17	18	1572.7	1858.3	285.6	900	0.32	4.40	0.00
18	16	1572.7	1814.5	241.8	800	0.30	-21.80	-0.03
19	16	1572.7	1809.8	237.1	800	0.30	17.90	0.02
20	13	1572.7	1769.7	197	650	0.30	-22.00	-0.03
дундаж				183.28		0.28	-9.78	-0.02

Дүгнэлт-2:

Цахилгаан жингээр хэмжилт хийхдээ Л200 машины урд суудлыг хойш гүйлгэж байгаад тэгшхэн гадаргуу дээр цахилгаан жинг байрлуулан хэмжилт хийхэд цахилгаан жингийн хуваарь тогтохгүй хөдөлгөөн ихтэй байсан ба бортогыг хөндлөн байрлуулахад багтахгүй тулаад байсан тул машины тэвшин дээр жингээ байрлуулж хэмжилт хийсэн. Мөн л

хөдөлгөөн ихтэй жингийн хуваарь тогтохгүй маш их өөрчлөлттэй тоололт авч болохгүй байсан тул газар дээр тавцангаа байрлуулж салхины нөлөөг багасгах зорилгоор хаалт хийж байгаад тоололтуудыг авсан.

Салхигүй, дуу чимээ багатай үед гадаа, газар дээр тэгш гадаргуун дээр цахилгаан жингээ зөв байрлуулж байгаад хэмжилт хийхэд жингийн хуваарь тогтвортой тоололт хийхэд ямар нэг эргэлзээгүй байсан.

Цахилгаан жингийн хувьд орчны салхи 3м/с-ээс их, дуу чимээ /машин зам/ болон бусад нөлөөг маш их мэдэрч байсан. Хэмжилт хийх орчны нөхцөл маш их нөлөөлж байсан.

Туршилт, хэмжилт - 3: 2 дугаар сарын 13-нд аймгийн төвөөс баруун зүгт 15км, хойд зүгт 25км зайтай газар явж 1 метр тутамд 10 давталтаар нийт 20 удаагийн давталтаар хэмжилт хийсэн. Нийт 40 км зам туулж 6 цагийг зарцуулж туршилт, хэмжилт хийсэн. Шинэ орсон цасан дээр хэмжилт туршилт хийсэн.

Шинэ орсон сэвсгэр цасан дээр хийсэн хэмжилт. Цасны зузаан 8-5см байв. Энэ үед салхигүй намуухан байлаа. Хэмжилт хийсэн цэгээс баруун зүгт 500 метр орчимд засмал замтай. Хэмжилт хийж байх үед машин байнга явж байсан ба том оврын ачааны машин явах үед цахилгаан жингийн хуваарь тогтохгүй өөрчлөлт ихтэй зааж байлаа.

Хэмжилтийн үр дүн-3: / Тооцоолол хийсэн Ехсе1 файлыг хавсаргасан /

Цасны жин ВС 43 /Морин жингээр тодорхойлсон утга/						
№	Бортонь хуваарь /И/	Жингийн хуваарь /И1/	Жингийн хуваарь /И1-57/	Цасны масс т=т1*5д	Эзэлхүүн ^=5011	Нягт й=т/У
1	8	6	3	15	40	0.04
2	8	6	4	20	40	0.05
3	7	5	1	5	35	0.01
4	8	6	4	20	40	0.05
5	9	6	4	20	45	0.04
6	8	5	2	10	40	0.03
7	8	6	5	25	40	0.06
8	7	6	3	15	35	0.04
9	8	6	5	25	40	0.06
10	6	5	2	10	30	0.03
11	5	5	2	10	25	0.04
12	5	6	3	15	25	0.06
13	7	6	3	15	35	0.04
14	6	6	3	15	30	0.05
15	6	6	4	20	30	0.07
16	7	5	2	10	35	0.03
17	7	5	2	10	35	0.03
18	6	6	4	20	30	0.07
19	6	6	6	30	30	0.10
20	6	5	2	10	30	0.03
дундаж				16		0.05

Цахилгаан жингээр тодорхойлсон утга									
№	Бортонь хуваарь /И/	Хоосон бортонь жин /И1/	Цахилгаан жингээр тодорхойлсон цасны жин /И2/	Цасны масс т=(т2-т1)д	Эзэлхүүн ^=5011	Нягт й=т/У	массын зөрөө	Нягтын зөрөө	
1	8	1572.	1602.9	30.2	40	0.08	-	-0.04	
2	8	1572.	1603.2	30.5	40	0.08	-	-0.03	
3	7	1572.	1603.7	31	35	0.09	-	-0.07	
4	8	1572.	1603.8	31.1	40	0.08	-	-0.03	
5	9	1572.	1605.6	32.9	45	0.07	-	-0.03	
6	8	1572.	1608.6	35.9	40	0.09	-	-0.06	
7	8	1572.	1607.5	34.8	40	0.09	-9.80	-0.02	
8	7	1572.	1607.7	35	35	0.10	-	-0.06	
9	8	1572.	1602.5	29.8	40	0.07	-4.40	-0.01	
10	6	1572.	1589.4	16.7	30	0.06	-6.70	-0.02	
11	5	1572.	1592.7	20	25	0.08	-	-0.04	
12	5	1572.	1593.1	20.4	25	0.08	-5.40	-0.02	
13	7	1572.	1608	35.3	35	0.10	-	-0.06	
14	6	1572.	1592.1	19.4	30	0.06	-4.40	-0.01	
15	6	1572.	1592.7	20	30	0.07	0.00	0.00	
16	7	1572.	1599.4	26.7	35	0.08	-	-0.05	
17	7	1572.	1601.2	28.5	35	0.08	-	-0.05	
18	6	1572.	1589.9	17.2	30	0.06	2.80	0.01	
19	6	1572.	1592.6	19.9	30	0.07	10.10	0.03	
20	6	1572.	1599.6	26.9	30	0.09	-	-0.06	
дундаж				27.11		0.08	-	-0.03	

Дүгнэлт-3:

Сэвсгэр шинэ орсон цасны массыг хэмжихэд морин жингээр хэмжсэн болон цахилгаан жингээр хэмжсэн зөрөө 20 хэмжилтийн дунджаар 11,11гр буюу хуваарийн нарийвчлалаас шалтгаалан зөрөө их гарч байна.

Туршилт, хэмжилт - 4: 3 дугаар сарын 14-нд аймгийн төвөөс баруун хойд зүгт 45км зайтай газар явж хунгарлаж шуурсан, хатуурсан цасан дээр 10 хэмжилт хийсэн.

Цасны зузаан 55см, доороо 2 үе хатуурч хөрлөсөн цастай газар сонгож хэмжилт хийсэн.

Хэмжилтийн үр дүн-4: / Тооцоолол хийсэн Ехсе1 файлыг хавсаргасан /

Цасны жин ВС 43 /Морин жингээр тодорхойлсон утга/						
№	Бортгоны хуваарь /Ы/	Жингийн хуваарь /т1/	Жингийн хуваарь /т1-57/	Цасны масс т=(т1*5)д	Эзэлхүүн Λ=50Ь	Нягт д=тМ
1	37	11	62	31	1850	0.17
2	55	25	201	1005	2750	0.37
3	23	12	65	32	1150	0.28
4	25	10	44	22	1250	0.18
5	23	10	48	24	1150	0.21
6	37	16	104	52	1850	0.28
7	56	26	206	1030	2800	0.37
8	52	26	208	1040	2600	0.40
9	54	26	208	1040	2700	0.39
10	54	26	211	1055	2700	0.39
дундаж				678.5		0.30

Цахилгаан жингээр тодорхойлсон утга								
№	Бортгоны хуваарь /Ы/	Хоосон бортгоны жин /т1/	Цахилгаан жингээр тодорхойлсон цасны жин /т2/	Цасны масс т=(т2-т1)д	Эзэлхүүн Λ=50Ь	Нягт й=тМ	массын зөрөө	Нягтын зөрөө
1	37	1572.7	2075.8	503.1	1850	0.27	-193.10	-0.10
2	55	1572.7	2560.2	987.5	2750	0.36	17.50	0.01
3	23	1572.7	1960.4	387.7	1150	0.34	-62.70	-0.05
4	25	1572.7	1827.2	254.5	1250	0.20	-34.50	-0.03
5	23	1572.7	1807.1	234.4	1150	0.20	5.60	0.00
6	37	1572.7	2090.1	517.4	1850	0.28	2.60	0.00
7	56	1572.7	2564.2	991.5	2800	0.35	38.50	0.01
8	52	1572.7	2569.8	997.1	2600	0.38	42.90	0.02
9	54	1572.7	2567.9	995.2	2700	0.37	44.80	0.02
10	54	1572.7	2569.8	997.1	2700	0.37	57.90	0.02
дундаж				686.55		0.31	-8.05	-0.01

Дүгнэлт-4:

Энэ удаа салхины нөлөө бага байхыг тооцоолон хунгарлаж хатуурсан, хөрлөсөн, мөсөн үетэй цасыг сонгож хэмжилт хийлээ. Хэмжилтийн үр дүнг боловсруулахад жингийн нарийвчлал зөрөөтэй байгаа нь харагдаж байсан. Боловсруулалтыг нэгтгэж нэгдсэн байдлаар алдааг тооцоолон харуулав.

Цасны жин ВС43 болон цахилгаан жингээр цасны массыг хэмжихэд гарсан давуу болон сул талуудыг хүснэгтээр үзүүлэв.

Жингийн төрөл	Давуу тал	Сул тал	Шийдвэрлэх боломж
ВС-43 маркийн цасны жин	^ Хэмжилт хийж буй гадна орчны нөлөө бага тул шууд хэмжилт хийх боломжтой ^ Хэмжилт хийхээр авч явахад авсаархан садаа болох зүйл багатай ^ Олон жил ашиглах боломжтой ^ Тодорхой эзэлхүүнтэй савтай нь тооцоолол хийхэд чухал үзүүлэлт болж байна.	^ Хэмжих нарийвчлал муутай ^ Хэмжилт хийж буй хүнээс шалтгаалсан алдаа гарах магадлал өндөр ^ Сэлбэг материалын олдоц муу (морин жингийн зүү, дэгээ хугарахад сэлбэг байхгүй) ^ Үйлдвэрлэгдэхээ больсон ^	^ Бортогыг байнга ашиглан цасны эзэлхүүнийг гаргахад ашиглаж байх ^ Хэмжилт хийхдээ аль болох нарийвчлал сайтай тоолох зарчмыг баримтлах ^ Морин жинг ухаалаг байдлаар шийдэх боломжийг эрэлхийлэх, хайх
^^3000Y цахилгаан жин	^ Нарийвчлал өндөр байгаа нь хэмжихэд эргэлзээ бага гарна ^ Хүнээс шалтгаалах алдаа багатай	^ Хэмжил хийж буй орчны нөлөөлөл их өөрөөр хэлбэл салхины хурд 3м/с-ээс бага байх, дуу чимээг бас их мэдэрч хэмжилтэнд нөлөөлж байна ^ Цахилгаан жинг байрлуулахад тэгш гадаргуу дээр байрлуулахын тулд хатуу тэгш тавцан заавал авч явж байгаа	^ Орчны нөлөө бага мэдэрдэг сүүлийн үеийн цахилгаан жинтэй болох ^ Тэгш гадаргууг орлох хайрцаг савтай бол авч явахад амар байх болно.

5. Хэмжилт хийж байгаа хүнээс шалтгаалан жингийн хуваарийг буруу авах, хуваарь өөрчлөгдөж байхад тоололт авах зэргээс шалтгаалах алдаа их гарах талтай байна.
6. Бортгоноос цасыг юүлэхгүйгээр хэмжих нь зөв шийдэл гэж үзлээ. Уут болон бусад саванд хийж хэмжих нь алдааг нэмэгдүүлэх юм байна гэж үзлээ.
7. Цасны төрлөөс хамааран өөрөөр хэлбэл хунгарлан хатуурсан болон шинээр орсон сэвсгэр цасны масс, нягтыг тодорхойлоход хэмжлийн алдаа өмнөх тоололтуудтай адилхан байлаа.

Санал:

1. Хэмжлийн нарийвчлал өндөртэй хэмжилт хийж байгаа орчны нөлөө багатай цахилгаан жингээр цасны массыг тодорхойлох.
2. Хуучин ВС 43 цасны жингийн бортогыг ашиглан цасны дээжийг авах.

АЛТАЙ АЭРОЛОГИЙН СТАНЦЫГ ШИНЭЧЛЭН БАЙГУУЛАХ АЖИЛ:

Монгол, БНХАУ-ын цаг уурын байгууллага хоорондын цаг уурын шинжлэх ухаан, технологийн салбарт хамтран ажиллах, хоёр талт хамтын ажиллагааны хүрээнд БНХАУ-ын Цаг уурын газрын буцалтгүй тусламжаар манай аймагт аэрологийн өртөөг шинэчлэн байгуулах ажил хийгдэж байгаатай холбогдуулан 2025 оны 07 дугаар сараас эхлэн тоног төхөөрөмжүүдийг хүлээн авах, угсарч суурилуулах ажилд багаж хэмжил зүй хариуцсан ерөнхий технологич инженер Т.Дэлгэрмаа, шинээр томилогдож байгаа аэрологийн инженер Г.Гэрэлчулуун, мөстөл судлалын инженер бөгөөд аэрологийн техникч инженер Б.Баасандорж нар хамтран ажилласан. Үүнд:

Зураг: Аэрологийн станцын тоног төхөөрөмжүүдийг нэг бүрчлэн хүлээн авч буулгаж байгаа байдал

Зураг: Нийт 5 хэсэг контейнер, тоног төхөөрөмж хүлээн авсан

2025 оны 09 дүгээр сарын 18-22-ний өдрүүдэд БНХАУ-ын мэргэжилтэнүүд ирж станцыг угсарч суурилуулах ажлууд хийгдсэн. Энэ ажлын хүрээнд 10x10 хэмжээтэй цаг уурын ажиглалтын талбайг байгуулан автомат станцыг угсарч суурилуулсан.

Зураг: Тоног төхөөрөмжүүдийг зөөж байрлуулан автомат станцын мэдрүүрүүдийн суурь цутгаж бэлтгэсэн байдал

Зураг: Автомат станцын мэдрүүрүүдийг угсарсан байдал

Зураг: Автомат станцын мэдрүүрүүдийг угсарсан байдал

10 дугаар сарын 03-наас 15-ны хооронд шаар хөөргөх талбайн цутгалтын ажлууд хийгдсэн.

АРХИВ МЭДЭЭЛЛИЙН ДЭД САНД 2025 ОНД ХИЙГДСЭН АЖИЛ:

Тус төвийн архив мэдээллийн дэд сангийн өдөр тутмын хэвийн үйл ажиллагааг хангаж, албан тушаалын тодорхойлолтод заасан чиг үүргийн дагуу ажил үүргээ гүйцэтгэн ажиллалаа. Бүтэц зохион байгуулалтын өөрчлөлтөөр Алтай бороо 2 зэвсгийн инженерийн албан тушаал нэмэгдсэн.

УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

АМСХ-ээс ирсэн 2024 онд хийсэн ажлын дүн, хариу зааварчилгаа, 2025 онд хийх ажлын зөвлөмжийг авч УЦУОШТ-ийн дарга, ЦУОТХ-ийн дарга нарт танилцуулан тус зөвлөмжийн дагуу 2025 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө, цаасан болон цахим баримтыг нөхөн бүрдүүлэх төлөвлөгөө боловсруулж УЦУОШТ-ийн даргаар батлуулан 2025 оны 01-р сарын 17-нд АМСХ-т ЕТР-гээр хүргүүлэн ажиллалаа. АМСХ-ийн мэргэжилтнүүдээс заавар зөвлөмжийг авч ажлын уялдаа холбоотой ажиллаж байна. Цаг уур орчны шинжилгээний газрын Архив мэдээллийн сангийн хэлтсээс 2025 онд шинэ скайнераар хангасан ба УЦУОШТ-өөс 2024 оны цаасан болон цахим баримтыг архивлахад шаардлагатай материалаар хангасан. Архивын өрөөний чийг дулааныг тогтмол хугацаанд хэмжиж бүртгэл хөтлөхийн зэрэгцээ чийг дулааны горимыг баримталж агаарыг чийгшүүлэхээр саванд ус хийж тавьж, хаалга цонх онгойлгон агаарыг сэлгэж дулааныг заасан горимд тохируулдаг. Мөн цэвэрлэгээ үйлчилгээг тогтмол хийлгэж хэвшсэн. Энэ жил БНШК-ын хурлыг 2 удаа хийж хурлын протоколыг АМСХ-т 6-р сарын 18-нд дамжуулсан. АЕГ-ын тооллого, архивын үндсэн баримтын мэдээг Маягт-1, үндсэн үйл ажиллагааны мэдээг Маягт-2-оор гаргаж 2025 оны 11-р сарын 17-нд хугацаанд нь хүргүүлж ажиллалаа. Цаг уурын өртөөдийн 1988-1990 оны ажиглалтын дэвтэр ЦД-1 дэвтрийг цаасан баримтаар хугацаанд нь 6-р сард АМСХ-т актаар хүлээлгэн өгсөн.

МЭДЭЭЛЛИЙН САНД ЦААСАН БАРИМТЫГ ЦАХИМЖУУЛЖ НӨХӨН БҮРДҮҮЛЭЛТ ХИЙСЭН ТАЛААР

2024 оны Алтай, Ажбогд, Бугат, Баянтоорой, Тонхил, Хөхморьт өртөөдийн бичүүр багаж термограф, гигрограф, барограф, плювиографын туузнуудыг нэг бүрчлэн гараар татуулан скайнердаж 4802 зурган файл болгон цахимжуулан цахим санд баяжилт хийсэн. 2024 оны цахим санг ^^, НАР^ дискэнд бичиж хадгалсан.

Зураг: Цахимжуулсан туузны тоо

Туузны бүртгэлийг 2025 оны 2-р сарын 13-14-нд хугацаанд нь АМСХ-т дамжуулсан.

Алтай, Ажбогд, Тонхил, Тоорой, Бугат, Хантайшир өртөөдийн 1988-1990 оны цаг уурын ажиглалтын ЦД-1 дэвтрийг скайнердаж 6762 зурган файл болгон цахимжуулсан.

Цахимжуулсан ЦД-1 дэвтрийн тоо

Хүснэгт-1

Өртөө	Алтай			Ажбогд			Бугат			Тонхил			Тоорой			Хантайшир	Нийт
	сар/он	1988	1989	1990	1988	1989	1990	1988	1989	1990	1988	1989	1990	1988	1989	1990	
1	38	38	36	38	38	36	37	38	36	36	36	36	38	38	36	36	591
2	36	32	33	36	35	35	37	35	33	34	33	33	36	35	33	33	549
3	38	38	36	38	38	36	38	38	36	36	38	36	38	38	36	36	594
4	37	35	35	37	37	35	37	37	35	35	37	35	37	37	35	10	551
5	38	38	36	38	38	36	38	38	36	36	36	36	38	38	36		556
6	37	36	35	38	37	35	37	37	35	35	37	35	37	37	35		543
7	38	38	36	38	36	36	38	38	36	36	38	36	38	38	36		556
8	38	38	36	38	38	36	37	38	36	37	38	36	38	38	36		558
9	37	37	35	37	37	35	37	37	35	37	35	35	37	36	35	24	566
10	38	38	36	38	39	37	38	37	36	36	38	36	38	38	36	36	595
11	37	38	35	37	38	35	37	38	35	35	37	34	37	38	35		546
12	38	39	36	37	39	37	38	38	36	36	36	36	38	37	36		557
Нийт	450	445	425	450	450	429	449	449	425	429	439	424	450	448	425	175	6762

**МЭДЭЭЛЛИЙН САНД ТООН МЭДЭЭЛЛЭЭР НӨХӨН БҮРДҮҮЛЭЛТ ХИЙЖ БАЯЖУУЛСАН
ТАЛААР**

Цаг уур, ХАА-н цаг уур, Гадаргын ус судлалын салбаруудаас 2024 оны тоон мэдээний цахим санг хүлээн авч салбар бүрээр цахим архив үүсгэн хадгалсан.

Цаг уурын салбараас 2024 оны 12 сар, 2025 оны 1-11-р саруудын цаг уурын 18Х, KE8,ТАВ-г актаар авч нөхөн бүрдүүлэлт хийсэн. Мөн 2024 оны 12 сар, 2025 оны 1-11 сарын Алтай, Ажбогд, Бугат, Тоорой, Тонхил, Хөхморьт өртөөд, Эрдэнэ, Цогт, Бигэр, Цээл, Баян-Уул харуулуудын цаг уурын автомат станц мэдээ, Алтай өртөөний нарны цацраг судлалын мэдээллийг актаар хүлээн авч шалгаж цагийн тасалдлын протокол хөтлөн автомат станцуудын тоон мэдээллээр цахим санг нөхөн бүрдүүлж байна. Цээл харуулын автомат станцын мэдээ 2024 оны 12-р сар, 2025 оны 1-5-р сарын мэдээ бичилтгүйгээс архивлагдаагүй, 6-р сараас ^ОС 1,2,3 -ыг хүлээн авч мэдээллийн санд оруулсан. Эрдэнэ харуулын А^8 310 автомат станцын мэдээ Ж1 адавтор шатсан учир ^ОС 1, ^ОС 2, ^ОС 3-ын мэдээ 7-р сарын 14-нөөс бичигдээгүй мэдээ санд орохгүй байна. Баян-Уул, Бигэр харуулд 5-р сард автомат станц суурилуулсан учир мэдээллийг энэ хугацаанаас эхлэн санд тоон мэдээллийг оруулсан.

Цаг уурын Хантайшир станцын 1990 оны 1-4,9,10 сар, 1991 оны 6-12 сар, 1992 оны 1 саруудын цаг уурын ажиглалтын дэвтэр ЦД-1 -г Персона вин программ дээр шивж цаг уурын ажиглалтын ЦХ-1Н хүснэгттэй нийлж шалгаж 18Х,ТАВ, KE8 үүсгэн 2.14 МВ хэмжээтэй тоон мэдээллээр цахим санг баяжуулсан.

ШИНЖИЛГЭЭНИЙ АРХИВЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА: ЦААСАН БАРИМТ НӨХӨН БҮРДҮҮЛЭЛТИЙН ЧИГЛЭЛЭЭР ХИЙЖ ГҮЙЦЭТГЭСЭН АЖЛУУД

Цаасан суурьтай баримтыг нөхөн бүрдүүлэх төлөвлөгөөний дагуу 2025 оны 1-2-р улиралд хөмрөг үүсгэгч салбаруудын 2024 оны ажиглалтын дэвтэр, материал боловсруулсан хүснэгт, өөрөө бичигчийн туузнууд жилийн тайлан зэрэг цаасан баримтыг актаар хүлээн авч цаасан баримтын нөхөн бүрдүүлэлтийг хийж хаяг дугаар өгч хөмрөг тус бүрийн данс бүртгэлд цаасан болон цахим хэлбэрээр бүртгэн сан хөмрөгт байрлуулсан. Хөмрөг тус бүрээр дараах хадгаламжийн нэгж нэмэгдсэн

2025 ОНД ХӨМРӨГ БҮРЭЭР НӨХӨН БҮРДҮҮЛСЭН ЦААСАН БАРИМТ

Нийт 20940 бүрдүүлсэн	151 хуудас	хадгаламжийн баримт	нэгжийн нөхөн
Цаг уурын хөмрөгт 90 хадгаламжийн нэгжийн 13911 хуудас баримт	Хөдөө аж ахуйн цаг уурын хөмрөл 42 хадгаламжийн нэгжийн 2041 хуудас баримт		
Ус судлалын хөмрөгт 9 хадгаламжийн нэгжийн 3400 хуудас баримт	Байгаль орчны шинжилгээний лабораторийн хөмрөгт 7 хадгаламжийн нэгжийн 675 хуудас баримт	Цаг агаарын зураг мэдээний хөмрөгт 3 хадгаламжийн нэгжийн 913 хуудас баримт	

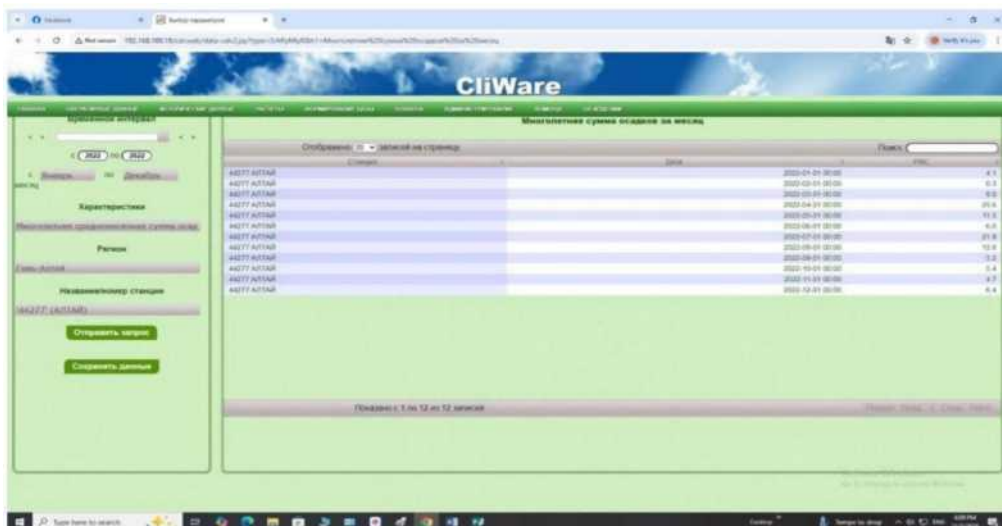
Зураг: 2025 онд нөхөн бүрдүүлсэн баримтын тоо

АВТОМАТ СТАНЦЫН МЭДЭЭ БОЛОН ЦАХИМЖУУЛСАН БАРИМТЫГ СҮЛЖЭЭГЭЭР ДАМЖУУЛСАН ТАЛААР

2024 оны 12 сар, 2025 оны 1-11 сарын Алтай, Ажбогд, Бугат, Тоорой, Тонхил, Хөхморьт өртөөд, Цогт, Эрдэнэ, Бигэр, Баян-уул, Цээл харуулуудын цаг уурын автомат станцуудын мэдээ, Алтай өртөөний нарны цацраг судлалын автомат станцын мэдээллийг актаар хүлээн авч файлыг шалгаж цагийн тасалдлын протокол хөтлөн сар бүрийн 10-ны дотор АМСХ-т хугацаанд нь ЕТР-гээр дамжуулан ажилласан. 2024 оны 6 өртөөний цахимжуулсан 4802 туузыг зурган файлаар 2-р сарын 13-14-нд, Мөн Алтай, Ажбогд, Тонхил, Тоорой, Бугат, Хантайшир өртөөдийн 1988-1990 оны цаг уурын ажиглалтын ЦД-1 дэвтрийг цахимжуулсан 6762 зурган файлыг 5-р сарын 8-12-нд ЕТР-гээр дамжуулан ажилласан.

МЭДЭЭЛЛИЙН ДЭД САНГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД АШИГЛАЖ БАЙГАА ЦАХИМ СИСТЕМИЙН ТАЛААР

Шуурхай болон горимын мэдээний С^1ШАЕЕ-2.1 системийг мэдээ мэдээлэл үйлчилгээний ажилд ашиглаж байна. Алтай өртөөний 1995-2024 оны цаг уурын 20 элемент үзэгдлийн мэдээллийг тус системээс авлаа. Ажбогд, Тоорой өртөөний мэдээллийн мөн авч үйлчилсэн.

Зураг: С^1МАКЕ-2.1 системийг ашиглаж байгаа нь

Ус цаг уур орчны мэдээллийн баримтын төрийн төрөлжсөн архивын цаасан суурьтай цахимжуулсан сан ШАМ8- системд Алтай, Ажбогд, Бугат, Тоорой, Тонхил, Хантайшир өртөөдийн 1988-1990 оны цаг уурын ажиглалтын дэвтэр ЦД-1-н цахимжсан 6762 зурган файлыг 4-р сарын 8-наас 6-р сарын 4-ний хооронд, 2021-2024 оны 6 өртөөний бичүүр багажийн термографын тууз 24 хадгаламжийн нэгжийн 8705ш, гигрографын тууз 24 хадгаламжийн нэгжийн 8766ш, барографын тууз 24 хадгаламжийн нэгжийн 1254ш, плювиографын тууз 8 хадгаламжийн нэгжийн 588ш нийт 80 хадгаламжийн нэгжийн 19313 туузыг 1-р сарын 29-нөөс 2-р сарын 13-ны хооронд оруулсан.

Салбаруудаас авсан 2024 оны цаасан баримтыг архивын баримтын бүртгэл эрэлт хайлтын А^К33 системд бүртгэсэн

Зураг: Цаасан баримтын нийт хадгаламжийн нэгж, хуудасны тоо

АОК38 программ дээр бүртгэсэн бүртгэлийг ексел файл дээр бүртгэсэн бүртгэлийн хамт 4-р сарын 21-нд АМСХ-т <Pr://192.168.110../AKCHME/Өoy|-AKa|/AKCHME> хаягаар хугацаанд нь дамжуулсан.

Хөмрөгийн дугаар	Хөмрөгийн нэр	Хадгаламжийн нэгж/нийт тоо	Баримт эхэлсэн огноо	Баримт дууссан огноо	Хуудасны нийт тоо
1	Цаг уур, Уур амьсгалын шинжилгээний мэдээ, баримтын хөмрөг	3768	1954	2024	523753
2	Нарны цацрагийн шинжилгээний мэдээ, баримтын хөмрөг	211	1971	2018	93419
3	Агаарын дээд давхаргын шинжилгээний мэдээ, баримтын хөмрөг	40	1978	2007	31988
4	ХААЦУ-ын шинжилгээний мэдээ, баримтын хөмрөг	572	1985	2024	28525
5	Ус судлалын шинжилгээний мэдээ, баримтын хөмрөг	322	1982	2024	76393
6	Байгаль орчны хяналт шинжилгээний баримтын хөмрөг	160	1975	2025	7165
7	Цаг агаарын зураг, мэдээний хөмрөг	114	1969	2025	53556
8	Хийнэл дэглүүн зураг, мэдээний хөмрөг	0	0	0	0
9	Цаг уурын радарын мэдээ, баримтын хөмрөг	0	0	0	0
10	Цаг уурын автомат станцын мэдээний хөмрөг	0	0	0	0
11	Цаг уурын түүхийн цуглуулгын хөмрөг	0	0	0	0
12	Цаг уурын барилгын зураг төслийн хөмрөг	0	0	0	0
13	Нууц баримтын хөмрөг	0	0	0	0
	НИЙТ	5187			814799

Зураг: АОК33 программ дээр бүртгэсэн бүртгэлийн тайлан

МЭДЭЭ МЭДЭЭЛЛЭЭР ҮЙЛЧИЛСЭН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТАЛААР

Мэдээлэл үйлчилгээний ажилд өртөө харуулуудын 71 элементээр түүвэр түүсэн цахим болон цаасан түүврийг сар бүр баяжуулан ашиглаж байна. Энэ жилд 2024 оны 12 сар, 2025 оны 1-11-р сарын түүврийг 20 салбараараа түүсэн.

2025 онд цаг агаарын мэдээ мэдээллийг авах албан тоотыг Тайшир-Гуулин усан цахилгаан станц хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани хүсэлт ирүүлсний дагуу Тайшир сумын 2024 оны 1-12 сарын цаг уурын мэдээ болон ус судлалын мэдээгээр, Хан-Өрнөд майнинг ХХК цаг агаарын мэдээ мэдээлэл авах хүсэлт ирүүлсний дагуу Төгрөг, Цээл сумдын 2014-2024 оны цаг уурын мэдээ мэдээллээр Хан-Алтай ресурс ХХК-ны хүсэлтийн дагуу Есөнбулаг сумын 2025 оны 5-р сарын мэдээгээр тус тус үйлчилсэн. Аймгийн Онцгой байдлын газраас ирүүлсэн албан тоотын хариуг Эрдэнэ сумын 2025 оны 2-р сарын 5-ны мэдээг албан тоотоор өгсөн. Мөн аймгийн засаг даргын тамгын газарт Есөнбулаг, Шарга, Тайшир сумдын 2015-2024 оны мэдээгээр, 2025 оны 4-р сарын 10-11-нд Эрдэнэ сумд болсон цаг агаарын гамшигт үзэгдлийн мэдээллийг Онцгой байдлын газар, Хаан банк, Алтайн торх, Цагдаагийн газар зэрэг албан газар аж ахуйн нэгжүүдэд, иргэн Ганбаатар, Давааням, Батаа нарт хүсэлтийн дагуу үнэ төлбөргүй албан тоотоор гаргаж өгч үйлчилсэн. Иргэн Дугарсүрэн, Амгаланбаатар, Нямдорж нарт хүсэлтийн дагуу Есөнбулаг, Жаргалан сумдын мэдээллээр үйлчилсэн.

Цаг уурын мэдээ мэдээллээр үйлчлэхдээ архивын ерөнхий газрын даргын 2023 оны 8-р сарын 24-ний өдрийн А/68 дугаар тушаалаар Төрийн архиваас үзүүлэх үйлчилгээний хөлсний хэмжээг шинэчлэн баталсан үнийн дагуу үйлчилгээний хөлсийг тооцож төлбөрийг авдаг. Энэ тайлант хугацаанд давхардсан тоогоор 7 албан байгууллага аж ахуйн нэгжид, 3 иргэнд төлбөрт үйлчилгээг үзүүлж 779900 төгрөгийн орлого олсон. 4 албан байгууллага аж ахуйн нэгж, 2 иргэнд үнэ төлбөргүй үйлчилгээ үзүүлсэн.

АРХИВ МЭДЭЭЛЛИЙН САНГААС ЦААСАН БОЛОН ЦАХИМ БАРИМТ АШИГЛУУЛСАН ТАЛААР:

Алтай бороо цаг агаарт зориудаар нөлөөлөх экспедицийн 2024 оны ажлын тайланг төвийн дарга Н.Алтантуяа, Ажбогд өртөөний 1991-1994 оны ЦД-1 дэвтэр, Алтай, Ажбогд, Бугат, Тонхил, Тоорой, Хантайшир өртөөдийн 1988-1990 оны ЦД-1 дэвтрийг УАҮМДСХТ инженер Б.Энхжаргал, 2020-2024 оны цахим шүүмжийн түүвэр, 1991-2006 оны цаасан шүүмжийн түүвэр, 6 өртөө, Төгрөг, Дарив, Цээл, Чандмана харуулуудын 1993-2024 оны 18Х, ТАВ, КЕ8-г МҮХ-н дарга Ч.Ариунбаяр, Чандмана, Төгрөг, Гуулин, Цогт, Шарга, Бигэр, Халиун, Баян-Уул, Дарив, Эрдэнэ харуулуудын 1995-2007 оны, Цээл, Тайшир, Жаргалан, Дэлгэр харуулуудын 1995-2007 оны ЦХ-7 хүснэгтийг цаасан хадгаламжийн нэгжээр Цаг уурын салбар хариуцсан технологич инженер Б.Энхтайван, 1985-2024 оны цаг уурын 6 өртөөний 18Х, ТАВ, КЕ8-г ЦУОТХ-н дарга Т.Дэлгэрмаа нар тус тус авч ашигласан.

Шинжилгээний архиваас цаасан болон цахимжсан баримт, тоон мэдээллээр төвийн 12 инженер техникч нарт үйлчилгээ үзүүлсэн.

Зураг: Дотоод ажилд оролцсон байдал

ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ЦАГ УУРЫН САЛБАРТ ХИЙГДСЭН АЖИЛ

2025 онд УЦУОШТөвийн хөдөө аж ахуйн салбар нь ХААЦУ-ын 6 өртөө, 14 харуулын шинжилгээний ажлын 4-10 дугаар сарын материал болох ХД-1 дэвтэр 42 ш, ХД-1а дэвтэр 91 ш, ХД-7б дэвтэр 133 ш, ХД-8 дэвтэр 76 ш, нийт 342 ш дэвтэрт техник болон шүүмж шалгалт хийж, УЦУОСМХүрээлэнгийн ХААЦУ-ын секторт эх мэдээг нь хугацаанд нь дамжуулж ажиллалаа. 2025 онд тасарсан мэдээ байхгүй болно. 7 сард Гуулин, 8 сард Төгрөг, 9 сард Бигэр, Цогт, 10 сард Дарив, Шарга, 11 сард Халиун харуулууд ээлжийн амралтаа хааж амарсан.

2025 онд Алтай өртөөний хөрсний чийг, температурын автомат багажийн мэдээг 3-р сарын 1-нээс эхлэн 11-р сарын 30 хүртэл өгөгдөл цуглуулагчийг суурилуулан ажилласан ба 27 ш эх мэдээг төвд 10 хоног бүр УЦУОСМХ-ийн ХАА-н секторт хугацаанд нь бүрэн дамжуулсан.

2025 оны 1 дүгээр сарын 2-3-р арав хоногт багтаан өвлийн бэлчээрийн аялан судлагааг зуны аялан судалгааны 76 цэгүүдээс 61 цэгт, нэмэлтээр 3, нийт 64 цэгт очиж газар дээр нь очиж ажиглалтыг хийж гүйцэтгэсэн. Сумдаас ирүүлсэн явуул судалгааны 20 ш тоймыг нэгтгэж ХХ-2Ь санд шивж шалгасан ба УЦУОСМХ-ийн Хөдөө аж ахуйн секторт эх мэдээг нь электрон хэлбэрээр 2-р сарын 5-ны дотор төвд явуулсан.

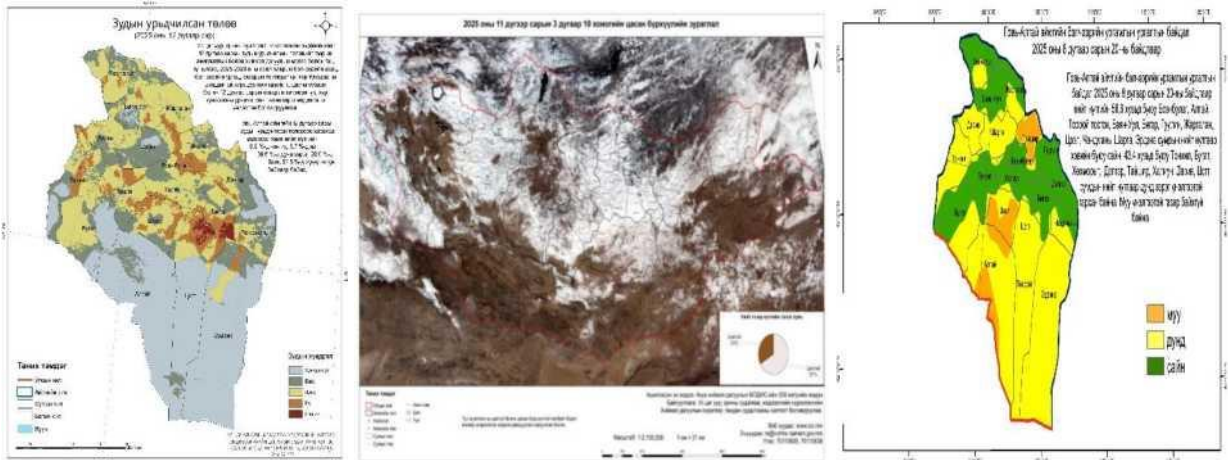
2025 онд 1-12-р сар бүрийн 1, 11, 21-ний өдрүүдэд сумдаас ирсэн нийт 720 ш дамжихаас 699 ш /7 сард Гуулин, 8 сард Төгрөг, 9 сард Бигэр, Цогт, 10 сард Дарив, Шарга,

11 сард Халиун харуулууд төвд хэлж хааж амарсан./ агро дундаж мэдээ дамжсан. Агро дундаж мэдээг утсаар хүлээн авч шүүмж шалгалт хийж хугацаанд нь ХААЦУ-ын секторт сүлжээгээр бүрэн дамжуулсан ба хугацаанаас хоцорсон мэдээ байхгүй, тайлангийн ирц 100% болно.

2024 оны ХААЦУ-ын мэдээллийн санг 2025 оны 1-р сард багтаан 2024 оны хаацу-ын мэдээллийн санг, архивт 265 Л1е, 32 ЮНег, 673 МВ хүлээлгэн өгсөн.

2025 онд 1-12-р сард сар бүрийн 1, 11, 21-ний өдрүүдэд сумдаас ирсэн нийт 720 ш дамжихаас 699 ш агро дундаж мэдээг утсаар дамжуулан хүлээн авч шүүмж шалгалт хийж хугацаанд нь ХААЦУ-ын секторт сүлжээгээр бүрэн дамжуулсан ба хугацаанаас хоцорсон мэдээ байхгүй, тайлангийн ирц 100% болно. 2025 оны ХААЦУ-ын мэдээллийн санг архивт хүлээлгэн өгөхөд бэлэн болсон.

ХААЦУ-ын арав хоногийн тойм бичвэр 36 удаа, цасны зураг 15 ш, ургамалжилтын зураг 14 ш, зуншлагын зураг 10 ш, зудын эрсдэлийн зураг 3 ш, арав хоног бүр тойм бичвэр, холбогдох зургуудыг тайлбарын хамт бичиж до[^]аКаМзад-адааг.тп цахим хуудаст байршуулан УЦУОШТөвийн дарга болон аймгийн Засаг дарга, Засаг даргын орлогч, Иргэдийн хурал, БОАЖГ, ХХААЖДҮГ, ОБГ-ын дарга удирдлагууд болон бусад Хөгжлийн бодлогын хэлтэс, Мэргэжлийн хяналтын газар, Статистикийн газарт цахим шуудангаар, мөн Егр.е-топдоНа.тп-д мэдээллийг тухай бүр өгч ажилласан.

Говь-Алтай аймгийн УЦУОШТөвийн ХААЦУ-ын судалгаа хариуцсан ерөнхий технологич инженер М.Гүнбилэг 2025 оны 8 дугаар сарын 4-5-нд Чандмань сумын 4, 8 дугаар сарын 7-8-нд Шарга сумын 4 зогсоол цэгт бэлчээрийн төлөв байдлын ажиглалтыг бүх багуудын 8 зогсоол цэгүүд дээр очиж ажиглалтыг хийж гүйцэтгэсэн. Мөн ХААЦУ-ын ажиглалт хэмжилтийн дэвтрүүдтэй танилцаж заавар зөвлөмж өгөх, хөдөө аж ахуйн цаг уур болон ЦУ-ын талбай дээр очиж газар дээр нь ажиглалт хэмжилт хийх талаар заавар зөвлөмж өгөх, ажиглалт хэмжилтэнд гарч байгаа алдаа дутагдлыг танилцуулах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

1. ХААЦУ-ын шинжилгээний ажлын талаар: УЦУОШАлбаны ХААЦУ-ын шинжилгээний ажлыг дараах 5 үзүүлэлтүүдээр сар бүр дүгнэсэн. Үүнд: Тайлангийн ирц,

хөтөлбөрийн биелэлт, ажиглалтын чанар, мэдээ зохиолт, агро мэдээний ирцээр дүгнэж байна.

Тайлангийн ирц: Тайлангийн ирц. Тайлангийн ирц 98.23% хувьтай байна.

Хөтөлбөрийн биелэлт: ХААЦУ-ын шинжилгээний ажлын 6 өртөө, 14 харуулын хөтөлбөрийн биелэлтийн хувьд х/б 97.36% байна.

Ажиглалтын чанар: Ажиглалтын чанарын хувьд Тайшир, Жаргалан, Халиун, Төгрөг, Эрдэнэ, Чандмань харуул, Бугат өртөөнд маш их анхаарах шаардлагатай байна. Өртөө, харуулын мэдээ тайлангаас харахад нийтлэг гарч буй алдаа нь ургамлын шинэ үе шат ажиглагдах бүр ургамлын хатаамал авахгүй, ургамлын үе шатыг сайн ажиглахгүй эсвэл ургамлын хатаамлыг хоцроож авах, ургамлын гэмтэл ажиглаагүй, ургацын ц/га-д буруу шилжүүлэх, ургамлын үе шатыг харуулсан хатаамлаас харахад ургамлын үзүүр шарласан, хүрэнтсэн, өнгөө алдсан байдал ажиглагдаад байхад гэмтлийн ажиглалтанд гэмтэл ажиглаагүй, ургалтын баллаа бууруулаагүй зэрэг алдаа дутагдлууд ихээхэн гарч байна. Ажиглалтын чанар 97.04% байна.

Мэдээ зохиолт: ХААЦУ-ын шинжилгээний ажлын 6 өртөө, 14 харуулын мэдээ зохиолтын м/з 96.61% байна.

Агро дундаж мэдээний ирц: 1-12 дугаар сарын хувьд 6 өртөө, 14 харуулын арав хоног тутмын агро дундаж мэдээг сар бүрийн 1, 11, 21-ний өдрийн 9.00 цагт багтааж утсаар хүлээн авч 11.00 цагт УЦУОСМХ-ийн ХАА-н секторын хаягаар бүрэн дамжуулсан. Агро дундаж мэдээний ирц 100.0% /720 ш агро мэдээ дамжихаас 699 ш агро мэдээ дамжсан/ байна. /7 сард Гуулин, 8 сард Төгрөг, 9 сард Бигэр, Цогт, 10 сард Дарив, Шарга, 11 сард Халиун харуулууд төвд хэлж хааж амарсан./ Төвөөс ирсэн агро дунджийн дүн: 1-12-р сард 100.0%-тай ирсэн байна.

2025 оны 4-10 дугаар сарын шинжилгээний ажлын дүн

№	Салбарын нэр	Т/и	Х/б	А/ч	М/з	Дундаж
1	Алтай	98.2	97.5	96.8	96.4	97.23
2	Ажбогд	99	98.3	98.2	97.4	98.23
3	Бугат	98.3	96.1	96.5	96.8	96.93
4	Тоорой	97.4	95.8	97.6	98.3	97.28
5	Тонхил	98.9	98.6	97.4	97.4	98.08
6	Хөхморьт	98.2	97.5	97.6	97.1	97.60
7	Баян-Уул	99.2	97.7	96.8	96.1	97.45
8	Бигэр	99.1	97.9	96.4	96.0	97.35
9	Гуулин	99.1	98.3	98.6	97.3	98.33
10	Дарив	98.9	98.6	98.3	98.1	98.48
11	Дэлгэр	99	98.6	98.4	97.9	98.48
12	Жаргалан	98.1	95.8	96.1	94.8	96.20
13	Тайшир	97	96.1	94.9	95.8	95.95

1						
4	Төгрөг	97.9	95.8	97.6	96.5	96.95
1						
5	Цогт	96.9	97.4	97.0	95.9	96.80
1						
6	Цээл	98.2	97.8	97.2	95.9	97.28
1						
7	Халиун	96.8	97.1	96.2	94.8	96.23
1						
8	Чандмана	97	97.8	95.1	96.2	96.53
1						
9	Шарга	99.2	97.1	96.2	95.8	97.08
2						
0	Эрдэнэ	98.1	97.4	97.9	97.6	97.75
	Дундаж	98.23	97.36	97.04	96.61	97.31

ХААЦУ-ын салбарын төвөөс ирсэн дүн: 2025 он

Д/д	Аймгийн нэрс	Мэдээний ирц (Агро дундаж мэдээний дүн)	Хөтөлбөрийн биелэлт	Ажиглалтын мэдээний бүтэц	Ажиглалтын мэдээний Чанар	Шүүмж шалгалт	Нэгдсэн дүн	Байр
1	Булган	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	1
2	Дархан-Уул	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	
3	Сэлэнгэ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	
4	Орхон	100.00	100.00	100.00	99.99	99.99	99.99	2
5	Дундговь	100.00	100.00	100.00	99.95	100.00	99.99	
6	Өмнөговь	100.00	100.00	100.00	99.95	100.00	99.99	
7	Дорнод	100.00	100.00	100.00	99.95	100.00	99.99	
8	Баянхонгор	100.00	100.00	100.00	99.94	99.94	99.98	3
9	Говьсүмбэр	100.00	100.00	100.00	99.97	99.90	99.97	4
10	Ховд	100.00	100.00	100.00	99.85	100.00	99.97	
11	Хэнтий	99.93	100.00	100.00	99.92	100.00	99.97	
12	Говь-Алтай	100.00	100.00	100.00	99.85	100.00	99.97	
13	Хөвсгөл	100.00	100.00	100.00	99.80	100.00	99.96	5
14	Завхан	100.00	100.00	100.00	99.79	100.00	99.96	
15	Өвөрхангай	99.93	100.00	100.00	99.85	99.95	99.95	6
17	Сүхбаатар	99.93	100.00	100.00	99.90	99.90	99.95	
18	Архангай	99.93	100.00	100.00	99.98	99.80	99.94	

19	Баян-Өлгий	100.00	100.00	100.00	99.83	99.81	99.93	8
16	Дорноговь	99.93	100.00	100.00	99.74	99.87	99.91	9
20	Улаанбаатар	100.00	100.00	100.00	99.80	99.50	99.86	10
21	Төв	100.00	100.00	100.00	99.35	99.90	99.85	11
22	Увс	100.00	100.00	100.00	99.27	99.44	99.74	12

2025 оны 8 дугаар сарын 4-5-ны хооронд Чандмань, 7-8-ны хооронд Шарга сумын 4 зогсоол цэгт бэлчээрийн төлөв байдлын ажиглалтыг бүх багуудын зогсоол цэгүүд дээр очиж ажиглалтыг хамтран хийж гүйцэтгэсэн. Мөн ХААЦУ-ын ажиглалт хэмжилтийн дэвтрүүдтэй танилцаж заавар зөвлөмж өгөх, хөдөө аж ахуйн цаг уур болон ЦУ-ын талбай дээр очиж газар дээр нь ажиглалт хэмжилт хийх талаар заавар зөвлөмж өгөх, ажиглалт хэмжилтэнд гарч байгаа алдаа дутагдлыг танилцуулах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Бэлчээрийн үндэсний хяналт шинжилгээний суурь судалгааг олон улсын түвшинд бэлчээрийн судалгаанд ашиглаж буй шугам-цэгийн аргаар хийж гүйцэтгэлээ. Энд Чандмань сумд 4 зогсоол цэг, Шарга сумд 4 зогсоол цэг, нийт 8 зогсоол цэгт шугам-цэгийн аргаар хэмжилт хийж гүйцэтгэлээ.

Чандмань сумд баг хамт олноороо

/5 дугаар сарын 02-ны 18 цаг 00 минутанд Цогт сум, Баянтоорой тосгон, Идрэнгийн нуруу, Мээрэн гэдэг газар/

Зураг. “ЦАЗНЭ”-ийн ажиллагаа

Зураг. Хөрсний чийгийн дээж авч байгаа байдал, /5, 10, 20, 30, 40, 50 см гүн/

ЦАЗНЭ-ийн бүрэлдэхүүнд Экспедицийн зохицуулагчаар Н.Алтантуяа, ЦАЗН ерөнхий инженер С.Мөнхбат, ХААЦУ-ын инженер М.Гүнбилэг, жолооч техникчээр Б.Бат-Эрдэнэ нар 2025 оны 05 дугаар сарын 12-нд аймгаас гарч Төгрөг сумын Цагаанхайрхан баг, Тонхил сумын нутаг хүрч байрлал эзлэн ажилласан.

/5 дугаар сарын 12-ны 19 цаг 30 минутанд Төгрөг сум, Цагаанхайрхан баг, Хөх худаг гэдэг газар/

Эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын талаар:

Алтай-Бороо 1 экспедицийн эхний хагас, бүтэн жилийн тайланг бичсэн. Мөн Говь-Алтай аймгийн 76 цэгийн холбогдох 76 ш ХД-8 дэвтэр, зураг материалыг шалгаж шивж байна.

Ололт амжилтын талаар:

- ❖ 2025 оны 7-р сарын 30-нд ЦУСМХүрээлэнгийн ХААЦУ-ын хэлтсийн ХААЦУХЕТ инженер Б.Мэндбаяраар бэлчээрийн төлөв байдлын ажиглалтын технологи баримтлах талаар цахим хичээлийг бүх өртөө, харуулын техникчдэд хичээл оруулсан.
- ❖ 2025 оны 11 дүгээр сарын 10-нд Зудын эрсдэлийг бууруулах, хариу арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхэд чиглэн Зудын үнэлгээг аюул, өртөнгө, эмзэг байдал болон даван туулах чадавхын үзүүлэлтүүдээр тус бүрт үнэлж гаргах хэрэгцээ, шаардлагын дагуу онлайн хуралд оролцсон.

Доголдол дутагдлын талаар:

ХААЦУ-ын салбарын ажилд ялангуяа мэдээ, тайланг хугацаанд нь төвд дамжуулах талаар нилээд ахиц гарч байгаа боловч цаашид анхаарч ажиллах дараах асуудал тулгараад байна. Үүнд: Анхан шатны ажиглалтын чанарыг эрс дээшлүүлэх, ялангуяа шинээр орж буй ажиглагч хуурамч ажиглалт хийх, ажиглалт гологдол болох явдлыг арилгах зорилт тавин ажиллаж байна.

ЦАГ УУРЫН САЛБАРТ ХИЙГДСЭН АЖИЛ:

Ус, цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний улсын сүлжээний цаг уурын салбаруудыг арга зүй, технологийн удирдлагаар хангаж, тэдгээрийн тасралтгүй, хэвийн ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэн ажиллалаа.

Салбар хариуцсан ерөнхий технологич инженерээр Б.Энхтайван, ахлах техникчээр Н.Батцэцэг, 2025 оны 4 дүгээр улиралд 1 ахлах техникч цомхотголд орж Б.Чанцалдулам 10 дугаар сарын 1-с Алтай өртөөний даргаар томилогдож, БОЛ-ийн техникч С.Янжмаа 0,5 ажлын байртай болсон тул нэмэлт ажил ахлахын ажлыг хавсран гүйцэтгэж байна.

2025 онд Эрдэнэ харуулын ажиглагч техникч Жаргалмаа жирэмсэн амаржсаны амралт 2 сарын 1-с авч Г.Чойдоржийг 01 сарын 22-25-нд хооронд цаг уурын ажиглалт, хэмжлийн технологи, АК-01 коод, үүл үзэгдлийн ажиглалт коод, шивэлтийн алдаа засах чиглэлээр сургалт орж ажилласан. Бугат өртөөний Үенч 5 дугаар сарын 1-с ажлаас чөлөөлөгдөж 4 дүгээр сард Нямсүрэнг төв болон өртөөнд дагалдуулж 5 дугаар сарын 14-наас ажиллуулсан.

Чандмань харуулын ажиглагч Мөнхнасан жирэмсний амралтаа 7 дугаар сарын 1-с авсан тул шинээр Дугармаад 6 сард сарын нүүр түүвэр хийх, 6,7 бүлэг, нэмэлт бүлэг, рүмб шилжүүлэг, агаар, хөрсний их, бага коодлох талаар зааж дагалдуулж 11 дүгээр сарын 1 хүртэл ажиллуулсан.

Харуулуудын шивэлтийн асуусан, арилгаж чадахгүй алдаа болон зөвшөөрөгдөх алдааг тайлбарлаж, нэмэлт шалгалт программ ашиглаж үүлний давтагдлыг хэрхэн шалгаж тулгахыг сургаж ажилласан.

2024 оны ажиглалтын тайлангийн хяналт, архивлалт

Салбаруудыг ЦД-1, ЦД-7, ЦД-5, ЦД-3 дэвтэр, Гигрометр, Гигрограф, Термограф, Барограф бичүүрийн тууз зэрэг 2024 оны ажиглалтын тайлан эх мэдээ, материалыг чанартай шалган 2025 оны 1 дүгээр улирал болох 1 дүгээр сард цаасан болон цахим материалыг архивт бүрэн хүлээлгэн өгсөн. Алтай, Тоорой өртөө хөрсний гүний, Алтай, Тонхил өртөө бороо бичүүрээр тунадасны эрчимшилийн ажиглалт хэмжил хийж байна.

Автомат станцуудын архив мэдээнд техник, шүүмж шалгалт

Алтай өртөөний нарны автомат станцын эх мэдээг шалгаж цаг хугацаанд нь УАӨНСХэлтэст 5-ны дотор бүрэн дамжуулан ажиллахад 3 дугаар сарын 13-ны нар мандахаас 9.37 минутад нийлбэр цацраг бага ойсон цацрагаас бага гарсан нойтон цастай үед заавар зөвлөмж өгч өөрийн биеэр багажид үзлэг үйлчилгээ хийсэн 9.39 минутаас хэвийн болгосон. 4 дүгээр сарын 10, 17-ны өдрүүдэд мөн нойтон цасны нөлөөг шалган мэдрүүрийн байрлалд засвар хийж, цасыг цаг алдалгүй арилган хэвийн ажиллагааг ханган ажилласан. Үл тохирол гарахгүй байх талаар заавар зөвлөмжийг өртөөнд хүргэж ажилласан.

2025 оны 03дугаар сарын 13-ны байдлыг зурагт харуулав

Цээл,Цогт цаг уурын харуулын АМ8310 цаг уурын автомат станцын мэдээ мэдээлэл, ажиглалт хэмжилт минутын давхардлыг хэвийн, минутад давхардалгүй болгуулах шаардлагатай байсан. Цогт цаг уурын харуулын АМ8310 цаг уурын автомат станцыг хэлтсийн дарга 2024 оны 12 дугаар сарын 21-нд А^С файлыг шинэчилж уншуулж тохиргоо хийж минутын давхардалгүй болов. Цээл харуул сүлжээнд гэмтэл гарч лог эх мэдээ үүсэхгүй байсан 6 дугаар сараас минутад давхардалгүй лог үүсэж хэвийн болсон.

Баян-Уул харуулд 2025 оны 5 дугаар сарын 21-ноос, Бигэр харуулд 2025 оны 5 дугаар сарын 27-ноос А^8310В автомат станц суурилуулсан хэмжил хийж байна.

Цаг уурын 6 өртөөд, Цогт, Эрдэнэ, Баян-Уул, Бигэр харуулын автомат станцын архивын мэдээнд техник, шүүмж шалгалт хийж, цагийн тасралтыг сар бүр шалгаж протокол

хөтлөн төвийн мэдээллийн санд сар бүрийн 10-ны дотор дотор хүргэж байна, харуулуудын НиАҮи[^] даталоггерын эх мэдээг төвдөө авч ажиллаж байна.

Салбаруудын хэмжих хэрэгсэл, багаж төхөөрөмжийн судалгаа сар бүр хийж тайлантай хамт УАӨНСХ-т хүргүүлж ажилласан. Ихэнх харуулд хөрсний механик хэмжих хэрэгсэл дутагдалтай байсан ч автоматын систем бүрэн суурилагдсанаар хэмжилт тасрахгүй болж тогтмолжсон.

Говь-Алтай аймгийн УЦУОШТ-ийн 2025 оны байдлаар Н[^]АҮи[^] Даталоггертой 10 харуулын агаарын харьцангуй чийгшил өвлийн чийг өндөр, 4 дүгээр сард Баян-Уул харуулын агаар, хөрсний температур буруу хэмжигдсэн үл тохирол гарч тухайн сарын хэмжилт гологдсон.

Бигэр харуул ММ8-1.0 Даталогер автоматын хэмжих хэрэгслийн 02, 08 хугацааны агаар хөрсний их утга дэлгэц болон архив мэдээний ТА6НМАХ, Т86НМАХ-Д хугацаан дээрээ гарахгүй агаар, хөрсний их утга хэт дулаан бичилт гарсанг ТАА[^]С1М,Т8А[^]С1М-н утгаас түүж авч автомат станц суурилагдах үе хүртэл ажиллаж байв.

А[^]8310-тай харуулуудын салхины мэдээ сүүлийн 3 цагаар гараад [^]8А[^]С10М, [^]А[^]С10М-н минут тутмаас түүж авч боловсруулагдаад явж байна.

Автомат станцтай болон НиАҮи[^] Даталогер автомат хэмжих хэрэгсэлтэй харуулуудын эх мэдээнээс харуулыг 02 цагийг авч 4 хугацаагаар шивэлт хийж боловсруулалт харуулын техник нараар хийлгэж хэвшсэн байна. Мемори картандаа эх мэдээ бичигдэн ирээгүй харуулуудын боловсруулалт 3 хугацаагаар хийгдээд явж байна.

Дарив 2,7 дугаар сар, Дэлгэр 6 дугаар сар картандаа мэдээ бичигдээгүй, Эрдэнэ харуул 10,11 сард, Цээл харуулын 1,2,3,4,5 саруудад автоматын лог мэдээ үүсэхгүй 3 хугацаагаар боловсруулсан. Бусад харуулууд 4 хугацаагаар боловсруулалт хийгдсэн нь өмнөх оныг бодоход нилээн жигдэрч байна.

2025 онд дараах харуулууд хааж амарсан:

7 сар - Гуулин

8 сар - Төгрөг

9 сар - Бигэр, Цогт

10 сар - Дарив, Шарга

11 сар - Халиун

Эдгээр саруудад нүдэн баримжааны ажиглалт тасарсан. Цогт харуул автомат станцтай боловч тог тасардаг онцлогоос шалтгаалж мэдээллийн тасралт их гарсан бөгөөд сарын дундаж, их, бага утгууд бүрэн гарах боломжгүй байв.

№	Салбарын нэр	2025 оны жилийн дундаж						Дундаж	Байр
		о/а	о/ё	а/-	1/6		00/-		
1	Аёоае	100.0	100.0	97.5	94.6	98.0	95.2	97.5	II
2	А^аТ аа	100.0	100.0	99.3	94.9	98.6	95.4	98.0	I
3	Аоаао	99.6	100.0	98.8	93.2	96.6	95.0	97.2	IV
4	СТТбТё	100.0	100.0	99.2	93.0	97.2	95.0	97.4	III
5	СТ Т оёё	100.0	100.0	98.3	91.2	96.8	95.0	96.9	V
6	О^о1 Тбио	100.0	100.0	98.8	93.8	95.4	95.0	97.2	IV
7	АауТ -Сбё	99.6	100.0	96.0	91.5	96.5		96.7	VI
8	Аёауб	100.0	100.0	97.8	92.5	97.5		97.6	III
9	АзёёеТ	100.0	100.0	96.9	86.5	97.7		96.2	VIII
10	Аабаё	100.0	100.0	99.2	91.5	99.4		98.0	II
11	Ауёа/б	100.0	100.0	99.5	93.5	99.7		98.5	I
12	^абааёаТ	100.0	99.7	97.5	89.0	97.7		96.8	V
13	Оаё0ёб	99.8	100.0	97.8	79.8	97.7		95.0	X
14	С^аб^а	99.5	100.0	91.4	89.0	95.0		95.0	X
15	ОТао	100.0	98.9	97.2	86.8	98.3		96.2	VIII
16	Оууё	100.0	99.8	98.2	88.0	97.0		96.6	VII
17	ОаёёоТ	100.0	99.8	95.3	83.5	95.3		94.8	XI
18	х аТ а! аТ и	99.6	99.7	95.4	86.0	96.8		95.5	IX
19	0абаа	100.0	100.0	98.4	89.7	97.2		97.1	IV
20	ҮбауТ у	99.8	99.5	93.8	83.9	95.5		94.5	XII
-----Дүн -----		99.9	99.9	97.3	89.6	97.1	95.1	96.5	

Зураг. Цаг уурын шинжилгээний ажлын 2025 оны жилийн дүн

2025 оны жилийн цаг уурын салбарын дүнгээр өртөөдөөс Ажбогд I, Алтай II байрт, Тоорой III, харуулаас Дэлгэр I, Дарив II, Бигэр III байрт орсон байна.

УАӨНСХ-ийн хяналтын шалгалтын зааврыг үндэслэн алдаа үл тохирлыг арилгах чиглэлээр ажиллаж байна. УЦУСМХ-н УАӨНСХ-ийн технологич инженер Гантулга 5 сарын 30, 6 сарын 2-нд ЦД-1 дэвтрийг цахим байдлаар ашиглаж хөтлөх, шивэх, боловсруулах сургалт зохион байгуулахад 6 өртөөний дарга, ахлах техникч, техникч нартай хамрагдсан. 6 өртөөнд туршилтаар 3 сар ашиглахаар туршилтын хугацаа 6 сарын 1-нээс Т8^ цахим дэвтэр эхлэв.

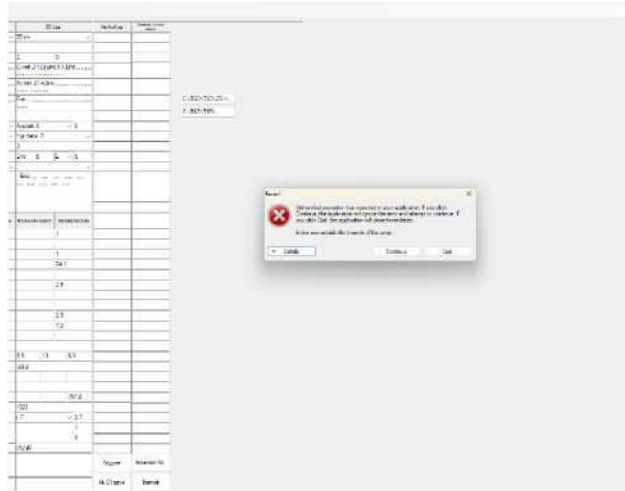

Төвд инженер, техникч нар 1 сарын мэдээ шивж туршилт хийхээр эхлүүлэн ажиллаж байна. Өөрөө 1 сарын мэдээ шивж туршилт хийж гарч байгаа адлаа, дутуу буруу

коодлогдоод байгаа зүйлүүдийг бичиж программ сайжруулалт хийж өгөх Гантулга инженерт санал бичиж өгч ажиллаж байна.

Туршилтаар илэрсэн гол алдаа:

- ^ 6 өртөөнд туршилтаар 3 сар ашиглахаар туршилтын хугацаа 6 сарын 1-нээс Т8[^] цахим дэвтэр өртөөдөд өгч эхэлсэн хэдий эхний өдрийн 23-08 цагийн мэдээ шивээд л алдаа заагаад цаашаа явж чадахгүй байна. Зураг -1

Зураг: Алдаа заагаад цааш шивж хадгалагдахгүй байна

- ^ Цаг уурын технологиич инженер өөрөө 1 сарын мэдээ шивж туршилт хийхээр эхлүүлэн шивж ажилласан. 1-10 хүртэл шивсэн 10-с хойш шивээд кодлогдож байгаа ч шалгах гээд дуудахад шивсэн мэдээ гарч ирэхээ больсон. Зураг-2

Зураг:10-с хойш шивсэн нь шалгах гээд дуудахад шивсэн мэдээ гарч ирэхээ больсон.

Есгт1		Шалгах													
Өдөр	Об	11 Иаг			14 Иаг			17Иаг			20 Цаг			Нийлбэр	
Алсын барааны хавцал	Баримжаа	Баянцогт уул			Баянцогт уул			Баянцогт уул			Баянцогт уул				
	Балл	50км.9Б			50км.9Б			50км.9Б			50км.9Б				
Уулшил	Хэмжээ	3 0			4 0			6 0			8 0				
	Х Дээд	4.5Г С 50*34			тл			(.50			*				
	О Дунд				ПС...			# "С			Тд				
	Э Доод	Гс			с			с			Ты				
Өндөр															
Харсны гадалтын		V			V			V			V			Хуурай 0 0	
Иаг агаар	УМ	Үүл бага 0			Үүл бага 0			Солигдмол 1			Үүлэрхэг 2				
	УМ	2			2			2			2				
Салхины	Чиглэл, Хурд	30 5 3 чуй5			270 7 Б-97			270.3 Б-3			70 5 333/5				
	Шивж														
Цаг агаарын үзэгдэл															
Хур тунадасны хэмжээ		-1.4													
Хөрсний гадаргын температура	Ердийн	Багажийн Зааварлагдсан 25.1			Багажийн Зааварлагдсан 30.6			Багажийн Зааварлагдсан 30.6			Багажийн Зааварлагдсан 5.8				
	Мини Спирт ²	-4.6			25.1			20.3			5.8				
Агаарын температура	Макс Тоололт	25.3			37.5			36.5			30.6				
	Мини Спирт														
	Хуурай	7.6			6.3			3.8			6.3				
	Нойтон														
Барометрийн термометр	Макс Тоололт	7.7			9			10			3.8				
	Мини Спирт	-0.7			6.7			7.7			6.3				
	Сэгсрээд														
Гигрометр															
Агаарын чийгшил		1.8 18 5.5			1.8 17 9.1			1.4 12 10.7			1.3 14 8.2				
Шуудар унах		15.2			0.91			18.2			19.2				
Барометрийн термометр															
Барометр мм															
Далайн түвшин дэх		1017			1016.7			1014.4			1018.5				
Даралтын хандалаг		-1'			-1*			уурсан (буурсан) 8 V 0.5			1 ессан (ессан) 3 # - 0.5				
Тайлбар	Ихсалхи	6 6			7 7			7 7			6 6				
	Завсарын	6 6			7 7			7 7			6 6				
Ажилласан		азсКдН			азсйдНж1			азсКдН			азсйдН				
Коодолсон	1 14	44277.32999.20905.10076.211 52.37805.40171.52010.82/162			44277.32999.32707.10083.211 53.37806.40167.52001.82/162			44277.32999.52703.10099.211 82.37801.40144.58005.82/162			44277.32999.60705.10064.211 82.37806.40185.53005.32/162			Бодолт	Климат/10/

Зураг: Хоногийн бодолт хийгдэхгүй байгаа байдал

- ^ Цахим дэвтэрт температур шивээд шалгах гээд гаргаж ирэхэд ихэнх нь -0,1 градусын засвар хийгээд байна. Шалгахгаар засаад кодлоод, буцааж шалгахгаар мөн адил засвар хийгдсэн.
- ^ Станцын болон далайн түвшний даралт тухайн үедээ зөв кодлогдсон байж шалгах гээд ороод шалгаад дахин кодлоход мөн +0,1 гПа-р засвар хийгдэж зарим үед кодлогдоод байна.
- ^ Өдөр бүрийн 02, 14 цагийн шүүдэр унах цэгийн температур зөв шивэгдээд зөв кодлогдсон байхад шалгах гээд орохоор буруу 0,43 г м 100%-тай бага тоо болж орж ирээд байна.
- ^ 08 цагт зарим өдөр 333-д хоногийн бага 08 цаг дээр илүү хүйтэн байхад 05 цагийн бага кодлогдсон.
- ^ Агаарын чийгшил е, б -үүд 100% шивж байгаа ч шалгахгаар ороход бүгд 10%-тай болж байна.
- ^ Салхины өрөвхий их хурд кодлогдохгүй байна.
- ^ Дуу цахилгаан М-9 шивсэн байхад үзэгдэл шивээгүй гээд гараад байна.

Жич: Зураг 1 заасан кодлогдохгүй алдааг л заахгүй бол шивээд явж болж байна. Өртөөд ийм алдаа заагаад цааш шивж чадаагүй болно.

УЦУОСМХ-н УАӨНСХ-с 10 сарын 20-нд технологич инженер Гантулга цахим сургалт хийж техникч, өртөөдийн техникч нартайгаа суусан.

Цочир хүйтрэлтэд 3 хоног нэмэх рүү ороод хүйтрэхийг авдаг байсанг 6 хоног болж өөрчлөлт хийсэн, хяруу шүүдэр холилдож ажиглагдсан үед хамт тэмдэглэхгүй болсон, цахим дэвтэр туршилт хийх чиглэл өөрчлөлтүүдээр мэдээлэл авч ажиллаж байна. 11 дүгээр сард төвөөс цахим дэвтэр сайжруулалт хийж өгсөнг бүх өртөөдөд хүргүүлж ажилласан.

УУР АМЬСГАЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭ, СУДАЛГААНЫ АЖЛУУД:

3 дугаар сарын 25-нд аймгийн Ой хээрийн түймрийн асуумжийн дагуу эрсдэлийн мэдээлэл цаг уурын байгууллагаас гаргах хэсгүүдийг гаргаж хүргүүлсэн. Үүнд Говь-Алтай аймгийн нутгаар 2025 оны 2 дугаар сарын агаарын харьцангуй чийгийн дундаж Хүйс, Шаргын говиор 70-79 %, Алтайн өвөр говиор 34-37%, бусад бүх сумдын нутгаар/ аймгийн нутгийн 80 хувь нь 40-70% чийгшилтэй байсан.

Алтайн өвөр говь, Чандмана, Цээл, Бигэр сумдын нутгаар уур амьсгалын дунджаас 0,7-2,6 градусаар дулаан, бусад сумдаар аймгийн нутгийн 75% нь уур амьсгалын дунджийн орчим ба дунджаас хүйтэн байсан. Харин орох хур тунадасны хэмжээ 2 сард Алтай, Баянтоорой, Бигэр, Гуулин, Тайшир, Цогт, Цээл, Эрдэнэ, Чандмана, Шарга сумдын нутгаар огт тунадас ороогүй. Хамгийн их Халиунд 5,7 мм. бусад нутгаар 0,0...0,5 мм тунадас орсон. Халиун сумын нутгаар уур амьсгалын дунджаас 2 дахин их ахиу тунадас орсон бол бусад нийт нутгаар дунджаас бага тунадастай байсан нь цаашид хавар хуурайшил ихтэй байх үндэслэл болж байна.

2 дугаар сарын салхины дундаж хурд 1-5м/с, хамгийн их хур 15-35 м/с хүрч түр зуур ширүүссэн. 2 дугаар сар харьцангуй салхи шуурга багатай сар байдаг бол шуурганы гол оргил 3-5 сард салхины дундаж хурд 3-7м/с байдаг.

2025 оны 3-р сарын 24-ний өдрийн байдлаар Говь-Алтай сумдын хуурайшилтын зэргийг тооцоолж гаргахад Алтай, Бигэр сум, Баянтоорой тосгонд хуурайшилтын 3-р зэрэг

№	Сумдын нэр	Х Зэрэг
1	Есөнбулаг	0
2	Тонхил	923.35
3	Хөхморьт	576.86
4	Алтай	1508.42
5	Цогт	1809.5
6	Бугат	980.59
7	Баян-Уул	0
8	Бигэр	1300.7
9	Дарив	1099.78
10	Дэлгэр	768.89
11	Жаргалан	682.62
12	Тайшир	694.41
13	Төгрөг	1104.47
14	Халиун	704.44
15	Цогт	0
16	Цээл	343.58
17	Чандмань	0
18	Шарга	1214.85
19	Эрдэнэ	0
20	Гуулин	683.39

буюу их аюултай /15 хувь/, бусад сумдад хуурайшлын зэрэг 2 /60 хувь/ буюу дунд зэрэг аюултай шалгуур үзүүлэлтэнд орж байна. Есөнбулаг, Баян-Уул, Цогт, Эрдэнэ, Чандмань сумдад твхайн өлөр агаарын температур хасах гралвстай байсан учир 0 /25 хувьд/ зэрэглэлд хамаарч байна.

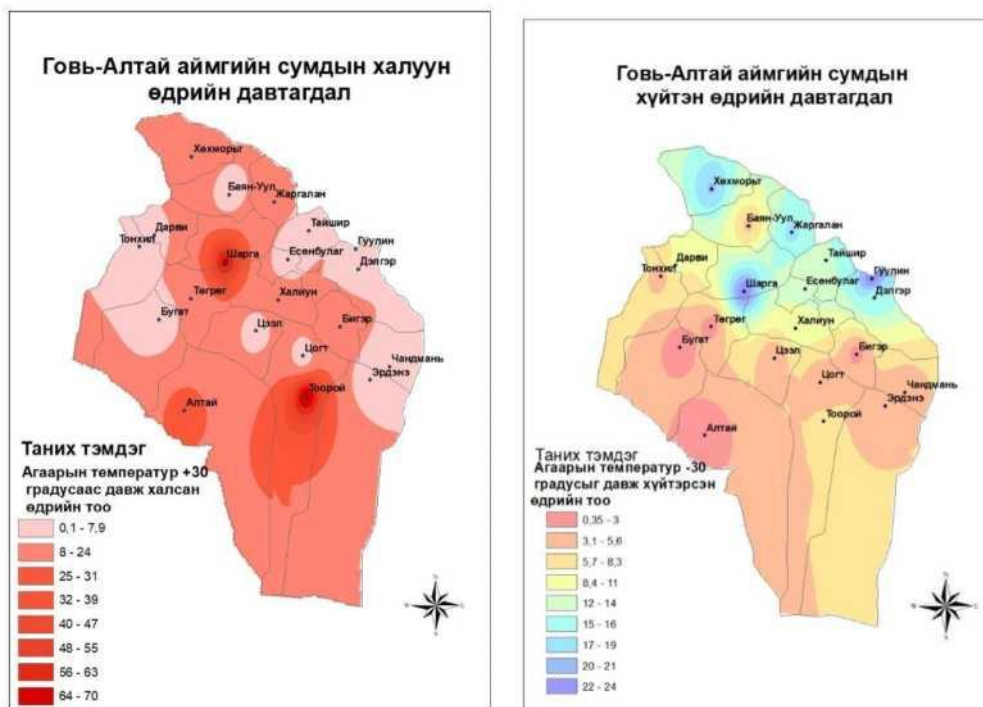
2025 оны 3 дугаар сарын 20-ны байдлаар Говь-Алтай аймгийн нутгийн уул нуруугаараа 17 хувь нь цасан бүрхүүлтэй. 2025 оны 3 дугаар сарын 1,2 дугаар 10 хоногийн мэдээгээр Есөнбулаг, Халиун, Дэлгэр сумдын нутгаар уур амьсгалын дунджаас ахиу, бусад сумдаар уур амьсгалын дунджаас бага тунадас орсон. Нутаг дэвсгэрт үүсэж болох Аюул үүсэх

шалтгаан нөхцөл-Цаг уурын нөхцөл /ОЖД, агаарын хэм, хур тунадасны мэдээгээр үерийн аюулын түвшнийг индексийн аргаар үнэлэхдээ 1-5 онооны үзүүлэлтийг ашиглан оноолж, үнэлгээг өгөхөд 2 буюу бага гэсэн үнэлгээг өгсөн.

4 дүгээр сарын 15-аас 5 дугаар сарын 30-ны хооронд илүү цагаар сууж 1995-2024 оны 20 салбарын халуун 30+,40+, хүйтэн 30-,40- өдрийн түүвэр судалгааг хийсэн. Ингэхдээ 1995-2007 оны бүх харуулуудыг архивын түүвэр хүснэгтийг авч түүв. Алтайн өвөр говь, Шаргын говь хоолойгоор жилд дунджаар 25-70 өдөр, Уулархаг нутгаар 1-8 өдөр, бусад нутгаар 8-24 өдөр агаарт +30 градусыг давж халдаг байна. Зураг-д үзүүлэв.

Хүйс, Шаргын говь хоолой, Завхан гол дагуу сумдаар дунджаар 15-24 өдөр, бусад нутгаар 1-14 өдөр агаарт -30 градусыг давж хүйтэрдэг байна. Зураг-д үзүүлэв.

Зураг: Аймгийн бүх сумдын халуун өдрийн тоо /2006-2024 он/ Аймгийн бүх сумдын хүйтэн өдрийн тоо /2006-2024 он/

3,4 дүгээр улиралд энэхүү түүвэр судалгааг нэмж харуулуудыг 1985-2024 он, өртөөдийг 1995-2024 он болгон хийсэн мэдээгээр Тонхил, Есөнбулаг, Бугат, Цогт, Эрдэнэ, Чандмана, Цээл Баян-Уул сумдад 0-2 өдөр, Тоорой тосгонд 64, Шаргад 58, Бигэрт 34, Алтай, Халиун сумд 24 өдөр, бусад сумдаар 3-13 өдөр дунджаар 30 градусыг давж халдаг байна.

Жаргалан, Гуулин тосгон, Шарга, Тайшир, Хөхморьт, Дэлгэр сумдад 20-26 өдөр, Алтай, Төгрөг, Чандмана, Бугат сумдад 0-2 өдөр, бусад сумдад 3-12 өдөр дунджаар -30 градусыг давж хүйтэрдэг ба их хүйтэн жил Жнь 2005, 2011,2012, 2018 ондуудад Хүйс Шаргын говь хоолойгоор 50-71 өдөр -30 давж, 10-20 өдөр -40 давж хүйтэрсэн судалгаа гарч байна.

2021-2024 оны цаг агаарын төлөв байдлын тайланг сүүлийн 30 жилээр 5 дугаар сарын 21-нд мэдээлэл бичиж БОАЖГ-т өгсөн. Үүнд Говь-Алтай аймгийн сүүлийн 30 жилийн мэдээгээр 2017 он нэг дэх дулаан жил, 1998 он хоёр дахь дулаан жил, 2021, 2024 он 3 дахь дулаан жил болсон нь цаашид уур амьсгалын дулаарал нэмэгдэх, дулаан жилүүдийн давтамж ойртож байгааг илтгэж байна. Агаарын үнэмлэхүй их температурын 40-45°C

хүрдэг. Үнэмлэхүй их утга 6,7 сард, хамгийн бага утга 1 сард ажиглагддаг бөгөөд хамгийн их температур Шарга сумд 2011 онд 45.0°C, бага температур -48.2°C мөн онд Шарга сумд хүрч байсан.

Хөрсний хамгийн их температур 2011 оны 7 дугаар сарын 15-нд Баянтоорой тосгонд 74,9 градус, 2010 оны 7 дугаар сарын 18-нд, 2015 оны 7 дугаар сарын 23-нд Шарга сумд 70,0-70,2 градус хүрч халсан.

Сүүлийн 30 жилийн цаг уурын ажиглалтын мэдээгээр жилдээ тунадасны хэмжээ хамгийн бага тунадастай жилд говь хоолойгоор 20 орчим мм, хамгийн их тунадас орсон жилдээ 200-306 мм орсон байна. 2015 онд Бугат сумд 300,5мм, 2014 онд Төгрөг сумд 305,5 мм орж байсан. Есөнбулаг сумд 2005 оны 8 дугаар сарын 1-нд 59,0 мм, Гуулинд 2013 оны 7 сарын 17-нд 52,0 мм, 2015 оны 5 дугаар сарын 17-нд Төгрөг сумд 62,8 мм 2015 оны 6 дугаар сарын 30-нд Алтай сумд 44,2 мм, 2015 оны 6 дугаар сарын 18-нд Бугат сумд 57,0мм, 2018 оны 8 дугаар сарын 1-нд Дэлгэр сумд 72,2 мм, 2018 оны 8 дугаар сарын 1-нд Гуулин тосгонд 53,1 мм, 2018 оны 7 дугаар сарын 31-нд Чандмана сумд 41,0мм, 2018 оны 7 дугаар сарын 31-нд Бигэр сумд 41,0мм, 2018 оны 7 дугаар сарын 31-нд Эрдэнэ сумд 58,8мм, 2018 оны 7 дугаар сарын 31-нд Баянтоорой тосгонд 54,3 мм, 2020 оны 8 дугаар сарын 17-нд Хөхморьт сумд 56,8 мм, 2023 оны 8 дугаар сарын 2-нд Баян-Уул сумд 48,8мм хоногийн хамгийн их хур тунадас орж байсан байна. Энэ хугацааны судалгаа мэдээгээр авч үзэхэд ихэнх сумдын хоногийн их тунадас 2013-2023 онд ажиглагдаж байгаа нь дулааны бургилалтын аадар хур тунадас ихэссэнг илэрхийлж, үер, аадар бороо, мөндөр, хүчтэй салхи, нөөлөг, аянга цахилгааны үүдэлтэй аюултай болон гамшигт үзэгдлийн эрсдэл өсөх хандлагатай байгааг харуулж байна. Аймгийн нийт сумдын нутгаар жилдээ баруун, баруун хойд, хойд зүгийн салхи зонхилдог. Харин Баян-Уул сумд зүүн өмнө зүгийн салхи зонхилдог онцлогтой ба олон жилийн дундаж хурд 3.4 м/с байсан төлөв байдал ажиглагдаж байна.

12,1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11 дүгээр сарын аймгийн цаг агаарын тойм мэдээг уур амьсгалын дундажтай харьцуулан гаргаж байгууллагын цахим хуудсанд 12 удаа байршуулан ард иргэдэд, төрийн байгууллагуудад мэдээлэл өгсөн. Тус мэдээлэл болон 1 ба 5 хоногийн мэдээг арай хүн харахад аятайхан байдлаар бичих санал санаачилга гарган бусад салбар, өртөө харуулд санаа өгч ажилласан. 2025 оны мэдээг нэгтгээд авч үзвэл 1,3,6,7,8 дугаар сард агаарын дундаж температур ихэнх сумдын нутгаар, 4 дүгээр сард нийт сумдын нутгаар уур амьсгалын дунджаас 0,5...5 градусаар дулаан байсан.

2024 оны 12 дугаар сард, 2025 оны 2,10 дугаар сард ихэнх сумдын нутгаар 0,5...-7,0 градусаар хүйтэн байсан. 2 дугаар сард Шарга сумд уур амьсгалын дунджаас 7 градусаар хүйтэн байсан.

5,9,11 дүгээр сард ихэнх сумдын нутгаар дунджийн орчим температуртай байлаа.

2025 оны 1,2,3,6,7,10 дугаар сард нийлбэр тунадасны сарын дүнгээр аймгийн ихэнх сумдын нутгаар, 8 дугаар сард нийт нутгаар уур амьсгалын дунджаас бага тунадас орсон.

2024 оны 12 дугаар сар 2025 оны 4,5,9,11 дүгээр сард ихэнх сумдын нутгаар уур амьсгалын дунджаас ахиу тунадас орсон.

Салхины их хурд 2025 оны 4 дүгээр сард аймгийн хэмжээний салхины хамгийн их хурд 44 м/с хүрч бүртгэгдсэн жил байлаа. Эрдэнэ сумд 4 дүгээр сарын 10-нд 15 цаг 46 минутаас хүчтэй салхи эхэлж 5 цаг 52 минут үргэлжилж түр намдаж эргээд 10-11-нд 22 цаг 24 минутаас 15 м/с давж, 22 цаг 28 минутад 26м/с, 22 цаг 29 минутаас 28-44 м/с хүрч аюултай 25 цаг 09минут, онц аюултай 05цаг 04 минут үргэлжилсэн гамшигт үзэгдэл ажиглагдсан. Цээл 28 м/с, Бугат 27 м/с, бусад нутгаар 16-24 м/с хүрч шуурсан.

2025 ОНД УУР АМЬСГАЛЫН ЭКСТРЕМАЛЬ УТГУУД ИХ АЖИЛЛАГДСАН СУМ: ХИЙ

2025 оны 1 сарын 16-нд шарга сум хөрсөн дээр -37,8°с хүрч хүйтэрсэн, Баянтоорой тосгонд 7 дугаар сарын 28-нд хөрсөн дээр 67,2°с хүрч халсан. 2025 оны 7 сарын 20-нд Шарга сум агаарт 39,2°с хүрч халсан, 2025 оны 1 сарын 16-нд Шарга сум агаарт -38,0°с хүрч хүйтэрсэн, 2025 оны 7 сарын 30-нд Эрдэнэ сум хоногт 36,7 мм тунадас орсон. Эрдэнэ сум 4 дүгээр сарын 10-нд салхины их хурд 44 м/с хүрсэн.

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИД ХИЙГДСЭН АЖИЛ:

ЛАБОРАТОРИЙН ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ

- Говь-Алтай аймгийн агаар, ус, тоос, хөрсний чанар, цацраг идэвхийн түвшний өөрчлөлтийг байнга тасралтгүй шинжлэн судлах, хяналт тавих, байгаль орчны мэдээллийн сан бүрдүүлэх.
- Орон нутгийн цэвэрлэх байгууламжийн хаягдал бохир усанд шинжилгээ хийж, хэрхэн цэвэршүүлж буйд хяналт тавих.
- Байгаль орчны чанарын төлөв байдлын мэдээ, мэдээллээр төр засаг, ард иргэд, нийгмийн хэрэгцээг хангахад оршино.

Зорилт:

- М⁸ 180/1ЕС 17025:2018 шинэчилсэн стандартын дагаж мөрдөх
- 20 сумын агаар бохирдуулах эх үүсвэрийг тоолох, дүн мэдээг гаргах

Үйл ажиллагаа:

- Гадаргын усны чанарын хяналт шинжилгээг 1 гол, 1 нуурын усанд 4-10 сард хийдэг. /Нэг сорьцод 20 -22 үзүүлэлт тодорхойлдог/
- Хаягдал бохир усны хяналт шинжилгээ, /Орон нутгийн цэвэрлэх байгууламжийн сорьцод сар бүр /
- Агаарын чанарын хяналт шинжилгээ, / ажлын өдөр /
- Тоосны хяналт шинжилгээ / 24 цагаар/
- Агаар бохирдуулах эх үүсвэрийн тооллого
- Хөрсний хяналт шинжилгээ /цөлжилтийн мониторинг, хөтөлбөрт шинжилгээ/
- Орчны цацрагийн түвшний хяналт шинжилгээ
 - Тунадас тоосонцрын уналын сорьц
 - Орчны цацраг идэвхийн фон түвшин

СУРГАЛТ СЕМИНАР, ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ

2025 оны 9 сард Монголын мэдээллийн технологид суурилсан Агаарын чанарын нэгдсэн менежментийн төслийн хүрээнд БНСУ-д “Агаарын чанарын хяналтын системийн үйл ажиллагаа” сургалтад УЦУОШТөвийн дарга хамрагдсан.

2025 оны 6, 10, 11 сард 2 үе шаттайгаар “Улаанбаатар хот болон 21 аймгийн төвд мэдээллийн технологид суурилсан агаарын чанарын хяналтын нэгдсэн системийг бий болгох” төслийн хүрээнд “Агаарын чанарыг хянах автомат суурин багажид гарсан гэмтлийг оношлох, шалгах, засвар үйлчилгээ хийхэд чадавхыг сайжруулах, агаарын чанарын дүн мэдээг боловсруулах” сургалтад БОШЛ-ийн технологич инженер Д.Сарантуяа, инженер Ц.Болормаа нар хамрагдлаа.

2025.04.25-нд Байгаль орчны газрын улсын байцаагч Ш.Мөнхцэцэг БОУАӨЯам болон аймгийн байгаль орчны газрын даргын баталсан удирдамжийн хүрээнд БОШЛ-ийн “Төрийн хяналт шалгалтын тухай”, Байгаль орчныг хамгаалах тухай”, “Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай”, “Хог хаягдлын тухай хуулиуд болон тэдгээрт нийцүүлэн гаргасан дүрэм, журам, стандартуудын хэрэгжилтийг шалгаж, дүнг танилцуулан лабораторид ашиглаж байгаа хорт болон аюултай бодисын эрсдэлийн үнэлгээ, химийн бодис ашиглах тусгай зөвшөөрлийг сунгуулах албан шаардлагыг ирүүлсэн. Албан шаардлагын дагуу эрсдэлийн үнэлгээг хийж, химийн бодисын тусгай зөвшөөрлийг 2025оны 10 дугаар сарын 21-нд 5 жилийн хугацаатайгаар сунгуулж хариуг хүргүүлээ. Бодис урвалжийн жиших муруйг эхний улиралд 7 элементээр 14 удаа, нормалийг 5 элементээр 10 удаа тогтоож, шалгах ажлыг төлөвлөгөөний дагуу хийж БОХЗТЛ-д лабораторийн инженерүүдэд шалгуулж зааварчилгаа авч ажилдаа хэрэгжүүлэн ажиллав.

Шинжилгээнд хэрэглэгдэж байгаа 10 багажийн техник ашиглалтын дэвтрийг хөтөлж тоног төхөөрөмж ашиглах, засварлах үйлчилгээ хийх журмын дагуу багажийн үйлчилгээг сар бүр хийж ирлээ. ЕС метр, рН метр, булингар, хүчилтөрөгчийг тодорхойлох багажуудыг дээж авах бүрдээ буферын уусмал ашиглан калибровкийг хийж шинжилгээндээ ашиглаж байна.

ХИМНИЙ ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОЛСНЫГ ЭКСПОРТЛОХ,
ИМПОРТЛОХ, ХИЛ ДАМЖУУЛАН ГЭВЭРЭЛЭХ, ҮЙЛДЭРГЭХ,
АШИГЛАХ, ХУДАЛДААН АЖ АХУЙН ҮЙЛ АЖИЛАГААНЫ ТУСТАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛ

Огноо: 2025-10-21 Үгээр: 0000280 Улаанбаатар хот

Аж ахуйн нэгжийн нэр: ГОВЬ-АЛТАЙ АЙМГИЙН ҮЦУОШТӨВ ТБАГ УТУГ
Аж ахуйн нэгжийн үйлчилгээний дугаар: 670001036
Регистрийн дугаар: 0015833
Хаяг: Говь-Алтай аймаг, Алтай хот, Жаргалантын хороо
Утас: 86062212, 99735303
Дараах хэмийн хөрөнгийг, аюултай болсныг
Ашиглаж: 2025.10.21-2030.10.06 тусгай зөвшөөрлийг
хүртэл хуульчилж ашиглаж болно.

№	Боловсрол	Тайлбар	Тайлбар	Тайлбар	Тайлбар	Тайлбар	Тайлбар
1	Хүчдэлтэй хүчдэлтэй хүчдэлтэй						
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

Тайлбар: ҮЦУОШТӨВ-ийг Цаг Уур Орчны Шинжилгээний Төв
Улсын эхлэл нэгжүүдэд бичигтэй.
Зөвшөөрөл олгогч: Байгаль орчин, ус, агаарын бохирдлыг хамгаалах
Төрийн захирлын газар
Химний хорт болон аюултай болсныг (Болсноо)
болговчлох ажиллагааг хийж ажилладаг
Б. БАТЗОРИГ

Бодис урвалжийн жиших муруйг эхний улиралд 7 элементээр 14 удаа, нормалийг 5 элементээр 10 удаа тогтоож, шалгах ажлыг төлөвлөгөөний дагуу хийж БОХЗТЛ-д лабораторийн инженерүүдэд шалгуулж зааварчилгаа авч ажилдаа хэрэгжүүлэн ажиллав.

Шинжилгээнд хэрэглэгдэж байгаа 10 багажийн техник ашиглалтын дэвтрийг хөтөлж тоног төхөөрөмж ашиглах, засварлах үйлчилгээ хийх журмын дагуу багажийн үйлчилгээг сар бүр хийж ирлээ. ЕС метр, рН метр, булингар, хүчилтөрөгчийг тодорхойлох багажуудыг дээж авах бүрдээ буферын уусмал ашиглан калибровкийг хийж шинжилгээндээ ашиглаж байна.

ШИНЭ САНААЧЛАГАТ АЖИЛ

Агаарын чанарын автомат станц байгуулсан тухай:

2025 онд Монгол Улсын БОУАӨЯам, БНСУ-ын Байгаль орчны яамны хамтарсан хэлэлцээрээр Солонгос улсын хөрөнгө оруулалтаар Говь-Алтай аймгийн Есөнбулаг суманд агаарын чанарын 24 цагийн үйл ажиллагаатай автомат станцтай болох ажлын хүрээнд хуучин АЧХ-ын байрны цахилгааны шитийн хүчин чадлыг 15 кВт-23 кВт хүртэл нэмэгдүүлэн, мөн шинээр ухаалаг тоолуур авч байрлуулах ажлыг 6 дугаар сарын 21-нд “Алтайн Улиастай Эрчим Хүч” ТӨК-ны инженерээр хийлгүүлсэн. Есөнбулаг суманд агаарын автомат станцын тоног төхөөрөмж, багажуудыг 2025 оны 6 дугаар сард хүлээн авч 21-23-ны өдрүүдэд суурилуулсан.

Автомат станцын талаар 6 дугаар сарын 23-нд үдээс өмнө УЦУОШТөвийн хурлын зааланд БОШЛ-ийн инженер, техникч нарт хичээл зааж, үдээс хойш автомат станцын багаж тоног төхөөрөмжтэй хэрхэн харьцах, калибровка хийх, цэвэрлэгээ үйлчилгээ хийх гэх мэт нэг бүрчлэн зааж өгсөн.

2025 оны 6 дугаар сарын 24-нд нээлтээ хийсэн.

Говь-Алтай аймгийн төвд Солонгос Улсын ойролцоогоор 500 сая төгрөгийн өртөгтэй буюу 100 хувийн буцалтгүй хөрөнгө оруулалтаар УЦУОШТөвд агаарын чанарыг хянах бүрэн автомат станц ажиллаж эхэллээ. Уг станц нь агаарын хүхэрлэг хий, азотын давхар исэл, азотын дутуу исэл, азотлог хий, нарийн ширхэглэгт тоосонцрыг минут тутамд хэмжих юм. Есөнбулаг сумын хэмжээнд агаарын чанарын ажиглалтыг 08, 14, 20 цагуудад 20 минутаар дээж авч шинжилгээ хийж байсан бол ийнхүү 24 цагийн автомат станцтай болсноор бодит хэмжилтийг тасралтгүйгээр хэмжих боломжтой болж байна

БАГАЖ, ХЭМЖИХ ХЭРЭГСЛИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

Лабораторийн шинжилгээний ажилд дутагдалтай байсан багаж тоног төхөөрөмж, шил савыг, урвалж бодисын хангалтыг хийж ажиллаа.

БАГАЖ, ХЭМЖИХ ХЭРЭГСЛИЙН БАТАЛГААЖСАН БАЙДАЛ

Байгаль орчны шинжилгээний лаборатори нь төлөвлөгөөний дагуу цаг хугацаанд нь багаж хэмжих хэрэгслээ баталгаажуулан ажиллаж байна.

Стандарт хэмжилзүйн төв лаборатори: БОШЛабораторийн багаж суурин рН-метр, чийг температур хэмжигчийг баталгаажуулалтад оруулж, шинжилгээний ажилд ашиглаж байна.

3	“Алтайн Үндэс” ХХК	Агаар, Хөрс, Ус	739.000
4	“Шижир-Ойл” ХХК	Агаар, Хөрс	431.000
5	“Юнайтэд Бэст Ойл” ХХК	Агаар, хөрс	284.000

6	“Том нар энерги” ХХК	Агаар, хөрс	163.500
7	“Грийн солюшн консалтинг” ХХК	Ус	571.500
Нийт дүн			4.016.000

МЭДЭЭ ДАМЖУУЛАЛТ, МЭДЭЭЛЭЛИЙН САН ҮҮСГЭЛТ

2024 оны Байгаль орчны шинжилгээний лабораторийн тайлан материалыг архивлан цаасан болон электрон хэлбэрээр мэдээллийн дэд санд хүлээлгэн өгсөн.

БОШЛаборатори нь хөтөлбөрт ажлын дагуу гадаргын ус, цэвэрлэх байгууламжийн хаягдал бохир усны хяналт шинжилгээний дүн мэдээ, агаар бохирдуулах бодис болох хүхэрлэг хий/ SO_2 /, азотын давхар исэл/ NO_2 /, нарийн ширхэглэгт тоосонцор / $PM_{2.5}$ /-ын дүн мэдээг ННр7/до7накагщеа1Нег.до7.тп/ вэб сайтад 10 хоног, сараар мэдээгээ сольж байршуулдаг. Гадаргын усны мэдээ- 7, хаягдал бохир усны мэдээ-12, агаарын бохирдлын мэдээ 15 удаа тоймлон бичиж оруулсан байна. Тасарсан дүн мэдээ байхгүй.

Гадаргын усны мэдээг харуул тус бүрээр 14 удаа, хаягдал усны мэдээг 24 удаа, агаарын бохирдлын хүхэрлэг хий/ SO_2 -643, азотын давхар исэл/ NO_2 -643, $PM_{2.5}$ тоосонцрын -318, дүнг ИКр://192.168.100.13/сиггеПмеа1Нег/еЛ5/1одт.а5р_цахим_программд_шивж_оруулсан.

[Байгаль орчны мэдээллийн \мж\1С.тп санд оруулсан Алтай, Ажбогд, Тоорой станцуудын в-цацрагийн дүн мэдээнд хяналт тавьж ажилласан. Тасарсан мэдээ байхгүй.](#)

- **Орчны цацрагийн түвшний хяналт шинжилгээ:**

^ Уналын сорьцод нийлбэр бета идэвх тодорхойлох сорьцыг шинжилгээнд бэлтгэж нийт 36 удаа авч БОХЗТЛабораторид хүргүүлсэн.

ЧАНАРЫН ХЯНАЛТЫН ДҮН

8.1 Дотоод чанарын хяналт

БОХЗТЛабораторит 5,9-р сард усны дотоод чанарын хяналтад Тайшир- Завхан гол, Дэлгэр-Тайгам нуурын усны харуулаас усны параллель сорьц авч лабораторид шинжилгээ хийж, нөгөө сорьцыг БОХЗТЛ-д явуулсан. Усны химийн найрлага, чанарын 20 гаруй үзүүлэлт, тухайлбал усан орчин(pH), усны булингар, усны цахилгаан дамжуулах чанарын (Ес), жинлэгдэх бодис (Ж/б), перманганатын исэлдэх чанар (ПИЧ), хатуулаг, кальци (Са), магни (Мд), натри болон калийн ион (Ca^{+2}), сульфат (SO_4), хлор (С1), гидрокарбонат (HCO_3), эрдэжилт, аммони (NH_4), нитритийн азот (NO_2), нитратын азот (NO_3), фосфор (Р), фтор (Е), төмөр (Ее)-ийг тодорхойллоо. Үр дүнг доорх зурганд харууллаа.

Чанарын хяналтын харьцуулсан сорьцны шинжилгээний дүн, 2025 он

ВАЙГДЛЪ

Говь-Алтай аймаг

Лаб	Сорьц	pH	ЕС	Ж.&ст	ПИЧ	Хат	Са Мд Иа+К 8O ₄ C1 HCO ₃ Эрд	МН ₄ -М ГЮ ₂ -М МО ₃ 1М Рад Е Ее 81
	авсан огноо			мг/л	мг/л	мг-экв/л	мг/л	мг/л

5 сарын харьцуулсан шинжилгээ

Завхан-Тайшир

БОХЗТЛ	Ш12	7.91	238	<0.1	3.0	1.97	29.5	6.1	14.0	34.1	7.4	98.2	189	0.15	0.004	0.19	0.032	0.23	0.01	0.5
ГА БОШЛ	Ш12	7.73	235	1.0	3.2	1.87	27.7	6.0	22.3	44.8	6.7	100	195	0.02	0.001	0.05	0.008	0.20	0.02	0.4

Завхан-Тайган нуур

БОХЗТЛ	7Л2	8.33	20700	36.6	11.6	93.53	630	755	3244	6222	3147	302	14300	0.30	0.003	0.68	0.008	2.59	<0.01	0.8
ГА БОШЛ	Ш12	8.53	19770	16.6	11.1	92.56	300	944	4790	8297	3793	268	11391	0.26	0.002	0.87	0.009	2.71	0.02	1.0

Байгаль орчин хэмжил зүйн төв лаборатори.

8.2 Гадаад чанарын хяналт

Усан дээр гадаад чанарын хяналт БОХЗТЛабораториос 2025 онд 5,10 -р сард гадаргын усанд биогений шинжилгээ, гол ионы шинжилгээ хийж дүн мэдээг хүргүүлсэн.

Говь-Алтай аймгийн УЦУОШТ-ийн БОШЛ-ийн гадаад чанарын хяналтын дүн

2024.06.14

Говь-Алтай	1СН-М	КО ₂ -М	ЫО ₃ -М	РО ₄ -Р	5O ₄	Байр
Д.Сарантуяа 6/14/2024	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	мг/л	
A1	0.24	0.076	0.19	0.019	0.50	
A2	0.22	0.077	0.19	0.021	0.50	
A3	0.24	0.076	0.18	0.021	0.30	
Дундаж	0.23	0.076	0.19	0.020	0.43	
Бодит концентраци	0.25	0.080	0.20	0.020	0.40	
Стандарт хазайлт	0.012	0.001	0.006	0.001	0.115	
Алдаа	-0.017	-0.004	-0.013	0.000	0.033	
Харьцангуй алдаа	-6.7	-4.6	-6.7	1.7	8.3	
Сэргээлт	0.9	1.0	0.9	1.0	1.1	
Хазайлтын коэф.	4.9	0.8	3.1	5.7	26.6	

БОХЗТЛ-ийн ахлах шинжээч

Б.Алтантуяа

Үр дүнг дээрх зургаар харууллаа.

ХӨТӨЛБӨРТ ШИНЖИЛГЭЭ, МЭДЭЭЛЭЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ АЖИЛ

Хөтөлбөрийн биелэлт /агаар, ус, хөрс, цацраг/- Хөтөлбөрийн дагуу агаар бохирдуулагч хүхэрлэг хий / SO_2 -Н 643 сорьц, азотын давхар исэл / NO_2 -ийн агууламжийн 643 сорьц нийт 1286 сорьцод шинжилгээ хийгдсэн. Мөн гадаргын усны харуулуудын 14 сорьцод химийн 18 үзүүлэлтээр, цэвэрлэх байгууламжийн 24 сорьцод 9 үзүүлэлтээр шинжилгээг, тунадас тоосонцрын уналын сорьцыг 36 удаа авч БОХЗТЛ-т хүргүүлэн ажиллаа.

9.1 Агаарын чанарын төлөв

Алтай хотын агаарын чанарын харуул нь агаар дахь хүхэрлэг хий / SO_2 /, азотын давхар исэл / NO_2 /-ийн агууламжийг 20 минутын хугацаатайгаар, $PM_{2.5}$ тоосонцрын агууламжийг 24 цагийн турш тасралтгүй горимоор хэмжиж байна. 2024 - 2025 оны Есөнбулаг сумын агаарын чанарын үзүүлэлтүүдийн График 1-д үзүүлэв.

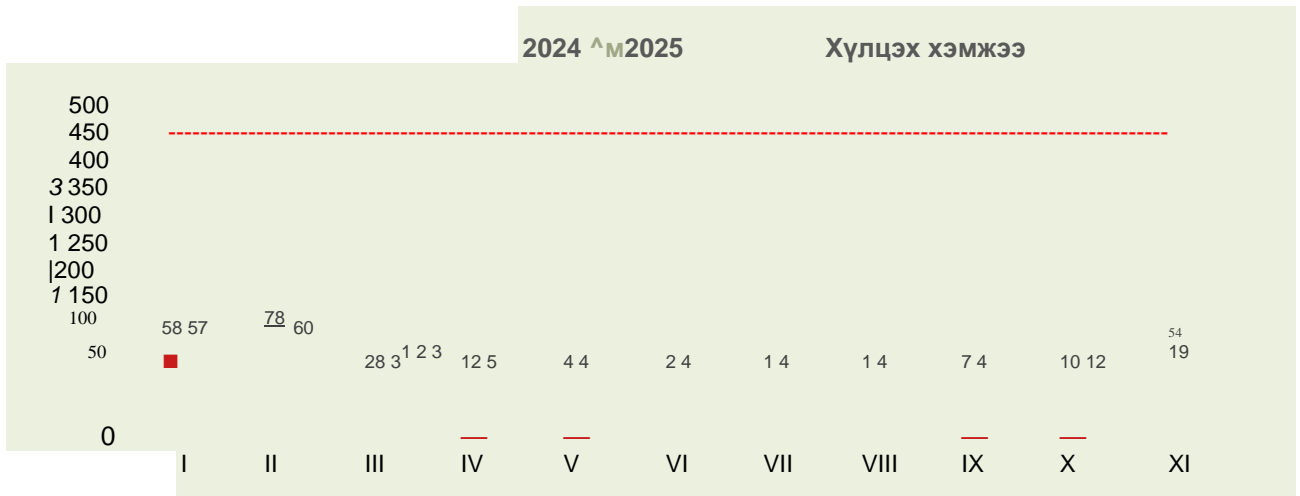

График 1. Хүхэрлэг хийн агууламжийн өөрчлөлт, 2024 ба 2025 оны харьцуулалт

Энэ онд хүхэрлэг хийн сарын дундаж агууламж $1-78 \text{ мкг/м}^3$, хамгийн өндөр агууламж илэрсэн сар нь 2 дугаар сард 78 мкг/м^3 хүрч Монгол улсын агаарын чанарын техникийн ерөнхий шаардлага $M^84585:2025$ -д заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээний хязгаарт байжээ.

График 2. Азотын давхар ислийн агууламжийн өөрчлөлт, 2024 ба 2025 оны харьцуулалт

Азотын давхар ислийн хоногийн дундаж агууламж $7-74 \text{ мкг/м}^3$, ажиглалтын өдрүүдэд Монгол улсын агаарын чанарын техникийн ерөнхий шаардлага М⁸⁴⁵⁸⁵:2025-д заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээний хязгаарт байжээ.

2025 онд хийсэн хүхэрлэг хий, азотын давхар ислийн хэмжилт шинжилгээний дүнг агаарын чанарын **М⁸⁴⁵⁸⁵:2016** стандарттай харьцуулахад хүлцэх агууламжаас давсан тохиолдол ажиглагдаагүй. 2024 оны дүн мэдээтэй харьцуулахад бага зэрэгээр өссөн байна. Хүхэрлэг хийн хоногийн хамгийн их нь 1 сарын 24-ны 20 цагт 224 мкг/м^3 байна.

Азотын давхар ислийн сарын дундаж агууламж хоногийн хамгийн их нь 1 сарын 25-ны 20 цагт 169 мкг/м^3 байна.

Тоосонцор/PM2.5/-ын шинжилгээ: Тоосонцор /PM2.5/ -нь 2 сарын 01-нд хамгийн ихдээ 195 мкг/м^3 байсан байна.

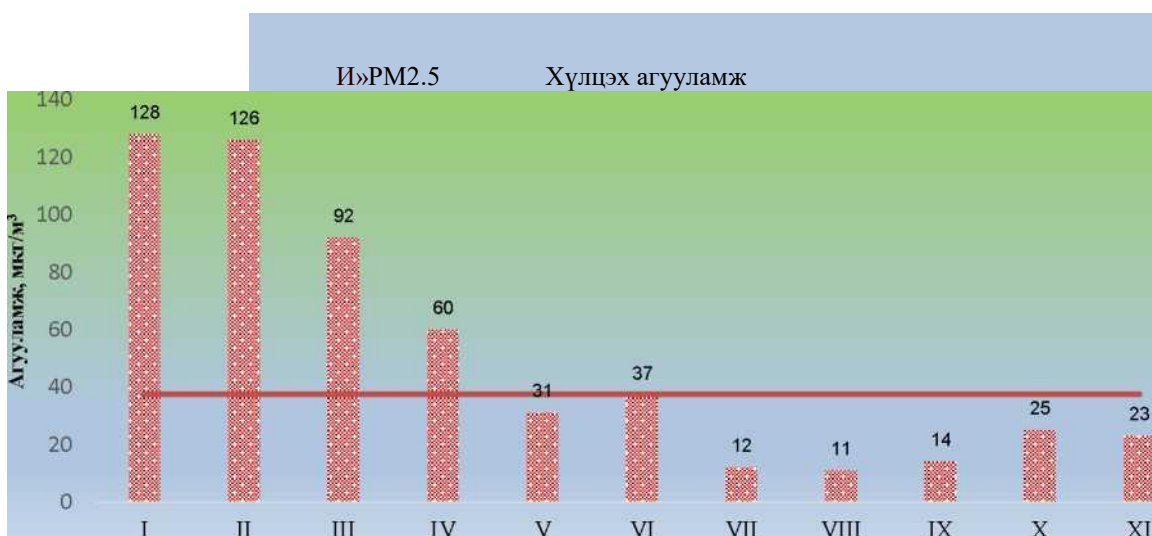

График 3. PM2.5 тоосонцрын агууламжийн өөрчлөлт, 2025 оны 1-11 сарын харьцуулалт

PM2.5 тоосонцрын сарын дундаж агууламж $11-128 \text{ мкг/м}^3$, хамгийн өндөр агууламж 1,2,3,4- дүгээр сард Монгол улсын агаарын чанарын техникийн ерөнхий шаардлага М⁸⁴⁵⁸⁵:2025-д заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс 1-3.4 дахин их бохирдолтой байлаа.

9.2 Агаар бохирдуулах эх үүсвэрийн тооллого

Агаар бохирдуулах эх үүсвэрийн тооллогыг 2024 оны 12 сарын 06-ны А/669 дугаартай аймгийн засаг даргын захирамжийн дагуу 18 сум, 2 тосгонд зохион байгуулсан. Бүх сумдад ажлын хэсэг байгуулж, сумдын цаг уурын өртөө харуулын ажиглагч нарт заавар зөвлөгөө өгч цахим программд оруулсан. Тооллогыг аймгийн хэмжээнд 2024.12.06 -аас 2025.02.10-ны хооронд зохион байгуулж мэдээ тайланг ЦУОШГ-ын мэргэжилтэн болон аймгийн Засаг даргын тамгын газрын ХОХБТХ-т албан тоотоор хяналтын хугацаанд нь хүргүүлж ажилласан.

Агаарын бохирдлын эх үүсвэрийн нэгдсэн тоо бүртгэл хийх журмын дагуу тоо бүртгэлд агаарын бохирдлын доорхи эх үүсвэрүүдийг хамруулан тоолсон.

1. Агаарын бохирдлын суурин эх үүсвэр / журмын хавсралт 1-3, 5-7 дугаар маягт/ Үүнд:

- 3-15кВт хүртэлх хүчин чадалтай зуух: / Айл өрхийн ахуйн хэрэглээ, жижиг үйлдвэрлэл, үйлчилгээний үйл ажиллагаанд ашиглагдаж байгаа уламжлалт болон сайжруулсан зуух, пийшин, усан халаалтын зуух/
- 15-100кВт хүртэл хүчин чадалтай зуух: / Ахуйн хэрэглээний усан халаалтын зуух, төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн усан халаалтын зуух/
- 100-4200кВт-аас дээш хүчин чадалтай зуух: /Технологийн зориулалттай зуух, төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн халаалтын зуух/

2. Агаарын бохирдлын хөдөлгөөнт эх үүсвэр

- Агаарын бохирдлын хөдөлгөөнт эх үүсвэрт дизель түлш болон шатахуунаар ажилладаг бүх төрлийн авто тээврийн хэрэгсэл, өөрөө явагч болон зөөврийн хөдөлгөөнт хэрэгслийг хамруулах ба энэ журмын хавсралт 5 дугаар маягтын дагуу улсын тоо бүртгэлийг хийнэ.

Аймгийн төвд гэрийн зуух 2507, хувийн орон сууцны зуух 298ш, нийт 2751ш зуух тоологдож, эдгээрт нийт 6190.2тн нүүрс, 4506м³ мод, 1832тн аргал, хөрзөн хэрэглэсэн байна. Сумдад гэрийн зуух 2135ш, хувийн орон сууцны зуух 963ш, нийт 3098 ш зууханд 6377.7тн нүүрс, 1073.3м³ мод, 6283.9тн аргал, хөрзөн зэрэг бусад түлш хэрэглэсэн дүн мэдээ гарлаа. /Тус судалгааг төв суурин газарт байгаа эх үүсвэрээр гаргав/

СУУРИН ЭХ ҮҮСВЭРИЙН ТОО БҮРТГЭЛ

2.1. Ердийн галлагаатай 3-15 кВт хүртэл хүчин чадалтай зуухны тооллогын дүн
Ердийн галлагаатай 3-15 кВт хүртэлх хүчин чадалтай зуух. Үүнд: Айл өрхийн ахуйн хэрэглээ, жижиг үйлдвэрлэл, үйлчилгээний үйл ажиллагаанд ашиглагдаж байгаа уламжлалт болон сайжруулсан зуух, пийшин, усан халаалтын зуух орно.

№	Сум	Айл өрхийн зуух				
		Гэр	Байшин	Түлшний хэмжээ		
				Нүүрс	Мод	Бусад
1	Алтай	100	108	166.1	235.6	922.3
2	Баян-Тоорой	80	46	205.7	209.4	152.7
3	Баян-Уул	183	45	464.5		377.5
4	Бигэр	128	50	395.5	2	333
5	Бугат	171	44	435	200	229
6	Гуулин	52	64	325	11	211
7	Дарив	66	99	315.5	61.8	331.2
8	Дэлгэр	178	52	595	6	472
9	Есөнбулаг	2507	298	6190.2	4504	1832
10	Жаргалан	96	9	191	176	428

11	Тайшир	47	7	80	19	81.5
12	Тонхил	157	85	694.6		502.2
13	Төгрөг	102	63	513		459
14	Халиун	46	25	220	81	117
15	Хөх-Морьт	70	29	311	6	208
16	Цогт	125	33	353		356
17	Цээл	173	56	357	57.5	443
18	Чандмань	115	35	326	4	236
19	Шарга	93	55	88	1	77
20	Эрдэнэ	153	58	359.5		249
Аймгийн хэмжээнд		4642	1261	12585.6	5573.4	8017.4

Хүснэгт1. Ердийн галлагаатай зуухны тоо, түлшний хэмжээ

2024 онд аймгийн хэмжээнд 3-15 квт хүртэл хүчин чадалтай гэрийн зуух 4642ш, хувийн орон сууцны зуух 1261ш, нийт 5903ш зуух тоологдож, 12585.6тн нүүрс, 5573.5м³ мод, 8017.4тн аргал, хөрзөн болон бусад түлш хэрэглэсэн байна.

Он	Айл өрхийн зуух		Жилд хэрэглэдэг нүүрсний хэмжээ, тн
	Гэр	Байшин	
2014	5834	312	26467.6
2015	5698	214	43573.5
2016	6480	350	17947.9
2017	6806	1388	14668.1
2018	5615	1312	15183.1
2019	5621	1543	16241.1
2020	4213	1162	11918
2021	4771	1337	1492964
2022	4702	1299	13223.5
2023	4324	1234	13629.0
2024	4642	1261	12585.6

Хүснэгт2. Ердийн галлагаатай зуухны тоо/ сүүлийн 10 жилээр/

ГЭРИЙН ЗУУХ

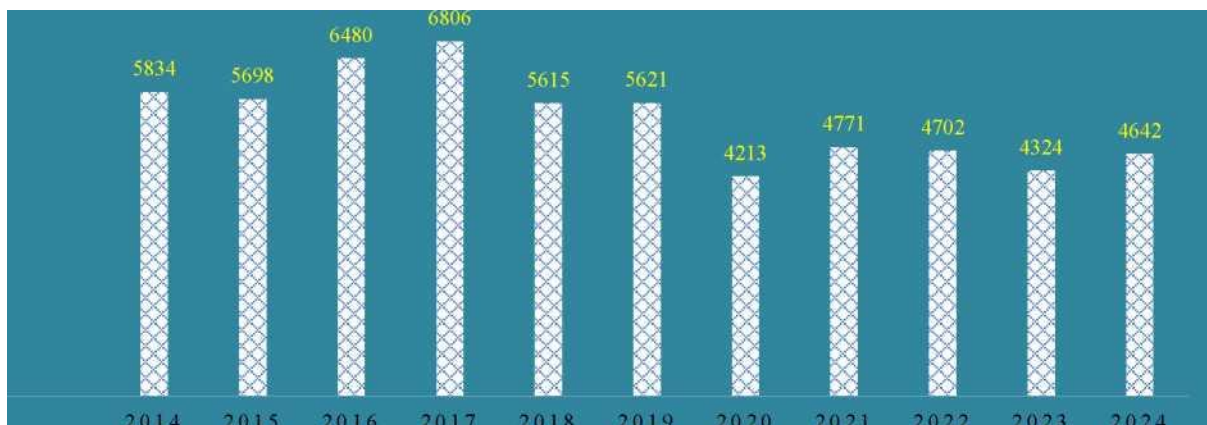

График1. Гэрийн зуухны тоо

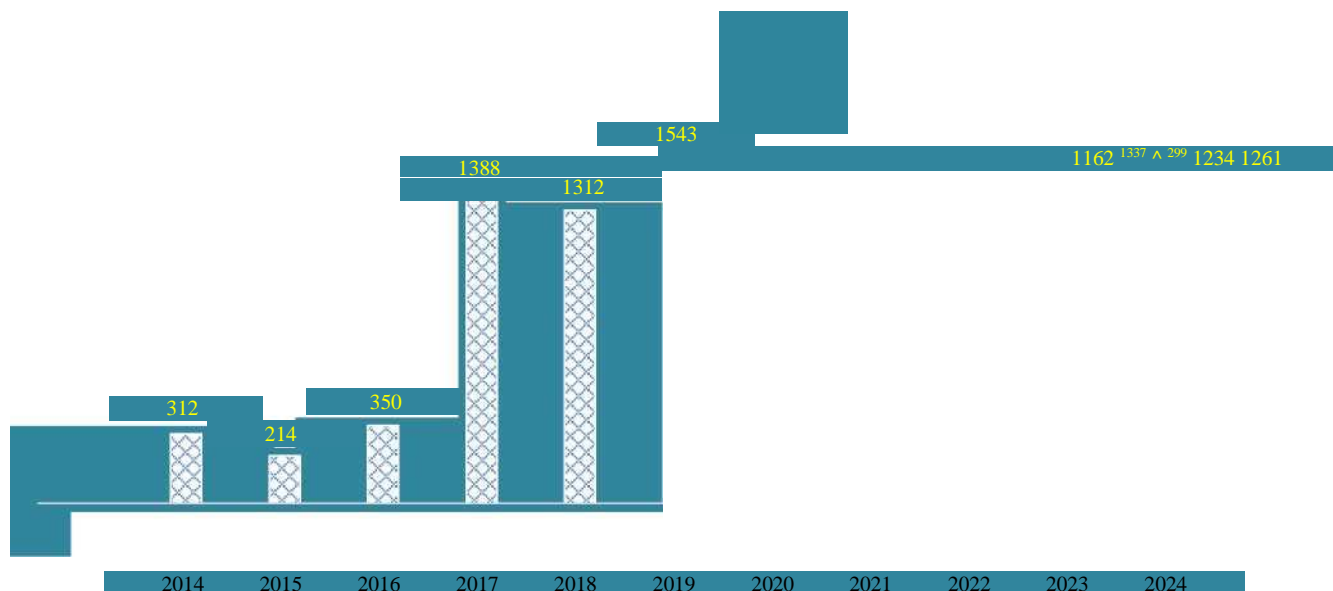

График2. Байшингийн зуухны тоо

2.2. Усан халаалтын 15-100 кВт хүчин чадалтай зуухны тооллогын дүн Аймгийн хэмжээнд усан халаалтын 15-100 кВт-ын хүчин чадалтай 60 зуух тоологдон 2686.5тн нүүрс, 158м³ мод зарцуулж дулаан үйлдвэрлэсэн байна. Ахуйн хэрэглээнд ашиглагдаж байгаа уурын болон усан халаалтын зуух, технологийн зориулалттай уур үйлдвэрлэдэг зуух,

төвлөрсөн болон нэгдсэн дулаан хангамжийн усан халаалтын зуух, барилгын болон томоохон үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ашиглагдаж байгаа зуухнууд орно.

№	Сумын нэр	Усан халаалтын зуух		
		Зуухны тоо	Түлшний мод	
			Нүүрс /тн/	Мод /м ³ /
1	Ажбогд	13	749	7
2	Баянтоорой	9	110	69
3	Бигэр	5	228	-
4	Гуулин	8	460	-
5	Дарив	3	35	10
7	Төгрөг	1	100	-
8	Цээл	9	505	68
9	Шарга	1	70	4

10 Есөнбулаг	11	429.5	
Аймгийн хэмжээнд	60	2686.5	158

Хүснэгт3. Усан халаалтын болон уурын зуухны тоо

2017-2024 оны усан халаалтын 15-100 кВт хүчин чадалтай зуухны тооллогын дүнг харьцуулахад: /Аймгийн хэмжээнд/

Усан халаалтын /15-100кВт/ зуухны тоо

221	204	188	164	142	116	01	
					1 _и	83	60
2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024

График3. 15-100кВт-ын хүчин чадалтай зуухны тоо

Агаар бохирдуулах эх үүсвэрийн нэгдсэн тоо бүртгэлээр 2024 онд Бигэр сум нь нэгдсэн халаалтийн зуухтай болсон. Гэхдээ байгууллагуудын зуухыг бүрэн холбож амжаагүй байна.

2.3. 101- 4200 кВт хүчин чадалтай зуухны тооллогын дүн Аймгийн хэмжээнд 68 зуух 100- 4200кВт хүчин чадалтай зуух ашиглаж нийт 36296тн нүүрс зарцуулан дулаан үйлдвэрлэж байна.

№	Сумын нэр	Усан халаалтын зуух	
		Зуухны тоо	Нүүрс /тн/
1	Баян-Уул	2	700
2	Бугат	2	800
	Бигэр	3	210
3	Дарив	2	500
4	Дэлгэр	2	750
5	Жаргалан	3	800
6	Тайшир	2	600
7	Тонхил	2	500
8	Төгрөг	2	450
9	Халиун	2	785
10	Хөхморьт	1	1200
11	Цогт	2	600
12	Чандмань	3	1000
13	Шарга	2	350
14	Эрдэнэ	1	400
15	Есөнбулаг	37	26651
	Аймгийн хэмжээнд	68	36296

Хүснэгт 5. 100-4200кВт-ын зуухны тоо, түлшний хэмжээ /жилээр/

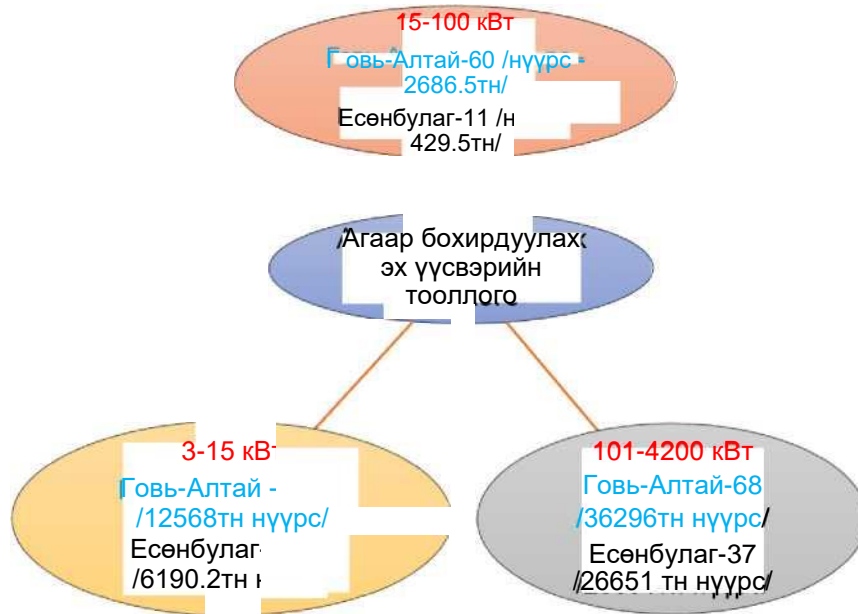

График4. Есөнбулаг сумын хэмжээнд агаар бохирдуулах суурин эх үүсвэрийн тоо бүртгэл

ХӨДӨЛГӨӨНТ ЭХ ҮҮСВЭРИЙН ТОО БҮРТГЭЛ

2024 оны агаарын бохирдлын хөдөлгөөнт эх үүсвэрийн нэгдсэн тоо бүртгэлээр аймгийн хэмжээнд нийт 14892 авто тээврийн хэрэгсэл хамрагдсан байна. Өмнөх онтой харьцуулахад тусгай зориулалт, нийтийн тээврийн тоо буурч, бусад төрлийн тээврийн хэрэгслийн тоо өсөлттэй байна.

д/д	Он	Тээврийн хэрэгслийн төрөл					
		Суудал	Ачаа	Автобус	Тусгай	Цистерн	Зүтгүүр
1	2014	1568	456	28	31	25	
2	2015	2930	940	24	77	38	
3	2016	3237	1038	31	82	55	
4	2017	7658	3101	38	232	127	33
5	2018	8466	3438	41	234	121	51
6	2019	9001	3886	45	239	119	58
7	2020	9298	3900		230	117	59
8	2021	10134	4021	864	306	27	62
9	2022	10359	3940	832	270	27	56
10	2023	9112	3184	601	90	22	51
11	2024	10490	3384	608	96	23	76

Хүснэгт 5. 2014-2024 оны тээврийн хэрэгслийн тооллогын дүн

Мөн 15-100кВт-ын бага оврын зуух, 101кВт-аас дээш хүчин чадалтай зуухны судлагааг авч ИКp5://en^po1.tne.do^.тп/#/ орчны бохирдлын эх үүсвэрийн санд шивж оруулсан.

Тооллогын дүнгээр аймгийн төвд гэрийн зуух 2265, хувийн орон сууцны зуух 290ш, нийт 2555ш зуух тоологдож, эдгээрт нийт **6936тн** нүүрс, **4336.5** м3 мод, **2562.9** тн аргал, хөрзөн хэрэглэсэн байна. Сумдад гэрийн зуух 2059ш, хувийн орон сууцны зуух 944ш, нийт 3003 ш зууханд **6693тн** нүүрс, **1242** м3 мод, **5106.9** тн аргал, хөрзөн зэрэг бусад түлш хэрэглэсэн дүн мэдээ гарлаа. /Тус судалгааг төв суурин газарт байгаа эх үүсвэрээр гаргав/

3-15 квт хүртэл хүчин чадалтай гэрийн зуух 4324, хувийн орон сууцны зуух 1234ш, нийт 5558ш зуух тоологдож, **13629.5тн** нүүрс, **5578.5м³** мод, **7669.8** тн аргал, хөрзөн болон бусад түлш хэрэглэсэн байна.

15-100 кВт хүчин чадалтай зуухны тооллогын дүн Аймгийн хэмжээнд усан халаалтын 15-100 кВт-ын хүчин чадалтай 83 зуух тоологдон 3222.6тн нүүрс, 359м³ мод зарцуулж дулаан үйлдвэрлэсэн байна.

101- 4200 кВт хүчин чадалтай зуухны тооллогын дүн аймгийн хэмжээнд 61 зуух 100-4200кВт хүчин чадалтай зуух ашиглаж нийт 35416тн нүүрс зарцуулан дулаан үйлдвэрлэж байна.

Хөдөлгөөнт эх үүсвэрийн тооллогоор суудлын машин 9112, ачааны машин 3184, нийтийн тээврийн хэрэгсэл 601, тусгай зориулалттай 90, цистерн 22, зүтгүүр 51, нийт 13060 тээврийн хэрэгсэл тоологдлоо.

Ердийн галлагаатай 3-15квт хүчин чадалтай зуухны тооллого

2023 онд аймгийн хэмжээнд 3-15 квт хүртэл хүчин чадалтай гэрийн зуух 4324, хувийн орон сууцны зуух 1234ш, нийт 5558ш зуух тоологдож, 13629.5тн нүүрс, 5578.5м³ мод, 7669.8 тн аргал, хөрзөн болон бусад түлш хэрэглэсэн байна.

№	Сумд	Он	Айл өрхийн зуух		
			Гэр	Байшин	Жилд хэрэглэдэг нүүрсний хэмжээ тн
1	Есөнбулаг сумд	2014	3277	215	20450.2
		2015	2827	157	33478.0
		2016	2729	158	7650.9
		2017	3404	444	7710
		2018	3086	326	7811
		2019	3044	596	8695.4
		2020	2108	280	5151
		2021	2443	326	7848,5
		2022	2507	360	6130
		2023	2265	290	6936.0
2	Аймгийн хэмжээнд	2014	5834	312	26467.6
		2015	5698	214	43573.5
		2016	6480	350	17947.9
		2017	6806	1388	14668.1
		2018	5615	1312	15183.1
		2019	5621	1543	16241.1
		2020	4213	1162	11918
		2021	4771	1337	14929,4
		2022	4702	1299	13223.5
				2023	4324

Хүснэгт 2. 2014-2023 оны харьцуулсан судалгаа 15-100 квт хүртэл хүчин чадалтай бага оврын усан халаалтын зуухны тооллого

2023 онд 15-100 кВт хүчин чадалтай усан халаалтын зуух аймгийн төвд 13, сумдад 70, нийт 83 ширхэг нам даралтын зуух тоологдож, 3422.6 тн нүүрс, 359м³ мод, хэрэглэсэн

дүн гарсан. Эдгээр зуухны яндангуудыг диаметрээр нь ангилж үзэхэд 20 см-ээс 60 см-ийн диаметртэй байна. Агаар бохирдуулах эх үүсвэрийн нэгдсэн тоо бүртгэлээр 2023 онд Есөнбулаг сумын “Чавгын шанд” ХХК нь 1 зуух нэмсэн. Мөн Төгрөг, Хөхморьт Бугат, Цогт сумууд нэгдсэн халаалтийн зуухтай болсон. Төгрөг 8, Хөхморьт 6, Бугат 10, Цогт 4 зуух 101-4200кВт төвлөрсөн халаалтанд холбогдсон байна

№	Сумд	Бага оврын усан халаалтын зуух /15-100 кВт/			
		Зуухнытоо	Нүүрс /тн/	Мод /м3/	Бусад
1	Есөнбулаг сум	13	429.5	-	-
2	Сумдад	70	2993.1	359	-
3	Аймгийн хэмжээнд	83	3422.6	359	-

Хүснэгт 3. Бага оврын усан халаалтын зуухны тоо, түлшний судалгаа

15-100кВт-ын хүчин чадалтай зууханд нийт нүүрсний 7.0% -ийг дулаан үйлдвэрлэхэд зарцуулсан байна.

101кВт-аас дээш хүчин чадалтай усан халаалтын зуухны тооллого

101 квт-аас дээш хүчин чадалтай зуух аймгийн төвд 36 бүртгэгдэж, нийт 26651тн нүүрс, сумдад 25 зуух тоологдож 8765тн нүүрс хэрэглэсэн дүн гарлаа.

№	Сумд	Дулааны станц, уурын болон усан халаалтын зуух /101кВт-с дээш/	
		Зуухнытоо	Нүүрс
1	Есөнбулаг сум	36	26651
2	Сумдад	25	8765
3	Аймгийн хэмжээнд	61	35416

Хүснэгт 4. 101 кВт-аас дээш хүчин чадалтай усан халаалтын зуухны тоо, түлшний судалгаа

Есөн булаг сумын хэмжээнд 2023 онд 15-100 кВт хүчин чадалтай бага дунд оврын зууханд 429.5 тн түүхий нүүрс хэрэглэж, 101 кВт-аас дээш хүчин чадалтай том оврын усан халаалтын /36/ зуухнуудад 26651 тн нүүрс хэрэглэсэн бөгөөд нийт нүүрсний 72.0% нь том оврын усан халаалтын зуухны дулаан үйлдвэрлэлд зарцуулагдсан байна.

9.3 Гадаргын болон хаягдал бохир ус

Байгаль орчны шинжилгээний лаборатори нь эхний хагас жилд хөтөлбөрийн дагуу Завхан- Тайширын гол, Тайгам нуурын харуулын цэгээс нийт-14 сорьцод усны бохирдлын шинжилгээнүүд хийгдэв. 2024 оны 4,5,6,7,8,9,10-дугаар сард Тайшир-Завхан гол , Тайгам нуурын хяналт-шинжилгээний 2 цэгээс усны сорьц авч, усны химийн найрлага, чанарын 18 үзүүлэлт, тухайлбал усан орчин(pH), усны булингар,усны цахилгаан дамжуулах чанарын (Ес), жинлэгдэх бодис (Ж/б), перманганатын исэлдэх чанар (ПИЧ), хатуулаг, кальци (Са), магни (Мд), натри болон калийн ион (^а+К), сульфат (8O4), хлор (С1),

гидрокарбонат (HCO_3^-), эрдэсжилт, аммоний (NH_4^+), нитритийн азот (NO_2^-), нитратын азот (NO_3^-), фосфор (P), фтор (F), төмөр (Fe)-ийг тодорхойллоо.

Гадаргын усны 2025 оны цахилгаан дамжуулах чанарын өөрчлөлтийг дараагийн зурагт үзүүллээ.

Зураг: Завхан-Тайшир ба Тайгам нуурын цахилгаан дамжуулах чанарын сарын өөрчлөлт

Завхан гол: Завхан- Тайшир хяналт шинжилгээний цэгээс 7 удаа сорьц авч усны химийн найрлага, чанарын үзүүлэлтүүдийг тодорхойллоо. Голын усны эрдэсжилт 187.8-310 мг/л, цахилгаан дамжуулах чанар 235-356 рз/см, усан дахь хялбар исэлдэх органик бодис болон эрдэс азотын бохирдолгүй, голын ус цэвэр байлаа.

Тайгам нуур: Тайгам- Дэлгэр хяналт шинжилгээний цэгээс 7 удаа сорьц авч, усны химийн найрлага, чанарын үзүүлэлтүүдийг тодорхойллоо. Энэ үед нуурын усны цахилгаан дамжуулах чанар 6690-29800рз/см, эрдэсжилт 6153.4-29189.6 мг/л байсан байна. Гадаргын усны 2025 оны хатуулгын сарын өөрчлөлтийг дараагийн зурагт үзүүллээ.

Зураг: Завхан-Тайшир ба Тайгам нуурын хатуулагын сарын өөрчлөлт

Усны хатуулгын дүнгээс харахад Тайгам нуур нь өндөр хатуулагтай, Завхан-Тайширын гол нь хатуулаг багатай харагдаж байгаа бөгөөд урд оны дүнтэй харьцуулахад хатуулаг нь бага зэрэг өссөн нь зуны улиралд бороо хур багатай байсантай холбоотой усны хатуулаг нэмэгдсэн байж болох юм.

Ус бохирдуулах бодисын агууламжийг хүснэгтээр харуулбал:

Сар	Усны харуулуудын нэр	Бохирдуулах бодис, мг/л					
		БХХ ₅	ПИЧ	ЫН ₄	ЫО ₂	Р	Р
4	Завхан-Тайширын гол	-	3.0	0.15	0.010	0.012	0.17
5		-	3.2	0.02	0.001	0.008	0.20
6		-	3.3	0.04	0.001	0.003	0.09
7		-	3.5	0.05	0.001	0.006	0.28
8		-	3.8	0.04	0.002	0.003	0.24
9		-	3.3	0.04	илр	0.005	0.28
10		-	3.6	0.05	0.001	0.005	0.38
М^84586:98 усны чанарын стандарт /ХА/		3.0	10	0.8	0.12	0.2	1.5

2025 онд Завхан-Тайширын голын усны бохирдуулах бодис зөвшөөрөгдөх хэмжээнээсээ давсан тохиолдол ажиглагдаагүй.

3 дугаар хүснэгт

Сар	Усны харуулуудын нэр	Бохирдуулах бодис, мг/л					
		БХХ ₅	ПИЧ	ЫН ₄	ЫО ₂	Р	Р
4	Тайгам нуур	-	5.5	0.03	0.029	0.017	2.27
5		-	11.1	0.26	0.002	0.009	2.71
6		-	13	0.77	0.002	0.005	2.45
7		-	12	0.35	0.003	0.012	2.77
8		-	13.6	0.39	0.004	0.006	2.69
9		-	12.6	0.38	0.002	0.006	2.34
10		-	18.8	0.42	0.005	0.009	2.27
М^84586:98 усны чанарын стандарт /ХА/		3.0	10	0.5	0.02	0.1	1.5

Тайлбар: БХХ₅-биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч, ПИЧ-перманганатын исэлдэх чанар, М^84586:98 усны чанарын стандарт дахь хүлцэх агууламжаас давсан үзүүлэлтүүдийг тодруулав.

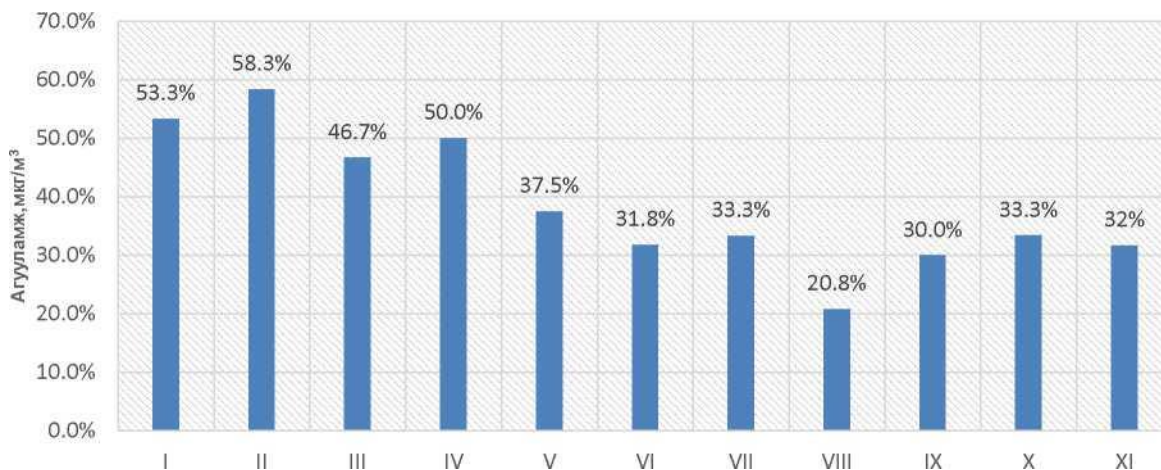
2025 оны дүнгээс харахад Тайгам нуурын усны бохирдуулах бодисын фтор /Е/-ын агууламж зөвшөөрөгдөх хэмжээнээсээ давсан харагдаж байна.

Хаягдал ус: Алтай хотын хаягдал бохир ус цэвэрлэх 1 байгууламж /цаашид ЦБ гэх/-ийн орж байгаа болон цэвэршүүлээд гарч байгаа хаягдал бохир усны 2 цэгээс нийт 24 сорьцыг тус тус авч усны бохирдлын үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж үр дүнг боловсруулж сар бүр БОХЗТЛабораторид хүргүүлэн [И11р://192.168.100.13/сигген1mea1Иег/еЛ5/1одт.а5р](http://192.168.100.13/сигген1mea1Иег/еЛ5/1одт.а5р) сайтад шивж оруулсан.

Есөнбулаг сумын Төв цэвэрлэх байгууламж /Цаашид ЦБ гэх/-ийн хаягдал бохир ус цэвэршүүлсэн чадварыг 2025 оны 1-11-р сарын цэвэршилтийг дараах зурагт үзүүллээ.

ЦЭВЭРШИЛТИЙН ХУВЬ%

Зураг: Төв цэвэрлэх байгууламжийн хаягдал бохир ус цэвэрлэх чадвар, %

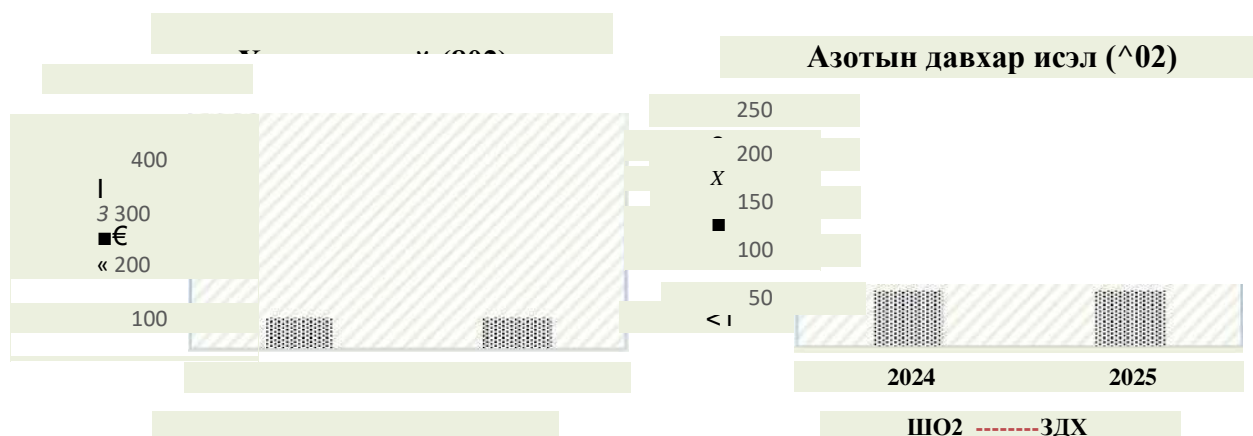
Цэвэрлэх байгууламжийн хаягдал бохир усны цэвэршүүлэх чадварыг 2025 оны 1-11-р сарын хооронд харьцуулахад их цэвэршүүлсэн сар нь II сард 58.3%, бага цэвэршүүлсэн сар нь 2025 оны VIII сард 20.8% цэвэршүүлсэн байна.

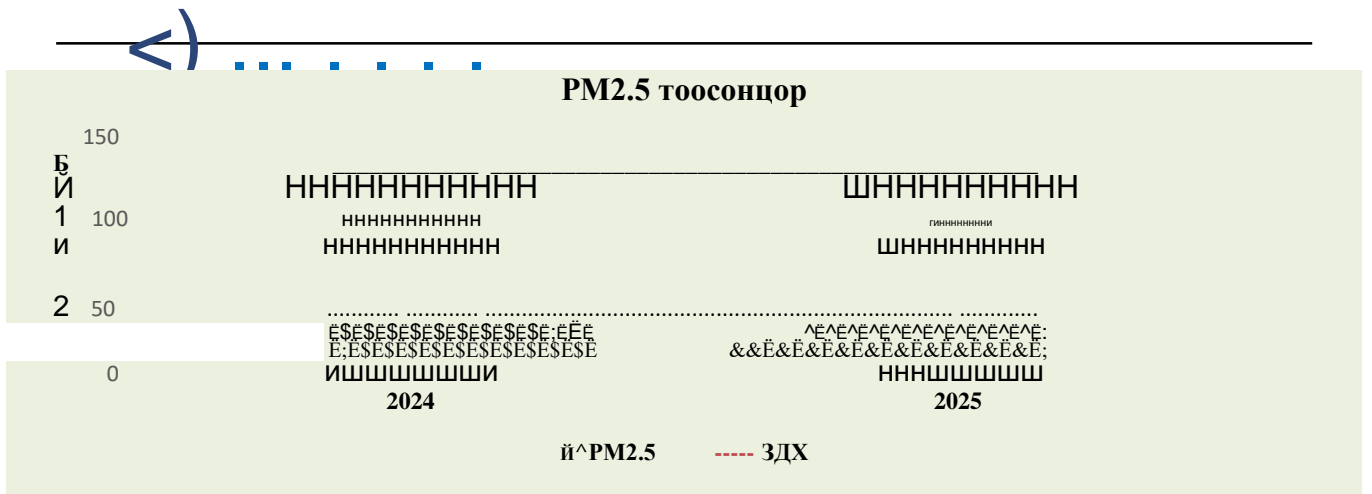
АГААРЫН ЧАНАРЫН ЯВУУЛ СУДАЛГАА

Есөнбулаг сумын агаарын бохирдол хянах зорилгоор 4 цэгт 01-02 сарын хугацаанд хүхэрлэг хий / SO_2 /, азотын давхар исэл / NO_2 /, -ийн хэмжилтүүд хийгдсэн.

Бохирдуулах бодисын нэр	МЫ8 4585:2016	ДУНДАЖ АГУУЛАМЖ, МКГ/М ³	
	Хүлцэх агууламж, мкг/м ³	2024 оны 01 сар	2025 оны 01 сар
Хүхэрлэг хий, SO_2	450	58	57
Азотын давхар исэл, NO_2	200	57	57
PM2.5 Тоосонцор	50	139	128

Агаарын чанарын суурин харуул нь ажлын өдрүүдэд 08, 14, 20 цагуудад агаараас сорьц авч шинжилгээг тогтмол хийж гүйцэтгэж байна. Агаар дахь түгээмэл тархалттай бодис болох хүхэрлэг хий / SO_2 /, азотын давхар исэл / NO_2 /, нарийн ширхэглэгт тоосонцрын /PM2.5/ сарын дундаж агууламжийг 2024 оны мөн үетэй харьцуулав.

Азотын давхар ислийн агууламж 01 дүгээр сарын 20-ны 20 цагт 297мкг/м³ ба стандартыг 1.5 дахин давж бохирдсон байна. Агаар дахь хүхэрлэг хийн агууламжууд стандарт хэмжээнээс давсан тохиолдол ажиглагдаагүй боловч /PM2.5/ нарийн ширхэглэгт тоосонцорын хувьд хоногийн дундаж агууламжийн стандартыг 31 удаа буюу бүх өдрүүдэд зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс 1.3-3.5 дахин стандартыг давсан байна.

Агаарын чанарын явуул судалгааг 2025 оны 02 дүгээр сарын 07-нд Есөнбулаг сумын агаарын чанарын харуул, Харзат, Баяншанд, Түмэн, Жаргалант багийн нутаг дэвсгэрт агаар дахь бохирдуулагч бодис болох хүхэрлэг хий, азотын давхар ислийн агууламжийг тус бүр тодорхойлон графикаар харуулав.

Агаарын чанарын явуул судалгааны үр дүнгээр Азотын давхар ислийн агууламж нь 40-72 мкг/м³, Хүхэрлэг хийн агууламж нь 30-70 мкг/м³ байсан бохирдолтой байна.

Энэ хугацаанд бүх цэгүүдэд стандартаас давсан тохиолдол ажиглагдсангүй.

ГУРАВ: МЭДЭЭЛЭЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ХЭЛТСИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Бодлого зохицуулалт, үүрэг даалгаврын биелэлтийн хүрээнд :

МҮХ-ийн ажлын 2025 оны ажлын төлөвлөгөө, инженер техникчдийн ажил үүргийн хуваарийг 2024 оны 01 сарын 14-нд УЦУОШТ-ийн дарга Н.Алтантуяагаар шинэчлэн

батлуулж уг төлөвлөгөө, хуваарийн дагуу ажиллалаа. 2025 онд инженер, техникч, нарын ажлын хариуцлагыг сайжруулах ээлж бүрийн шинжилгээний хөтөлбөрийн биелэлтэнд зохих хэмжээгээр хяналт тавьж илэрсэн алдаа дутагдлыг тухай бүр нь засуулах талаар холбогдох хүмүүст анхааруулж, УЦУОСМХ болон НЦУТ-өөс баталсан шинжилгээний ажлын хөтөлбөр, аймаг орон нутгийн удирдах байгууллагаас гаргасан, тушаал, шийдвэр, өгсөн үүрэг даалгаврыг цаг тухай бүр нь биелүүлж ажиллалаа. Заримаас дурдвал:

д/д	Мэдээлэл, албан бичиг, утсаар	Хаана	Хэзээ
1	2025 оны 01-04 сарын урьдчилсан мэдээг албан бичгээр хүргүүлэв.	ЗДТГ, ОБГ, БОАЖГ, ХХААГ, Алтай нисэх буудал, Тээвэр зохицуулалтын газар	2025-01-10
2	2025 оны 01-04 сарын урьдчилсан мэдээг хүргүүлэв.	ОБГ	2025-01-16
3	2025 оны 02-04 сарын урьдчилсан мэдээгээр танилцуулга хийв.	ЗДТГ ОК хуралдаан	2025-01-18
4	2025 оны 01 сарын нислэгийн үйлчилгээний бүхий л мэдээллийг сканердаж явуулав	НЦУТ	2025-01-23
5	Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийг мэдээгээр хангах журмын дагуу тайлан гаргаж хүргүүлсэн.	ЗДТГ	2025-02-05
6	Цаг үеийн шуурхай мэдээлэл, 01-04 сарын урьдчилсан мэдээг дтаП-ээр өгсөн.	Статистикийн хэлтэс	2025-02-07
7	Цаг агаарын шуурхай мэдээ гаргаж өгөв.	ОБГ	2025-02-14
8	2024 оны цаг агаарын аюулт болон гамшигт үзэгдлийн судалгааны хариу өгсөн.	ЗДТГ	2025-03-03
9	Гамшгийн эрсдэлийг бууруулах үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд санал хүргүүлсэн.	ОБГ	2025-03-27
10	Цаг агаарын шуурхай, урьдчилсан мэдээ албан бичгээр	ЗДТГ-ын ТЗУХ	2025-04-16
11	Тариалан эрхлэгчдийн зөвлөгөөнд таницуулга бэлдэж хүргүүлсэн.		2025-04-25
12	Улирлын цаг агаарын урьдчилсан мэдээ	ЗДТГ, ОБХ, ХААГ, Алтай нисэх буудал, Тээвэр зохицуулалтын газар	2025-05-06
13	Хэлэлцүүлэгийн мэдээлэл хүргүүлсэн	ОБГ	2025-05-13
14	Цаг агаарын сарын урьдчилсан мэдээ албан бичгээр	Стандарт хэмжилзүйн газар	2025-05-14
15	Эрдэнэ сумын гамшигт үзэгдлийн тодорхойлолт гаргаж өгсөн	ОБГ	2025-05-20
16	Үндэсний аюулгүй байдлын тайлан хагас жилээр гаргаж өгсөн.	ЗДТГ	2025-06-06
17	УЦУОШТ-ийн албан хаагчдын бүтээмжийг дээшлүүлэх, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг чанаржуулах ажлын төлөвлөгөөний биелэлтийг гаргаж ЗДТГ-т хүргүүлсэн.	ЗДТГ	2025-06-25
18	Цаг үеийн шуурхай мэдээлэл, 07-09 сарын урьдчилсан мэдээг дтаН-ээр өгсөн.	Статистикийн хэлтэс	2025-07-07
19	Аймгийн ЗД 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд санал хүргүүлсэн.	ЗДТГ	2025-07-18

20	Ерөнхий гэрээнд оруулах санал хүргүүлсэн.	НЦУТ	2025-08-11
21	2021-2024 оны байгалийн гамшигт үзэгдлийн тайлан	БОАЖГ	2025-10-10
22	Алтай нисэх буудлын МАМЗ автомат станцын баталгаажуулалтыг албан бичгээр хүргүүлсэн	НЦУТ	2025-10-13
23	2025 оны 11,12 сар, 2026 оны 01,02 сарын урьдчилсан төлөвийг албан бичгээр хүргүүлсэн	МУЗН Говь-Алтай салбар	2025-10-30
24	2025 оны 11 сарын мэдээ, цаг агаарын шуурхай мэдээ	АЗЗА компани	2025-11-06
25	Монгол улсыг 2026-2030 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн санал	ЗДТГ	2025-11-12

Урьдчилсан мэдээ прогнозын тухайд :

2025 онд нийтдээ бүс нутгийн нарийвчилсан мэдээ - 334ш, Алтай хотын нарийвчилсан мэдээ - 334ш, бүс нутгийн хоногийн мэдээ - 334ш, Алтай хотын хоногийн мэдээ-334ш, аюул агаар мэдээ 1255ш, агаар мандлын гаралтай аюултай бүрдсэн үед сэрэмжлүүлэг мэдээ хоногоор 9 удаа , нарийвчлалаар 8 удаа, урьдчилан сэргийлэх мэдээ хоногоор 1 удаа, хагас хоногоор 1 удаа, анхааруулах мэдээ 20 удаа тус тус зохиож ард иргэдэд үйлчилсэн байна. УЦУОСМХ-ийн УМХ-ээс ирүүлсэн сар бүрийн дүнг хүснэгтээр үзүүлэв:

Сар	Урьдчилсан мэдээ	ААМО	Климат	АҮ, ГҮ илрүүлэлт	нэгдсэн дүн
1	90,3	100	100		96,8
2	94,4	100	100		98,1
3	91,4	100	100	97,7	97,2
4	94,3	100	100	84,3	94,6
5	93,0	100	100	86,7	94,8
6	90,8	100	99,8		96,9
7	91,8	100	99,6		97,1
8	94,1	100	99,6	96,0	97,4
9	93,9	100	100		98,0
10	93,4	100	99,8	94,0	96,9
11	90,6	100	100	100	94,5
ДҮН	92,3	100	99,9	91,0	95,8

ДҮГНЭЛТ:

1. Биологийн олон янз байдлыг хамгаалах, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох Герман Монголын хамтарсан КЕ\Л/ төслийн хүрээнд Баян-Уул, Бигэр сумдад олгосон АУ\В 310 иж бүрэн цаг уурын автомат станцуудыг угсарч суурилуулах ажлыг амжилттай зохион байгуулж улсын сүлжээнд мэдээллүүдийг ашиглаж байна. Энэхүү автомат станцуудыг аймагтаа хуваарилуулах ажлыг 2019 оноос эхлэн хөөцөлдөж бичиг баримтуудыг бэлтгэн хүсэлтийг удаа дараа
2. Монгол Улсын Засгийн газар болон Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Засгийн газар хамтран "Агаарын чанарын хяналтын автомат харуул суурилуулах, улсын нэгдсэн сүлжээний чадавхыг бэхжүүлэх" төслийг амжилттай хэрэгжүүлж Алтай хотод Агаарын чанарын автомат станц угсарч суурилуулах ажлыг амжилттай хийж гүйцэтгэлээ.
3. Алтай, Хөхморьт өртөөдийн А\Л/8 310, 330 автомат станцуудын салхины мэдрүүр
4. Монгол, БНХАУ-ын цаг уурын байгууллага хоорондын цаг уурын шинжлэх ухаан, технологийн салбарт хамтран ажиллах, хоёр талт хамтын ажиллагааны хүрээнд БНХАУ-ын Цаг уурын газрын буцалтгүй тусламжаар манай аймагт аэрологийн

ТАНИГЦАЖ ХЯНАСАН:
ДАРГА(У) Н.АЛТАНТУЯА

ТАЙЛАН МЭГТГЭН :
ЕРӨНХИЙ ТЕХНОЛОГИЧ ИНЖЕНЕР БӨГӨӨД БАГАЖ
ХАРИУЦСАН ТЕХНОЛОГИЧ ИНЖЕНЕР
Т.ДЭЛГЭРМАА

УРЬДЧИЛАН МЭДЭЭЛЭИЙН ТЕХНОЛОГИЧ
ИНЖЕНЕР

АХЛАХ НЯГТЛАН БОДОГЧ
Б.ГЭРЭЛБААТА

ХҮНИЙ НӨӨЦ, БИЧИГ ХЭРЭГ ХАРИУЦСАН АХЛАХ
Л.МӨНХЗАЯА

